

promoting sCHOol environments
InClusivE of diversity based on SOGI

Ιανουάριος 2021

Funded by the rights, Equality
and Citizenship (REC) Programme
of the European Union

Εταίροι

ΚΜΟΠ - Ελλάδα

Colour Youth - Ελλάδα

Bilitis - Βουλγαρία

LGL - Λιθουανία

ACCEPT - Ρουμανία

Επιμελητές

Φίλιππος Παγάνης, Colour Youth, Ελλάδα

Σπύρος Μποβιάτσης, Colour Youth, Ελλάδα

Συγγραφείς

Monika Pisankaneva, Bilitis, Βουλγαρία

Boryana Atanasova, Bilitis, Βουλγαρία

Συνεισφέρουσες/οντες συγγραφείς

David Rama, ΚΜΟΠ, Ελλάδα

Eglė Kuktoraitė, LGL, Λιθουανία

Theodora Ion-Rotaru, ACCEPT, Ρουμανία

Μάρτιος 2021

Funded by the rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union

European Commission's support for the production of this content does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	5
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ	5
ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ	5
ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ	6
ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	6
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ	8
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	9
ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗΣ	9
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ	14
ΜΑΘΗΜΑ 1: Δημιουργία ενός ασφαλούς χώρου μάθησης: αλληλογνωριμία, καθορισμός κανόνων, ΛΟΑΤΚΙ ορολογία	15
Δραστηριότητα 1: Καρτέλες ονομάτων και αλληλογνωριμία (10 λεπτά)	16
Δραστηριότητα 2: Καλωσόρισμα συμμετεχόντων ατόμων (10 λεπτά)	16
Δραστηριότητα 3: Συμπλήρωση του ερωτηματολογίου προ-αξιολόγησης του προγράμματος επιμόρφωσης (ατομική εργασία – 15 λεπτά)	16
Δραστηριότητα 4: Βασικοί κανόνες (15 λεπτά)	17
Δραστηριότητα 5: Έλεγχος των προσδοκιών (20 λεπτά)	18
Δραστηριότητα 6: The GenderBread Person: Βασικές έννοιες και ορολογία (50 λεπτά)	19
ΜΑΘΗΜΑ 2: Ατομικός αναστοχασμός σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό και το φύλο	22
Δραστηριότητα 1: Τι είναι φυσιολογικό; (30 λεπτά)	23
Δραστηριότητα 2: Από πού προέρχονται οι αντιλήψεις μας; (30 λεπτά)	24
Δραστηριότητα 3: Ατομικός αναστοχασμός σχετικά με το κοινωνικό φύλο και τον σεξουαλικό προσανατολισμό (60 λεπτά)	24
ΜΑΘΗΜΑ 3: Κατάρριψη στερεοτύπων και διαχείριση ΛΟΑΤΚΙ-φοβίας στο σχολείο	29
Δραστηριότητα 1: Μπαίνοντας στη θέση ενός άλλου ατόμου (80 λεπτά)	30
Δραστηριότητα 2: Αντιμετώπιση αρνητικών σχολίων και εκφοβισμού στο σχολείο	32
ΜΑΘΗΜΑ 4: Προώθηση της ποικιλομορφίας και ενός συμπεριληπτικού περιβάλλοντος στο σχολείο	34
Δραστηριότητα 1: Το μοντέλο GEEC (60 λεπτά)	34
Δραστηριότητα 2: ΛΟΑΤΚΙ Ζωντανή Βιβλιοθήκη (60 λεπτά)	40
ΜΑΘΗΜΑ 5: Εθνικό νομικό πλαίσιο για την πρόληψη του εκφοβισμού και την ενθάρρυνση της ποικιλομορφίας στο σχολείο: αξιολόγηση της υφιστάμενης σχολικής πολιτικής (σε ποιον βαθμό καθιστά το σχολείο ασφαλές για τις/τους ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/ές) μέσω της εφαρμογής των Κατευθυντήριων Οδηγιών για Σχολεία που συντάχθηκαν από τους εταίρους του έργου CHOICE	42

Δραστηριότητα 1: Εθνικό νομικό πλαίσιο για την πρόληψη του εκφοβισμού ΛΟΑΤΚΙ ατόμων (40 λεπτά)	43
Δραστηριότητα 2: Κατευθυντήριες οδηγίες για σχολεία σχετικά με την εφαρμογή συμπεριληπτικής πολιτικής κατά της παρενόχλησης/υπέρ της ποικιλομορφίας σε ΛΟΑΤΚΙ ζητήματα	43
Διανεμόμενο έντυπο: Πρότυπο Πολιτικής για την Καταπολέμηση του Σχολικού Εκφοβισμού	46
ΜΑΘΗΜΑ 6: Δημιουργία ασφαλούς και συμπεριληπτικού περιβάλλοντος στην τάξη	49
Δραστηριότητα 1: Ο ρόλος της/του εκπαιδευτικού στη δημιουργία ενός ασφαλούς περιβάλλοντος για ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/ές (40 λεπτά)	49
Δραστηριότητα 2: Λίστα εργασιών εκπαιδευτικών για τη δημιουργία ασφαλούς και συμπεριληπτικού περιβάλλοντος στην τάξη (35 λεπτά)	51
Στρατηγικές για ένα συμπεριληπτικό περιβάλλον μάθησης (διανεμόμενο έντυπο)	53
Δραστηριότητα 3: Δημιουργία σχεδίου δράσης και ανταλλαγή ιδεών (45 λεπτά)	55
ΜΑΘΗΜΑ 7: Ανακεφαλαίωση – επόμενα βήματα: Αξιολόγηση της ικανοποίησης από την επιμόρφωση: Αξιολόγηση των νέων γνώσεων, δεξιοτήτων, στάσεων (μεταξιολόγηση του προγράμματος επιμόρφωσης)	56
Δραστηριότητα 1: Μεταξιολόγηση των γνώσεων, διαμορφωτική και συνολική αξιολόγηση του προγράμματος επιμόρφωσης (45 λεπτά)	57
Δραστηριότητα 2: Συζήτηση των επόμενων βημάτων, ολοκλήρωση και συναισθηματική αξιολόγηση του προγράμματος (60 λεπτά)	58
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	60
Παράρτημα 1: Ερωτηματολόγιο Προ-αξιολόγησης του Προγράμματος Επιμόρφωσης	60
Παράρτημα 2: Ερωτηματολόγιο Μεταξιολόγησης του Προγράμματος Επιμόρφωσης	66
Παράρτημα 3: The Genderbread person (φύλλο εργασίας)	73
Παράρτημα 4: Γλωσσάρι	74
ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ	74
ΤΟ ΑΚΡΩΝΥΜΙΟ ΛΟΑΤΚΙ+	74
ΛΟΙΠΟΙ ΟΡΟΙ	75
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	77

Το παρόν πρόγραμμα ανάπτυξης ικανοτήτων αναπτύχθηκε στο πλαίσιο υλοποίησης του έργου “CHOICE: promoting school environments inclusive of diversity based on SOGI”. Πρόκειται για μία ευρωπαϊκή πρωτοβουλία, συνέχεια του έργου Hombat.eu, η οποία αποσκοπεί στην προώθηση περισσότερο συμπεριληπτικών σχολικών περιβαλλόντων και στην καταπολέμηση της μισαλλοδοξίας λόγω ταυτότητας φύλου, έκφρασης φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και χαρακτηριστικών φύλου στην Ελλάδα, τη Βουλγαρία, τη Λιθουανία και τη Ρουμανία.

Ένας από τους επιμέρους στόχους του CHOICE είναι η ενίσχυση των ικανοτήτων των επαγγελματιών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης προκειμένου να στηρίξουν την ποικιλομορφία και να συμβάλουν στη δημιουργία ενός συμπεριληπτικού σχολικού περιβάλλοντος. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσω της διεξαγωγής δια ζώσης σεμιναρίων με τις/τους επαγγελματίες και της παροχής διαδικτυακών ενοτήτων, οι οποίες θα είναι διαθέσιμες σε όλες/ους τις/τους ενδιαφερόμενες/ους εκπαιδευτικούς, συμβούλους μαθητριών/ών, σχολικές/ούς ψυχολόγους και λοιπές/ούς επαγγελματίες από τον χώρο της εκπαίδευσης.

Το πρόγραμμα ανάπτυξης ικανοτήτων στηρίχθηκε στο εγχειρίδιο εκπαιδευτριών/ών, στο αναλυτικό πρόγραμμα και σε λοιπά υποστηρικτικά υλικά που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο του έργου Hombat.eu, τα οποία προσαρμόστηκαν στις ιδιαίτερες ανάγκες επιμόρφωσης που εντοπίστηκαν στο πλαίσιο της έρευνας πεδίου του έργου CHOICE.

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Η προσέγγισή μας για το πρόγραμμα ανάπτυξης ικανοτήτων περιλαμβάνει δια ζώσης επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και παροχή ενδοχρηστικής μάθησης για αυτοπροετοιμασία, οι οποίες θα είναι ελεύθερα προσβάσιμες μέσω του δικτυακού τόπου του έργου CHOICE.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών θα πραγματοποιηθεί εκτός του επίσημου εκπαιδευτικού συστήματος, δηλαδή πρόκειται να διοργανωθεί ως μία άτυπη εκπαιδευτική εμπειρία. Οι εταίροι του έργου σε κάθε χώρα θα οργανώσουν την επιμόρφωση με τη μορφή εργαστηρίων (workshops) και όχι σεμιναρίων, διότι τα εργαστήρια ενθαρρύνουν σε μεγαλύτερο βαθμό την ανάληψη δράσης εκ μέρους των συμμετεχόντων ατόμων. Οι διοργανωτριες/ές θα ακολουθήσουν την εκπαιδευτική προσέγγιση που θέτει στο επίκεντρο τα ανθρώπινα δικαιώματα, η οποία προάγει τον θετικό κοινωνικό μετασχηματισμό, τη συνοχή και την ενσωμάτωση, τον σεβασμό της ποικιλομορφίας και τη μη-επιθετική επίλυση συγκρούσεων. Η συμμετοχή στα εργαστήρια επιμόρφωσης θα είναι εθελοντική και ανοιχτή σε όλες/ους/α τις/τους/τα ενδιαφερόμενες/ους/α. Οι ομάδες των εκπαιδευόμενων θα συσταθούν βάσει ανοικτής πρόσκλησης που θα απευθυνθεί σε σχολεία σε δύο από τις μεγαλύτερες πόλεις των χωρών-εταίρων. Τα εν λόγω εργαστήρια θα έχουν συμμετοχικό και μαθητοκεντρικό χαρακτήρα, ενώ παράλληλα θα βασίζονται στην εμπειρία και τη δράση των εκπαιδευόμενων. Επιπλέον, θα συμβάλουν στην εκμάθηση δεξιοτήτων ζωής και στην προετοιμασία για την ενεργό συμμετοχή του πολίτη στα κοινά. Οι επιμέρους δραστηριότητες επιμόρφωσης: (α) θα περιλαμβάνουν τόσο ατομική όσο και ομαδική μάθηση μέσα από το πρίσμα μίας συλλογικής προσέγγισης· (β) θα είναι ολιστικές και προσανατολισμένες στη διαδικασία και (γ) θα είναι προσαρμοσμένες, ούτως ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των συμμετεχόντων ατόμων.

Τα εργαστήρια επιμόρφωσης εκπαιδευτικών θα διεξαχθούν με τη βοήθεια έμπειρων εκπαιδευτριών/ών. Θα χρησιμοποιηθεί η **μέθοδος της διδακτικής διευκόλυνσης (facilitation)** και όχι της διάλεξης, διότι θεωρείται καταλληλότερη για τα ενήλικα εκπαιδευόμενα άτομα, καθώς ενθαρρύνει τη μεταξύ τους αλληλεπίδραση και την ενεργό συμμετοχή.

Διάρκεια: Κάθε σεμινάριο επιμόρφωσης θα έχει διάρκεια 14 ωρών και θα διεξάγεται εντός 2 ή 3 διαδοχικών ημερών (ανάλογα με τη διαθεσιμότητα των συμμετεχόντων ατόμων).

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Οι ενότητες διαδικτυακής μάθησης θα στηριχθούν στο ίδιο πρόγραμμα μαθημάτων με τα δια ζώσης σεμινάρια. Η κύρια μεταξύ τους διαφορά θα είναι η απουσία εκπαιδευτριας/ή-συντονίστριας/ή. Ένας συνοπτικός οδηγός σχετικά με τη χρήση των εργαλείων ηλεκτρονικής μάθησης πρόκειται να καταρτιστεί με σκοπό να βοηθήσει τους χρήστες να ακολουθήσουν μία δομημένη διαδικασία αυτοπροετοιμασίας.

Οι εταίροι στο πλαίσιο του έργου CHOICE θα είναι διαθέσιμοι για την παροχή διαδικτυακής υποστήριξης στους χρήστες των ενδοχρηστικών διαδικτυακών μαθημάτων κατόπιν σχετικού αιτήματος.

ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ

Στόχος του προγράμματος ανάπτυξης ικανοτήτων που θα υλοποιηθεί στο πλαίσιο του έργου CHOICE είναι:

- Να ενισχύσει τις ικανότητες των εκπαιδευτικών/επαγγελματιών της σχολικής κοινότητας, ούτως ώστε να εισάγουν και να εφαρμόζουν αποτελεσματικές πολιτικές ποικιλομορφίας για την προώθηση ασφαλών και φιλικών σχολείων προς τα ΛΟΑΤΙ+ άτομα.

Ειδικότερα, οι επιμέρους στόχοι του προγράμματος ανάπτυξης ικανοτήτων είναι οι εξής:

- Να εμπλουτίσει τις γνώσεις σχετικά με τις διάφορες ΛΟΑΤΚΙ ταυτότητες και τις ιδιαίτερες εμπειρίες των ΛΟΑΤΚΙ μαθητριών/ών στο σχολείο
- Να ενδυναμώσει τις ικανότητες (π.χ. γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις) των εκπαιδευόμενων όσον αφορά αποτελεσματικούς τρόπους αντιμετώπισης του εκφοβισμού που υφίστανται ΛΟΑΤΚΙ άτομα και να παράσχει υποστήριξη σε ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/τές με σκοπό τη βελτίωση της ευημερίας τους στο σχολείο
- Να παράσχει κίνητρα στα εκπαιδευόμενα άτομα για ατομικό αναστοχασμό και αντιμετώπιση των στερεοτυπικών αντιλήψεων που έχουν για τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα, τα οποία είναι πιθανό να περιορίζουν υποσυνείδητα την ανάληψη δράσης για την προώθηση ασφαλών και φιλικών προς τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα σχολείων.
- Να αποτελέσει έναυσμα για δράση με σκοπό την ανάπτυξη και την εφαρμογή πολιτικών ποικιλομορφίας (σε σχολεία όπου απουσίαζαν τέτοιες πολιτικές) τη βελτίωση των υφιστάμενων πολιτικών (εφόσον είναι διαθέσιμες) την εφαρμογή διεθνών βέλτιστων πρακτικών για την ενίσχυση ενός σχολικού κλίματος φιλικού προς τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα
- Να ενθαρρύνει την τακτική αξιολόγηση των σχολικών πολιτικών κατά του εκφοβισμού και υπέρ της ποικιλομορφίας και να τις εναρμονίζει σύμφωνα με τις εκάστοτε μεταβαλλόμενες συνθήκες.

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Στο έργο CHOICE θα συμμετάσχουν συνολικά 250-340 εκπαιδευτικοί από την Ελλάδα, τη Βουλγαρία, τη Λιθουανία και τη Ρουμανία σε δια ζώσης ή σύγχρονα εργαστήρια επιμόρφωσης και τουλάχιστον 80 ακόμα εκπαιδευτικοί σε ενότητες διαδικτυακής μάθησης.

Οι εκπαιδευτικοί μετά την επιμόρφωση αναμένεται ότι θα έχουν αναπτύξει:

Κοινωνικές ικανότητες και ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη, βαθιά κατανόηση των αναγκών των ΛΟΑΤΚΙ μαθητριών/ών και του τρόπου διευκόλυνσης της δημιουργίας ενός σχολικού περιβάλλοντος που θα είναι ασφαλές και φιλικό προς τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα

Αίσθημα πρωτοβουλίας για την εισαγωγή ή/και την αναβάθμιση και τη βελτίωση πολιτικών κατά του εκφοβισμού και υπέρ της ποικιλομορφίας στο σχολείο

Αυτεπίγνωση του τρόπου με τον οποίο τα υποσυνείδητα στερεότυπα για τη ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα μπορούν να συμβάλουν στη διαμόρφωση αρνητικών στάσεων απέναντι σε αυτά τα άτομα και ανασταλτικά στην ανάπτυξη ειδικών σχολικών δράσεων για την αντιμετώπιση της ομοφοβίας, της αμφιφοβίας και της τρανσφοβίας.

Κίνητρα για την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων και τη βελτίωση των υφιστάμενων πολιτικών για την ποικιλομορφία. Τα εκπαιδευόμενα άτομα θα λάβουν ειδικές κατευθυντήριες οδηγίες και εργαλεία για τακτική αξιολόγηση και θα ενθαρρυνθούν να τη διεξάγουν τουλάχιστον μία φορά τον χρόνο.

Ένα άλλο αποτέλεσμα που αναμένεται από τη διαδικασία της επιμόρφωσης είναι η ουσιαστική εισαγωγή και εφαρμογή πολιτικών κατά του εκφοβισμού και υπέρ της ποικιλομορφίας στο σχολείο σε τέσσερα (4) πιλοτικά σχολεία στην Ελλάδα, τη Βουλγαρία, τη Λιθουανία και τη Ρουμανία (συνολικά 16 σχολεία). Οι εταίροι του CHOICE θα στηρίξουν τις προσπάθειες των εν λόγω σχολείων στην εισαγωγή και εφαρμογή των πολιτικών ποικιλομορφίας, καθώς και στην αξιολόγηση των βραχυπρόθεσμων αποτελεσμάτων τους. Τα πιλοτικά σχολεία αναμένεται να υλοποιήσουν συγκεκριμένες δράσεις για την αντιμετώπιση του εκφοβισμού ΛΟΑΤΚΙ παρέχοντας στήριξη σε ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/ές και διαμορφώνοντας ένα σχολικό περιβάλλον φιλικό διακείμενο στα ΛΟΑΤΚΙ άτομα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ

Το περιεχόμενο των εργαστηρίων ανάπτυξης ικανοτήτων δημιουργήθηκε σύμφωνα με την αξιολόγηση των αναγκών επιμόρφωσης που διενεργήθηκε κατά τη διάρκεια της έρευνας πεδίου (ομάδες εστιασμένης συζήτησης και διαδικτυακή έρευνα) του έργου CHOICE. Οι ανάγκες που εντοπίστηκαν στην Ελλάδα, τη Βουλγαρία, τη Λιθουανία και τη Ρουμανία ήταν αρκετά παρόμοιες. Συνοψίζονται ως εξής:

- Ανάγκη λήψης περισσότερων πληροφοριών σχετικά με τις ΛΟΑΤΚΙ ταυτότητες, τις βασικές έννοιες και τη σχετική ορολογία·
- Ανάγκη καλής γνώσης του ισχύοντος εθνικού νομικού πλαισίου για την πρόληψη του σχολικού εκφοβισμού και συγκεκριμένων ιδεών για τον τρόπο που μπορεί να αξιοποιηθεί στην πρόληψη/αντιμετώπιση του εκφοβισμού ΛΟΑΤΚΙ ατόμων·
- Ανάγκη εκμάθησης των διεθνών βέλτιστων πρακτικών για τη δημιουργία συμπεριληπτικών σχολείων·
- Ανάγκη ατομικού αναστοχασμού των ασυνείδητων προκαταλήψεων, οι οποίες διαμορφώνουν τη στάση ενός ανθρώπου απέναντι στα ΛΟΑΤΚΙ άτομα·
- Ανάγκη να δοθούν κίνητρα για δράση και προσωπική δέσμευση για τη δημιουργία ενός ασφαλούς και συμπεριληπτικού σχολικού περιβάλλοντος·
- Ανάγκη βελτίωσης της συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων στην παραπάνω διαδικασία και κατάθεσης συγκεκριμένων ιδεών για τη στήριξη των γονέων ΛΟΑΤΚΙ μαθητριών/ών και των ΛΟΑΤΚΙ επαγγελματιών της σχολικής κοινότητας.

Η επιμόρφωση περιλαμβάνει τις ακόλουθες ενότητες μάθησης, οι οποίες θα παρουσιαστούν αναλυτικά στο κεφάλαιο **ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ**:

- Μάθημα 1:** Δημιουργία ενός ασφαλούς χώρου μάθησης: αλληλογνωριμία, καθορισμός κανόνων, ΛΟΑΤΚΙ ορολογία
- Μάθημα 2:** Ατομικός αναστοχασμός σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό και το φύλο
- Μάθημα 3:** Κατάρριψη στερεοτύπων και διαχείριση ΛΟΑΤΚΙ-φοβίας στο σχολείο
- Μάθημα 4:** Προώθηση της ποικιλομορφίας και ενός συμπεριληπτικού περιβάλλοντος στο σχολείο
- Μάθημα 5:** Εθνικό νομικό πλαίσιο για την πρόληψη του εκφοβισμού και την ενθάρρυνση της ποικιλομορφίας στο σχολείο· αξιολόγηση της υφιστάμενης σχολικής πολιτικής (σε ποιον βαθμό καθιστά το σχολείο ασφαλές για τις/τους ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/ές) μέσω της εφαρμογής των Κατευθυντήριων Οδηγιών για Σχολεία που συντάχθηκαν από τους εταίρους του έργου CHOICE
- Μάθημα 6:** Δημιουργία ασφαλούς και συμπεριληπτικού περιβάλλοντος στην τάξη
- Μάθημα 7:** Ανακεφαλαίωση – επόμενα βήματα· αξιολόγηση της ικανοποίησης από την επιμόρφωση· Αξιολόγηση των νέων γνώσεων, δεξιοτήτων, στάσεων (αξιολόγηση μετά την επιμόρφωση).

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Τα εργαστήρια επιμόρφωσης έχουν ως στόχο την ενίσχυση των γνώσεων και των ικανοτήτων των συμμετεχόντων ατόμων. Οι εκπαιδευτριες/ές χρησιμοποιώντας διάφορα είδη μεθόδων επιμόρφωσης θα προσπαθήσουν να αναπτύξουν νέες δεξιότητες και στάσεις σε κάθε εκπαιδευόμενο άτομο.

Ορισμένες από τις βασικές εφαρμοσμένες μεθόδους θα επικεντρωθούν στην εργασία και την αλλαγή των υφιστάμενων στάσεων και φόβων, στην ανταλλαγή συναισθημάτων και εμπειριών, καθώς και στον ατομικό αναστοχασμό. Ένας συνδυασμός γεγονότων μάθησης και συναισθηματικής μάθησης θα χρησιμοποιηθεί για να βοηθήσει τα εκπαιδευόμενα άτομα να συσχετίσουν τι παρουσιάζεται στην επιμόρφωση και τι συμβαίνει στην πραγματική ζωή.

Οι έμπειρες/οι εκπαιδευτριες/ές θα εφαρμόσουν ποικίλες τεχνικές διευκόλυνσης για την επίτευξη διαφορετικών σκοπών. Ενδεικτικά, θα περιλαμβάνουν εξοικείωση με τη ΛΟΑΤΚΙ ορολογία και ενημέρωση σχετικά με τις ταυτότητες και τις εμπειρίες των εν λόγω ατόμων, καθώς και συμβουλές και οδηγίες για τη δημιουργία ενός ασφαλούς και συμπεριληπτικού χώρου στο σχολείο. Τα συμμετέχοντα άτομα θα μάθουν πώς να εισάγουν και να εφαρμόζουν στο σχολείο πολιτικές για την ποικιλομορφία και θα ενθαρρύνονται να μοιράζονται τις προσωπικές τους σκέψεις και ιδέες. Με τη βοήθεια διαφορετικών μεθόδων μη τυπικής εκπαίδευσης, όπως η συναισθηματική μάθηση, τα εκπαιδευόμενα άτομα θα έχουν την ευκαιρία να μπουν στη θέση άλλων ανθρώπων, ώστε να μπορέσουν να προσεγγίσουν κάπως περισσότερο τις πραγματικές εμπειρίες των ΛΟΑΤΚΙ και λοιπών μειονοτήτων, προκειμένου να κατανοήσουν πραγματικά τι βιώνουν αυτοί οι άνθρωποι σε καθημερινή βάση. Στα συμμετέχοντα άτομα θα ανατεθούν διαφορετικές εργασίες και ρόλοι και θα εργαστούν σε ομάδες, αφού πρώτα γνωριστούν μεταξύ τους. Οι εκπαιδευτριες/ές θα τις/τους παροτρύνουν να εκφράσουν τη γνώμη τους με ειλικρίνεια, αλλά με σεβασμό προς το θέμα υπό εξέταση και προς τα άλλα μέλη της ομάδας. Απώτερος στόχος των μαθημάτων της επιμόρφωσης θα είναι να παρακινηθούν τα εκπαιδευόμενα άτομα να εφαρμόσουν άμεσα όσα έμαθαν στο σχολείο και στην τάξη τους.

ΜΕΘΟΔΟΙ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗΣ

Οι εκπαιδευτριες/ές θα συνδυάσουν την ατομική μάθηση (ατομικός αναστοχασμός και γραπτές απαντήσεις σε ερωτήσεις) με την εργασία σε μικρές ομάδες και με συζητήσεις σε μεγάλες ομάδες για τη δημιουργία ενός ποικιλόμορφου και ελκυστικού περιβάλλοντος μάθησης. Παράλληλα, θα χρησιμοποιήσουν δραστηριότητες για «σπάσιμο του πάγου» και ασκήσεις για ενίσχυση του ομαδικού πνεύματος, ούτως ώστε να δημιουργηθεί ένα κλίμα ειλικρίνειας και εμπιστοσύνης μεταξύ των εκπαιδευόμενων.

Δεν πρόκειται να παρουσιάσουμε λεπτομερώς κάθε μέθοδο εργασίας που θα μπορούσε να εφαρμοστεί, διότι έμπειρες/οι εκπαιδευτριες/ές θα προετοιμάσουν δικές τους ακολουθίες ασκήσεων για ενεργοποίηση της ομάδας.

Γενικά, οι συνηθέστερες μέθοδοι εργασίας που ενθαρρύνουν την ελεύθερη έκφραση ιδεών είναι οι ακόλουθες:

Καταιγισμός ιδεών (Brainstorming): Πρόκειται για μία πολύ χρήσιμη τεχνική όταν εισάγεται ένα νέο θέμα στη συζήτηση, όταν πρέπει να παράγουμε γρήγορα ιδέες ή όταν η ομάδα καλείται να

διερευνήσει μία κεντρική ιδέα. Ο καταγισμός ιδεών συνδυάζει μία χαλαρή, άτυπη προσέγγιση στην επίλυση προβλημάτων με τη δημιουργική σκέψη. Ενθαρρύνει τους ανθρώπους να επινοήσουν ιδέες και να αναπτύξουν δεξιότητες σκέψης.

Γράψιμο στον τοίχο (Wall writing): Είναι μία άλλη μορφή καταγισμού ιδεών με τη διαφορά ότι τα συμμετέχοντα άτομα δεν λένε μεγαλόφωνα τις ιδέες τους, αλλά αντίθετα τις γράφουν σε ένα κομμάτι χαρτί (π.χ. σε ένα αυτοκόλλητο χαρτάκι τύπου post-it) που το κολλούν στη συνέχεια, στον τοίχο ή σε έναν χαρτοπίνακα (flipchart). Έτσι, δίνεται η δυνατότητα στις/στους συμμετέχουσες/οντες να σκέφτονται ατομικά χωρίς να επηρεάζονται ή να παρασύρονται από τις ιδέες άλλων μελών της ομάδας. Τα χαρτάκια μπορούν έπειτα να ταξινομηθούν σε ομάδες αν τα συμμετέχοντα άτομα εντοπίσουν κοινά σημεία μεταξύ των διαφόρων ιδεών.

Ομαδική εργασία: Η ομαδική εργασία διαμορφώνει τις κατάλληλες συνθήκες για: (α) τη συμμετοχή των εκπαιδευόμενων σε όλη τη διάρκεια της μάθησης· (β) την ενίσχυση των μηχανισμών συνεργασίας· (γ) την ανάπτυξη ικανοτήτων επικοινωνίας υψηλού επιπέδου στις/στους συμμετέχουσες/οντες· (δ) την ενθάρρυνση της συνεργασίας και αποβολή του ανταγωνιστικού χαρακτήρα των ανθρωπίνων σχέσεων· (ε) την αλληλοβοήθεια και την αμοιβαία ενεργοποίηση για την προώθηση της διαδικασίας μάθησης· (στ) διδασκαλία στις/στους συμμετέχουσες/οντες ώστε να εκφράζουν και να υπερασπίζονται τα δικαιώματά τους ως μεμονωμένα άτομα και επίσης, να μοιράζονται τις ευθύνες τους στο πλαίσιο μίας ομάδας εκπαιδευομένων· και (ζ) τη δημιουργία ενός μοντέλου κοινωνικής ευαισθητοποίησης και συμμετοχής.

Μελέτες περιπτώσεων: Είναι πολύ αποτελεσματικές στην παροχή νέων ή απροσδόκητων πληροφοριών για ένα θέμα, στην αμφισβήτηση υφιστάμενων υποθέσεων και θεωριών, στην παράθεση μίας σειράς πρακτικών ενεργειών για την επίλυση ενός προβλήματος και στη διάνοιξη νέων δυνατοτήτων στη μάθηση. Οι μελέτες περιπτώσεων θα πρέπει να σχεδιάζονται κατά τέτοιο τρόπο ώστε να αμφισβητούνται οι καθιερωμένες κοινωνικο-πολιτισμικές πεποιθήσεις που ενδέχεται να οδηγήσουν σε διακρίσεις και ανισότητα. Επειδή παρουσιάζουν ένα θέμα με γενικευμένο, υποθετικό τρόπο, οι εν λόγω μελέτες είναι αρκετά αποτελεσματικές στη συζήτηση ευαίσθητων θεμάτων, όπως οι διακρίσεις, οι ανισότητες, ο εκφοβισμός, η κακοποίηση και άλλα συναφή ζητήματα, καθώς δημιουργούν απόσταση μεταξύ των συμμετεχόντων ατόμων και της πραγματικής κατάστασης, με αποτέλεσμα η συζήτηση να καθίσταται λιγότερο απειλητική.

Παιχνίδι ρόλων: Είναι σύντομα σκετσάκια στα οποία συμμετέχουν τα μέλη της ομάδας και κατά προτίμηση, ολιγομελείς ομάδες. Τα σενάρια κάθε ιστορίας χρησιμοποιούνται για να αναπαραστήσουν μία πραγματική κατάσταση και δίνουν την ευκαιρία στις/στους συμμετέχουσες/οντες να παρατηρήσουν πώς θα αντιδρούσαν και πώς θα ένιωθαν σε αντίστοιχες καταστάσεις. Πρόκειται για ένα πολύ ισχυρό και αποτελεσματικό εργαλείο που βοηθά στη βαθύτερη κατανόηση μίας κατάστασης και στη δημιουργία ενσυναίσθησης. Θα πρέπει όμως να δοθεί προσοχή σε τυχόν στερεότυπα που ενδέχεται να εμφανιστούν κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού ρόλων (διότι τα στερεότυπα συχνά λειτουργούν ως σημεία αναφοράς για την άντληση πληροφοριών σχετικά με τον τρόπο ενσάρκωσης των ρόλων). Η/Ο εκπαιδευτρια/τής χρειάζεται να αναλαμβάνει ενεργό ρόλο στην αποδόμηση αυτών των στερεοτύπων αμφισβητώντας τον βαθμό στον οποίο ανταποκρίνονται όντως στην πραγματικότητα.

Οι εκπαιδευτριες/ές θα ενθαρρύνουν επίσης την ενεργητική ακρόαση και τη συναισθηματική μάθηση.

Η ενεργητική ακρόαση είναι μία σημαντική δεξιότητα που μπορούν όλοι οι άνθρωποι να αναπτύξουν. Σας βοηθά να κατανοήσετε τι πραγματικά λένε οι άνθρωποι στις μεταξύ τους συνομιλίες και συναντήσεις (και όχι μόνο αυτό που θέλετε να ακούσετε ή νομίζετε ότι ακούτε). Πρόκειται για ένα ιδιαίτερα χρήσιμο εργαλείο που μπορείτε να χρησιμοποιήσετε κατά τη διάρκεια των επιμορφώσεων, καθώς μπορεί να σας βοηθήσει να δημιουργήσετε ένα θετικό περιβάλλον και να επικοινωνήσετε ουσιαστικά με άλλα άτομα.

Η συναισθηματική μάθηση είναι ένα από τα πιο ισχυρά εργαλεία μάθησης, επειδή τα συναισθήματα που πηγάζουν από εμπειρίες αφήνουν το πιο έντονο αποτύπωμα μέσα μας και μας συγκινούν. Πολλοί άνθρωποι δυσκολεύονται να κατανοήσουν την ουσία ενός προβλήματος και να βάλουν τον εαυτό τους στη θέση κάποιου άλλου εκτός και αν τους προκαλέσουν σε συναισθηματικό επίπεδο. Ασφαλώς, πριν από κάθε άσκηση που αφορά αυτή την τεχνική, είναι σημαντικό να προειδοποιήσουμε τις/τους συμμετέχουσες/οντες ότι η δραστηριότητα μπορεί να έχει μεγαλύτερη συναισθηματική επίδραση σε κάποιες/ους και να εγείρει διάφορα αισθήματα και συναισθήματα που μπορεί να εκδηλωθούν. Τέλος, εξίσου σημαντικό είναι οι εκπαιδευτές/ές να αντιδράσουν ενεργά σε τυχόν αρνητικές συμπεριφορές ή σχόλια και να μην τις/τα αφήσουν να περάσουν απαρατήρητες/α.

Αντίδραση σε αρνητικές στάσεις και σχόλια

Οφείλουμε να λάβουμε σοβαρά υπόψη ότι θέματα, όπως ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η ταυτότητα φύλου, η σεξουαλική ποικιλομορφία και οι διακρίσεις μπορεί να προκαλέσουν την εκδήλωση αρνητικών και κακόβουλων απόψεων και σχολίων μεταξύ των συμμετεχόντων ατόμων. Τέτοια σχόλια εύκολα μπορούν να εγείρουν συναισθήματα και να προκαλέσουν συναισθηματικό τραύμα σε άλλα μέλη της ομάδας. Η/Ο εκπαιδευτήρια/ής θα παρακολουθεί από την αρχή του προγράμματος κάθε συμμετέχουσα/οντα και τη διάθεσή της/του να αναπτύξει μία ιδέα για το ποια/ποιος και πώς μπορεί να αντιδράσει ή να αντιμετωπίσει μία πρόκληση.

Άσκηση αναπνοής

Μετά από κάθε δραστηριότητα, η οποία θα μπορούσε ενδεχομένως να εγείρει κάποια συναισθήματα που συνδέονται με το τραύμα, θα χρησιμοποιείται μία σύντομη τεχνική χαλάρωσης ή μία δραστηριότητα για τη μείωση του άγχους και την αποφυγή έκθεσης σε περαιτέρω στρεσογόνα ερεθίσματα.

Τεχνική εστίασης αναπνοής

Αυτή η τεχνική βαθιάς αναπνοής χρησιμοποιεί εικόνες ή λέξεις και φράσεις στις οποίες εστιάζουν τα συμμετέχοντα άτομα.

Μπορείτε να επιλέξετε μία λέξη που σας κάνει να χαμογελάτε, να αισθάνεστε χαλαρές/οί ή που απλώς σας δημιουργεί ουδέτερα συναισθήματα. Παραδείγματα τέτοιων λέξεων είναι η ειρήνη, η απελευθέρωση ή η χαλάρωση, αλλά μπορεί να είναι οποιαδήποτε λέξη που σας βοηθά να συγκεντρωθείτε και να επαναλάβετε την πρακτική σας.

Για να αναπτύξετε την τεχνική εστίασης της αναπνοής, μπορείτε να ξεκινήσετε με μία άσκηση διάρκειας 10 λεπτών.

Για να το κάνετε:

1. Καθίστε ή ξαπλώστε σε ένα άνετο μέρος.
2. Φέρτε την επίγνωση σας στις αναπνοές σας χωρίς να προσπαθήσετε να αλλάξετε τον τρόπο που αναπνέετε.
3. Προσπαθήστε να εναλλάσσετε μερικές φορές τις αναπνοές ανάμεσα σε φυσιολογικές και βαθιές. Παρατηρήστε τυχόν διαφορές μεταξύ της φυσιολογικής και της βαθιάς αναπνοής. Δείτε πώς επεκτείνεται η κοιλιά σας με βαθιές εισπνοές.
4. Σημειώστε πόσο ρηχή είναι η αναπνοή σε σύγκριση με τη βαθιά αναπνοή.
5. Εξασκηθείτε στην βαθιά αναπνοή σας για λίγα λεπτά.
6. Τοποθετήστε το ένα χέρι κάτω από τον αφαλό σας κρατώντας την κοιλιά σας χαλαρή. Παρατηρήστε πώς ανεβαίνει με κάθε εισπνοή και πέφτει με κάθε εκπνοή.
7. Φυσήξτε δυνατά τον αέρα σας σε κάθε εκπνοή.
8. Ξεκινήστε την εξάσκηση στην εστίαση της αναπνοής συνδυάζοντας αυτή τη βαθιά αναπνοή με εικόνες και μία λέξη ή φράση που θα σας βοηθήσουν να χαλαρώσετε.
9. Μπορείτε να φανταστείτε ότι ο αέρας που εισπνέετε φέρνει κύματα γαλήνης και ηρεμίας σε όλο το σώμα σας. Πείτε στον εαυτό σας: «Εισπνέω γαλήνη και ηρεμία».
10. Φανταστείτε ότι ο αέρας που εκπνέετε απομακρύνει την ένταση και το άγχος. Μπορείτε να πείτε στον εαυτό σας: «Εκπνέω την ένταση και το άγχος που νιώθω».

Αξιολόγηση Επιμόρφωσης

Κάθε εργαστήριο επιμόρφωσης θα ξεκινά με τη συμπλήρωση ενός ερωτηματολογίου προ-αξιολόγησης από τις/τους συμμετέχουσες/οντες για να ελεγχθούν οι γνώσεις και οι στάσεις τους απέναντι στη ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα και στο να γίνουν τα σχολεία πιο ανοιχτά και συμπεριληπτικά προς τα εν λόγω άτομα. Μετά το τέλος της επιμόρφωσης, θα ελεγχθεί η μεταβολή των γνώσεων/στάσεων των συμμετεχόντων ατόμων, καθώς θα τους ζητηθεί να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο μετά το τέλος της επιμόρφωσης. Πρότυπα των δύο ερωτηματολογίων θα βρείτε στο τελευταίο κεφάλαιο του παρόντος εγγράφου με τίτλο «Παραρτήματα».

Μετά την ολοκλήρωση ορισμένων δραστηριοτήτων (π.χ. μετά τα παιχνίδια ρόλων, τις προσομοιώσεις κτλ.), θα πραγματοποιηθεί αναστοχασμός για τον έλεγχο των συναισθημάτων και των σκέψεων των συμμετεχόντων ατόμων. Η ανταλλαγή σκέψεων και συναισθημάτων θα βοηθήσει την/τον εκπαιδευτήρα/ή να κατανοήσει το ενδιαμέσο αποτέλεσμα της επιμόρφωσης και να τροποποιήσει τα επόμενα μέρη της, εφόσον το κρίνει απαραίτητο.

Εξατομικευμένη Διαδικτυακή Μάθηση

Για τις διαδικτυακές ενότητες μάθησης, οι χρήστες θα ενθαρρυνθούν να διαβάσουν τον Σύντομο Οδηγό που θα τους βοηθήσει να συμμετάσχουν σε μία δομημένη ατομική διαδικασία μάθησης που θα ικανοποιεί τις ανάγκες τους. Κατόπιν, θα κληθούν να κάνουν ένα τεστ αυτο-αξιολόγησης, το οποίο θα προσδιορίζει τις υφιστάμενες γνώσεις και στάσεις τους προς τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα. Θα κληθούν επίσης να απαντήσουν σε ερωτήσεις όπου θα πρέπει να αξιολογήσουν το σχολείο που εργάζονται όσον αφορά τον βαθμό στον οποίο η πολιτική που ακολουθεί είναι φιλική προς τη ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα και την ποικιλομορφία της.

Με βάση τα αποτελέσματα της αυτο-αξιολόγησης, τα εκπαιδευόμενα άτομα μέσω του Διαδικτύου θα έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν ενότητες/υλικά της επιμόρφωσης (τα οποία θα μεταφορτώνονται στην επίσημη ιστοσελίδα του έργου) και να δημιουργήσουν ένα εξατομικευμένο πρόγραμμα μάθησης.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

Ομάδα-στόχου: Εκπαιδευτικοί, διευθύντριες/ές, σχολικοί σύμβουλοι, ψυχολόγοι, ειδικοί παιδαγωγοί και λοιπές/οί επαγγελματίες του σχολείου.

Μέγεθος ομάδας: 15-20 άτομα

Συνολική διάρκεια: 14 ώρες (που θα ολοκληρωθούν σε χρονικό διάστημα 2 ή 3 ημερών): 7 μαθήματα με διάρκεια 2 ώρες το καθένα

Μάθημα 1: Δημιουργία ενός ασφαλούς χώρου μάθησης: αλληλογνωριμία, καθορισμός κανόνων, ΛΟΑΤΚΙ ορολογία

Μάθημα 2: Ατομικός αναστοχασμός σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό και το φύλο

Μάθημα 3: Κατάρριψη στερεοτύπων και διαχείριση ΛΟΑΤΚΙ-φοβίας στο σχολείο

Μάθημα 4: Προώθηση της ποικιλομορφίας και ενός συμπεριληπτικού περιβάλλοντος στο σχολείο

Μάθημα 5: Εθνικό νομικό πλαίσιο για την πρόληψη του εκφοβισμού και την ενθάρρυνση της ποικιλομορφίας στο σχολείο: αξιολόγηση της υφιστάμενης σχολικής πολιτικής (σε ποιον βαθμό καθιστά το σχολείο ασφαλές για τις/τους ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/ές) μέσω της εφαρμογής των Κατευθυντήριων Οδηγιών για Σχολεία που συντάχθηκαν από τους εταίρους του έργου CHOICE

Μάθημα 6: Δημιουργία ασφαλούς και συμπεριληπτικού περιβάλλοντος στην τάξη

Μάθημα 7: Ανακεφαλαίωση – επόμενα βήματα: αξιολόγηση της ικανοποίησης από την επιμόρφωση: Αξιολόγηση των νέων γνώσεων, δεξιοτήτων, στάσεων (αξιολόγηση μετά την επιμόρφωση)

ΜΑΘΗΜΑ 1: Δημιουργία ενός ασφαλούς χώρου μάθησης: αλληλογνωριμία, καθορισμός κανόνων, ΛΟΑΤΚΙ ορολογία

Διδακτικοί στόχοι

- Αλληλογνωριμία συμμετεχόντων ατόμων
- Δημιουργία ομαδικού πνεύματος, ασφαλούς χώρου και περιβάλλοντος μάθησης
- Καταγραφή των προσδοκιών των συμμετεχόντων ατόμων από την επιμόρφωση
- Έλεγχος των γνώσεων των ΛΟΑΤΚΙ ταυτοτήτων σε ατομικό επίπεδο
- Παροχή βασικών γνώσεων στις/στους συμμετέχουσες/οντες σχετικά με βασικές έννοιες και ορολογία που θα χρησιμοποιηθούν κατά τη διάρκεια της επιμόρφωσης
- Εξοικείωση των συμμετεχόντων ατόμων με το πρόγραμμα και το χρονοδιάγραμμα της επιμόρφωσης.

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα

Μετά την ολοκλήρωση του μαθήματος, τα εκπαιδευόμενα άτομα θα είναι σε θέση:

- Να γνωρίζουν τα ονόματα των συνεκπαιδευόμενων τους
- Να κατανοούν τις ατομικές τους ανάγκες/προσδοκίες επιμόρφωσης
- Να γνωρίζουν γενικές πληροφορίες σχετικά με το έργο CHOICE
- Να γνωρίζουν το περιεχόμενο του προγράμματος επιμόρφωσης και τι ακριβώς θα επιτευχθεί στη διάρκεια αυτής της 14ωρης εκπαίδευσης
- Να γνωρίζουν βασικές έννοιες που θα χρησιμοποιηθούν κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης
- Να αποδεχθούν τους βασικούς κανόνες του προγράμματος.

Χρονοδιάγραμμα

Δραστηριότητα	Διάρκεια (λεπτά)
Δραστηριότητα 1: Καρτέλες ονομάτων και αλληλογνωριμία (δραστηριότητα για «σπάσιμο του πάγου»)	10
Δραστηριότητα 2: Καλωσόρισμα συμμετεχόντων ατόμων, παρουσίαση του έργου CHOICE, του προγράμματος επιμόρφωσης και του χρονοδιαγράμματος	10
Δραστηριότητα 3: Συμπλήρωση του ερωτηματολογίου προ-αξιολόγησης του προγράμματος επιμόρφωσης	15
Δραστηριότητα 4: Βασικοί κανόνες	15
Δραστηριότητα 5 : Έλεγχος των προσδοκιών	20
Δραστηριότητα 6 : The Genderbread person: Βασικές έννοιες και ορολογία	50
Σύνολο	120

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: ΚΑΡΤΕΛΕΣ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΟΓΝΩΡΙΜΙΑ (10 ΛΕΠΤΑ)

Υλικοτεχνικός εξοπλισμός: Καρτέλες ονομάτων με οριστικά άρθρα (αν αυτό δεν έχει γίνει πριν από την έναρξη της επιμόρφωσης, ζητήστε από κάθε εκπαιδευόμενο άτομο να συμπληρώσει ένα οριστικό άρθρο στην καρτέλα με το όνομά της/του).

Προετοιμασία: Βεβαιωθείτε ότι τα συμμετέχοντα άτομα κάθονται σε σχήμα κύκλου, ώστε να μπορείτε να τα βλέπετε όλα και παρακινήστε τα να συμμετάσχουν στη συζήτηση.

Ζητήστε από τα συμμετέχοντα άτομα να μοιραστούν με τα υπόλοιπα το όνομα, το επάγγελμά τους και οποιαδήποτε άλλη πληροφορία θεωρούν σημαντική για τον εαυτό τους. Η πληροφορία αυτή μπορεί να αναφέρεται σε κάτι προσωπικό, όπως μία πτυχή της ποικιλομορφίας τους, ή επαγγελματικό.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: ΚΑΛΩΣΟΡΙΣΜΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ (10 ΛΕΠΤΑ)

Μέθοδος: Παρουσίαση

Υλικοτεχνικός εξοπλισμός: Παρουσίαση πολυμέσων.

Η/Ο εκπαιδευτρια/ής καλωσορίζει τα συμμετέχοντα άτομα και παρουσιάζει σε διαφάνειες PowerPoint συνοπτικά το έργο CHOICE και το εταιρικό σχήμα δίνοντας έμφαση στο γεγονός ότι υλοποιείται με χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Συγκεκριμένα, παρουσιάζει τους στόχους, τις βασικές δραστηριότητες του έργου, καθώς και μία σύνοψη των αποτελεσμάτων της έρευνας πεδίου και των αναγκών επιμόρφωσης που εντοπίστηκαν.

Στη συνέχεια, η/ο εκπαιδευτρια/ής παρουσιάζει μία επισκόπηση του προγράμματος επιμόρφωσης, τι πρόκειται να διδαχθούν τα συμμετέχοντα άτομα στην 14ωρη εκπαίδευση και το αναλυτικό χρονοδιάγραμμά της.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3: ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΠΡΟ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ (ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ – 15 ΛΕΠΤΑ)

Μέθοδος: Διερευνητική που βοηθά την αυτό-αξιολόγηση.

Υλικοτεχνικός εξοπλισμός: Έντυπα ερωτηματολόγια (μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν ηλεκτρονικά ερωτηματολόγια).

Προετοιμασία: Βεβαιωθείτε ότι όλοι/ες/α κάθονται σε άνετες θέσεις και έχουν επαρκή χώρο για να γράψουν. Διανείμετε τα ερωτηματολόγια προ-αξιολόγησης της επιμόρφωσης σε έντυπη μορφή. Εναλλακτικά, αν όλα τα συμμετέχοντα άτομα διαθέτουν smartphone, δώστε τους τη διεύθυνση στο Διαδίκτυο όπου διατίθεται το ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο.

Εξηγήστε στην ομάδα ότι θα πραγματοποιήσετε αυτή τη δραστηριότητα για να συλλέξετε συγκεκριμένες πληροφορίες, οι οποίες θα βοηθήσουν στην αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της επιμόρφωσης. Τα συμμετέχοντα άτομα θα κληθούν να απαντήσουν στις ίδιες ερωτήσεις στην αρχή και μετά το τέλος της επιμόρφωσης για να πραγματοποιηθεί έλεγχος των αλλαγών σε επίπεδο

γνώσεων/στάσεων/κινήτρων για δράση. Μοιράστε το έντυπο προ-αξιολόγησης της επιμόρφωσης ή παραχωρήστε τη σχετική ηλεκτρονική διεύθυνση. Δώστε 15 λεπτά στα συμμετέχοντα άτομα για να συμπληρώσουν τα ερωτηματολόγια και κατόπιν, ζητήστε τους να σας τα επιστρέψουν (εάν είναι σε έντυπη μορφή). Τέλος, ζητήστε τους να μοιραστούν τις/τα σκέψεις/συναισθήματά τους από αυτή τη δραστηριότητα με την υπόλοιπη ομάδα (αν υπάρχει διαθέσιμος χρόνος).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4: ΒΑΣΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ (15 ΛΕΠΤΑ)

Μέθοδος: Αναστοχασμός, συμμετοχική δραστηριότητα.

Υλικοτεχνικός εξοπλισμός: Χαρτοπίνακας (flip chart), μαρκαδόροι, παρουσίαση πολυμέσων.

Απευθύνετε σε ολόκληρη την ομάδα την ακόλουθη ερώτηση: «Κατά τη γνώμη σας, ποιες είναι οι σημαντικότερες παράμετροι για πετύχουμε ως ομάδα τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα στη διάρκεια αυτής της επιμόρφωσης;»

Αν το κρίνετε απαραίτητο, εξηγήστε τους ότι με τη λέξη «παράμετροι» εννοείτε τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να συμπεριφέρονται, να συζητούν και να εκφράζουν τις απόψεις τους κατά τη διάρκεια των μαθημάτων. Μπορείτε να τους ζητήσετε να επινοήσουν δικούς τους βασικούς κανόνες. Τα συμμετέχοντα άτομα μοιράζονται τους βασικούς τους κανόνες προφορικά και η/ο εκπαιδευτρια/ής τους γράφει στον (χαρτο)πίνακα. Αφού προτείνουν κανόνες όλα τα συμμετέχοντα άτομα, η ομάδα επανεξετάζει τους βασικούς κανόνες και προσθέτει, αν τυχόν χρειαστεί, και άλλους που θεωρεί απαραίτητους. Στο τέλος, η/ο εκπαιδευτρια/ής μπορεί να παρουσιάσει (εφόσον το επιθυμεί) έναν κατάλογο με τους προτεινόμενους βασικούς στην οθόνη του βιντεοπροβολέα ή του χαρτοπίνακα και να πραγματοποιήσει συζήτηση για εκείνους που παραλείφθηκαν.

Σημείωση: Χρειάζεται να διατυπωθεί ένας ειδικός κανόνας για τον ενδεδειγμένο τρόπο απάντησης σε υποτιμητικές παρατηρήσεις. Εξηγήστε στα συμμετέχοντα άτομα ότι αυτός ο κανόνας, εάν γίνει αποδεκτός από ολόκληρη την ομάδα, θα τα κάνει να αισθάνονται ασφάλεια και άνεση. Εξίσου σημαντικό είναι να τοποθετηθεί ο πλήρης κατάλογος που θα διαμορφωθεί σε εμφανές σημείο στην αίθουσα και να ανακοινωθεί ότι αυτές θα είναι οι κατευθυντήριες οδηγίες της ομάδας για αλληλεπίδραση. Φροντίστε να αναρτήσετε τους βασικούς κανόνες συμπεριφοράς σε ευδιάκριτο σημείο καθ' όλη τη διάρκεια των δραστηριοτήτων του μαθήματος με θέμα τη δημιουργία ενός ασφαλούς χώρου μάθησης. Αν κάποιο άτομο παρεκτραπεί, παραπέμψτε το στον κανόνα ή τους κανόνες που αθέτησε και υπενθυμίστε στα υπόλοιπα συμμετέχοντα άτομα ότι συμφώνησαν από κοινού να τηρούν πιστά τους εν λόγω κανόνες όλη τη διάρκεια του προγράμματος επιμόρφωσης.

Προτεινόμενοι Βασικοί Κανόνες

Δείξτε σεβασμό για να λάβετε σεβασμό: Αποδώστε σεβασμό στους άλλους δείχνοντας την αμέριστη προσοχή σας στο άτομο που έχει τον λόγο (άδεια ομιλίας).

Να βρίσκεστε στο παρόν: Προσπαθήστε να δίνετε όσο το δυνατόν περισσότερο το «παρών». Αποφύγετε να χαζεύετε στο κινητό σας τηλέφωνο ή να απαντάτε σε κλήσεις κατά τη διάρκεια των μαθημάτων.

Διατηρήστε την εχεμύθειά σας: Όσα λέμε ενώπιον της ομάδας, φροντίζουμε να μη διαρρεύσουν εκτός, αλλά να παραμείνουν εμπιστευτικά

Προσπαθήστε να ανοιχτείτε: Να μιλάτε όσο το δυνατόν πιο ανοιχτά και ειλικρινά χωρίς, ωστόσο, να αποκαλύπτετε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τρίτων (π.χ. συγγενείς, φίλες/οί ή γειτόνισσες/ες). Δεν υπάρχει πρόβλημα να αναφερθείτε σε περιστατικά που σχετίζονται με τα άτομα αυτά, αλλά μην χρησιμοποιήσετε το ονοματεπώνυμο ή άλλα στοιχεία που τα ταυτοποιούν σε προσωπικό επίπεδο. Για παράδειγμα, αποφύγετε να πείτε: «Η/Ο μεγαλύτερη/ος αδερφή/ός μου...». Αντίθετα, προτιμήστε να πείτε: «Ξέρω κάποια/ον που...».

Έχετε το δικαίωμα να αρνηθείτε: Σε κάθε περίπτωση, έχετε το δικαίωμα να αρνηθείτε λέγοντας: «Όχι, δεν θα το ήθελα» ή «Θα προτιμούσα να μην απαντήσω σε αυτή την ερώτηση».

Προσπαθήστε να μην διακόπτετε τους άλλους: Αποφύγετε να διακόπτετε άλλα άτομα, όταν μιλούν.

Υιοθετήστε μη επικριτική στάση: Μπορείτε να διαφωνήσετε ανοιχτά σε διάφορα θέματα με τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας σας χρησιμοποιώντας επιχειρήματα και όχι απλώς προσπαθώντας να τα μειώσετε ή να τα εξευτελίσετε.

Προσέξτε τον τρόπο που εκφράζεστε: Όταν εκφράζουμε την άποψή μας, είναι προτιμότερο να χρησιμοποιούμε το α' ενικό πρόσωπο («εγώ») αντί του β' ενικού («εσύ»). Για παράδειγμα: «Θεωρώ ότι η ευγένεια είναι σημαντική». Αποφύγετε να πείτε: «Είσαι αγενές και κακοπροαίρετο άτομο!»

Προσπαθήστε να δείξετε ευαισθησία σε ζητήματα ποικιλομορφίας: Θα πρέπει να έχετε υπόψη ότι τα άτομα που συμμετέχουν στην ομάδα σας ενδέχεται να διαφέρουν μεταξύ τους από πλευράς πολιτισμικού υποβάθρου, σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και ταυτότητας φύλου ή έκφρασης φύλου. Επομένως, θα πρέπει να προσέξετε, ώστε να μην κάνετε αδιάκριτα ή επιπόλαια σχόλια.

Διατηρήστε την ανωνυμία σας: Μπορείτε να εκφράσετε οποιαδήποτε απορία χρησιμοποιώντας το κουτί προτάσεων.

Προσπαθήστε να αποδεχτείτε τον εαυτό σας και τα άλλα άτομα: Είναι φυσικό να νιώθετε κάπως άβολα. Οι ενήλικες αισθάνονται αμηχανία, όταν καλούνται να μιλήσουν για ευαίσθητα και προσωπικά ζητήματα, όπως η σεξουαλικότητα.

Διασκεδάστε: Θα ήταν ιδανικό να δημιουργηθεί μία ζεστή και ευχάριστη ατμόσφαιρα στη διάρκεια των εκπαιδεύσεων. Η δημιουργία ενός ασφαλούς περιβάλλοντος συνεπάγεται να είμαστε μία ενωμένη ομάδα, να αλληλοϋποστηρίζομαστε, καθώς και να εκτιμάμε η/ο/το μία/ένας/ένα τα προτερήματα της/του άλλης/ου.

[Προσαρμόστηκε από: GLSEN, n.d.]

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 5: ΈΛΕΓΧΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΔΟΚΙΩΝ (20 ΛΕΠΤΑ)

Μέθοδος: Αναστοχασμός, συμμετοχική δραστηριότητα.

Ζητήστε από τα συμμετέχοντα άτομα να μοιραστούν με την ομάδα το πρώτο πράγμα που έρχεται στο μυαλό τους, το οποίο όμως να συνδέεται με το εργαστήριο. Μπορεί να είναι μία λέξη ή μία πρόταση, ένα συναίσθημα, μία προσδοκία κλπ. Τονίστε ότι δεν είναι ανάγκη να αφιερώσουν πολύ χρόνο για να σκεφτούν κάτι - το καλύτερο είναι να αναφέρουν το πρώτο πράγμα που έχει έρθει στο μυαλό τους.

Έπειτα, ζητήστε από τα συμμετέχοντα άτομα να γράψουν σε αυτοκόλλητα χαρτάκια τις προσδοκίες και τις αμφιβολίες που έχουν όσον αφορά την παρακολούθηση του παρόντος εκπαιδευτικού

προγράμματος. Θα γράφουν μία προσδοκία ή αμφιβολία σε διαφορετικό χαρτάκι κάθε φορά. Δώστε τους 3-5 λεπτά για να ολοκληρώσουν αυτή τη διαδικασία. Στη συνέχεια, ζητήστε τους να σηκωθούν και να τοποθετήσουν τα αυτοκόλλητα χαρτάκια σε έναν χαρτοπίνακα. Εκτός από αυτό, ζητήστε τους να ταξινομήσουν τις προσδοκίες και τις προκλήσεις σε διαφορετικές ομάδες καθώς διαβάζουν δυνατά τι έχουν γράψει. Διαβάστε προσεκτικά και μεγαλόφωνα το κείμενο που αναγράφεται σε κάθε αυτοκόλλητο χαρτάκι. Ανακεφαλαιώστε παρέχοντας πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η επιμόρφωση θα συμβάλει στη διάλυση των αμφιβολιών που έχουν και κατόπιν, στην ικανοποίηση των προσδοκιών τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 6: THE GENDERBREAD PERSON: ΒΑΣΙΚΕΣ ΈΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΟΡΟΛΟΓΙΑ (50 ΛΕΠΤΑ)

Η/Ο εκπαιδευτρια/ής μπορεί να επιλέξει είτε το εκπαιδευτικό εργαλείο “The Genderbread Person” είτε το “The Gender Unicorn”¹, το οποίο προτείνεται ως λιγότερο εξαρτώμενο από τις δυαδικές έννοιες του φύλου.

Ανάλογα με τις γνώσεις της ομάδας, η/ο εκπαιδευτρια/ής μπορεί να χρησιμοποιήσει αυτό το εργαλείο για να κάνει τη δραστηριότητα περισσότερο συμπεριληπτική και λιγότερο δυαδική. Προτείνουμε τη χρήση του “The Genderbread Person”² σε περίπτωση που η ομάδα με την οποία συνεργάζεστε δεν έχει προηγούμενες σχετικές γνώσεις, διότι ενδεχομένως να δείχνει πιο σαφές και εύκολα κατανοητό από τα εκπαιδευόμενα άτομα. Θα μπορούσατε επίσης να προβάλετε το σχήμα “The Gender Unicorn” για να εμπλουτίσετε όσα αποτυπώνει το σχήμα “The Genderbread Person”.

Μέθοδος: Παρουσίαση, ομαδική συνεργασία.

Υλικοτεχνικός εξοπλισμός: Προτζέκτορας ή χαρτοπίνακας, εκτυπωμένα αντίγραφα του σχήματος “The Genderbread Person” για όλα τα συμμετέχοντα άτομα.

Στόχοι: Να γίνουν κατανοητοί διάφοροι όροι που σχετίζονται με το φύλο και τη σεξουαλικότητα και πώς μπορούμε να τους εξηγήσουμε με έναν αλληλοσυνδεόμενο τρόπο.

Κύρια δραστηριότητα: 35 λεπτά

Τα οπτικά εργαλεία “The Gender Unicorn” ή “The Genderbread Person” συνδυάζει διάφορους όρους που είναι σημαντικοί για το φύλο και τη σεξουαλικότητα των ανθρώπων.

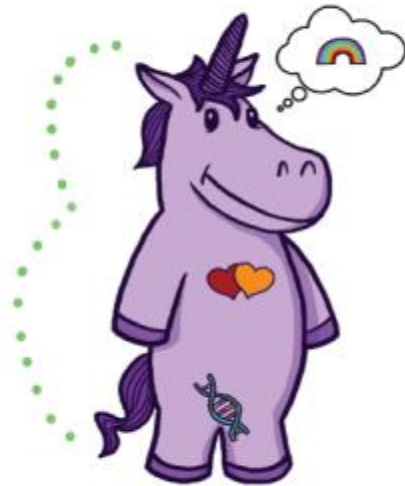
¹ <https://transstudent.org/gender>

² <https://www.genderbread.org/>

The Gender Unicorn

Graphic by:
TSER
Trans Student Educational Resources

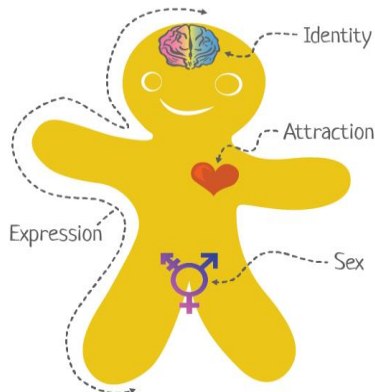

To learn more, go to:
www.transstudent.org/gender

Design by Landyn Pan and Anns Moore

The Genderbread Person v4 by its pronounced METRQsexual com

☉ means a lack of what's on the right side

Gender Identity

☉ → Woman-ness
 ☉ → Man-ness

Gender Expression

☉ → Femininity
 ☉ → Masculinity

Anatomical Sex

☉ → Female-ness
 ☉ → Male-ness

Identity ≠ Expression ≠ Sex
 Gender ≠ Sexual Orientation

Sex Assigned At Birth
 ☐ Female ☐ Intersex ☐ Male

Sexually Attracted to... and/or (a/o)
 ☉ → Women a/o Feminine a/o Female People
 ☉ → Men a/o Masculine a/o Male People

Romantically Attracted to...
 ☉ → Women a/o Feminine a/o Female People
 ☉ → Men a/o Masculine a/o Male People

Genderbread Person Version 4 created and uncopyrighted 2017 by Sam Killermann [For a bigger bite, read more at: www.genderbread.org](http://www.genderbread.org)

Για να κάνετε αυτή τη δραστηριότητα, θα χρειαστεί να επισκεφθείτε την επίσημη ιστοσελίδα και να διαβάσετε τις περιγραφές των όρων για να καταλάβετε περί τίνος πρόκειται.

Funded by the rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union

European Commission's support for the production of this content does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the

Ξεκινήστε διανέμοντας στα συμμετέχοντα άτομα εκτυπωμένα αντίγραφα που θα περιέχουν μόνο το περίγραμμα του Gender Unicorn ή του Genderbread (φύλλο εργασίας). Μπορείτε να το προβάλετε σε έναν προβολέα ή να το σχεδιάσετε σε έναν χαρτοπίνακα.

Στη συνέχεια, παρουσιάστε τις κατηγορίες βάσει των οποίων ομαδοποιούνται οι όροι: « Ταυτότητα φύλου», «Έκφραση φύλου», «Βιολογικό/Ανατομικό Φύλο», «Ρομαντική Έλξη», «Σεξουαλική Έλξη».

Προσκαλέστε τα συμμετέχοντα άτομα να συμπληρώσουν με την ησυχία τους τις κενές θέσεις στο φύλλο εργασίας τους τοποθετώντας και τους τέσσερις (4) όρους εκεί που θεωρούν ότι ταιριάζουν. Ύστερα, εξετάστε κάθε κενή θέση στο σχήμα του Gender Unicorn ή του Genderbread μαζί με ολόκληρη την ομάδα και ζητήστε από τα συμμετέχοντα άτομα να προσπαθήσουν να εξηγήσουν κάθε όρο χωριστά.

Συμπληρώστε μαζί όποιον όρο δεν εξήγησαν καθόλου ή/και διορθώστε όποιον δεν εξηγήθηκε με ορθό τρόπο.

Κατόπιν, προβάλτε την εικόνα του Gender Unicorn ή του Genderbread ενώπιον όλων και ξεκινήστε να διαβάζετε μερικές έννοιες που συνδέονται με τους τέσσερις (4) βασικούς όρους που τη συνθέτουν. Για παράδειγμα: η λέξη «λεσβία» συνδέεται με τη σεξουαλική/ρομαντική έλξη και είναι σεξουαλικός προσανατολισμός. Η λέξη «τρανς» συνδέεται με την ταυτότητα φύλου.

Προαιρετικά: Ρωτήστε τα συμμετέχοντα άτομα αν θα ήθελαν να εργαστούν σε ζεύγη ή σε ομάδες των τριών (3) ατόμων. Μπορούν να μοιραστούν μεταξύ τους και να συζητήσουν τις προσωπικές τους εμπειρίες, την ταυτότητα και την έκφραση του φύλου τους. Αν δεν δείξουν προθυμία να μοιραστούν προσωπικές τους πληροφορίες, μπορούν να μοιραστούν μία ιστορία από τα μέσα επικοινωνίας που έχουν συναντήσει ως παράδειγμα για την ποικιλομορφία των ταυτοτήτων φύλου/φύλων.

Αν η/ο εκπαιδευτήρια/ής κρίνει ότι η ομάδα των συμμετεχόντων δεν είναι καθόλου εξοικειωμένη με την ορολογία, μπορεί να παρουσιάσει τη βασική ορολογία και κατόπιν, να αφήσει επαρκή χρόνο για ερωτήσεις και ανοιχτή συζήτηση αντί να τη χωρίσει σε μικρότερες ομάδες.

Έκφραση Φύλου, Βιολογικό Φύλο, Σεξουαλική και Ρομαντική Έλξη (Αυτό το μέρος της δραστηριότητας είναι προαιρετικό.)

Αποτίμηση: 10 λεπτά

Μόλις επιστρέψετε στην ευρύτερη ομάδα, συντονίστε μία συζήτηση θέτοντας τα ακόλουθα ερωτήματα:

- Πώς αισθανθήκατε όταν κάνατε αυτή τη δραστηριότητα;
- Ήταν εύκολη/ δύσκολη; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
- Τι μάθατε;
- Τι σας εξέπληξε;

Βεβαιωθείτε ότι τα συμμετέχοντα άτομα έχουν επίγνωση του γεγονότος ότι δεν χρειάζεται να μοιραστούν προσωπικές τους εμπειρίες και πληροφορίες με όλη την υπόλοιπη ομάδα, αν δεν το επιθυμούν.

Συμπέρασμα: 5 λεπτά

Επισημάνετε πόσο σημαντικό είναι να μην συγχέουμε τους όρους, ειδικά όσον αφορά τα στερεότυπα και το κοινωνικό στίγμα. Για τον λόγο αυτό, μπορείτε να τους ζητήσετε να αναφέρουν σχετικά παραδείγματα.

Τέλος, αν εξακολουθείτε να έχετε χρόνο και το επιθυμείτε, μπορείτε να συζητήσετε με τα συμμετέχοντα άτομα σχετικά με τη δυαδικότητα του κοινωνικού και του βιολογικού φύλου στην κοινωνία μας. Στη συζήτηση θα πρέπει να συμμετέχουν όλα τα μέλη της ομάδας.

Κατάλογος βασικών εννοιών και ορολογίας περιλαμβάνεται στα **Παραρτήματα** (βλέπε γλωσσάριο).

ΜΑΘΗΜΑ 2: Ατομικός αναστοχασμός σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό και το φύλο

Διδακτικοί στόχοι

- Ενθάρρυνση του αναστοχασμού απέναντι στις στάσεις που σχετίζονται με τη σεξουαλική ποικιλομορφία·
- Αμφισβήτηση ετεροκανονικών στάσεων και εκμάθηση του τρόπου αποφυγής της ετεροκανονικότητας·
- Ευαισθητοποίηση σχετικά με εμπειρίες που αφορούν τον σεξουαλικό προσανατολισμό και το κοινωνικό φύλο των ανθρώπων·
- Βελτίωση της κατανόησης των έμφυλων ρόλων μέσω του κριτικού αναστοχασμού των συμμετεχόντων ατόμων·
- Παροχή χρήσιμων πληροφοριών σε θέματα ορολογίας περί σεξουαλικής ποικιλομορφίας.

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα

Μετά την ολοκλήρωση του μαθήματος, τα εκπαιδευόμενα άτομα θα είναι σε θέση:

- Να αναστοχάζονται όσον αφορά τις στάσεις των ανθρώπων απέναντι στη σεξουαλική και έμφυλη ποικιλομορφία, τους έμφυλους ρόλους·
- Να κατανοούν καλύτερα τον αντίκτυπο των ετεροκανονικών στάσεων και να γνωρίζουν πώς να αντιμετωπίζουν την ετεροκανονικότητα στην καθημερινή τους ζωή·
- Να απαντούν σε ερωτήσεις άλλων συναδέλφων, εκπαιδευτικών και μαθητριών/ών σχετικά με τη σεξουαλική και έμφυλη ποικιλομορφία και κανονικότητα. Αυτό θα συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση των εν λόγω ζητημάτων και στη διάδοση της γνώσης·
- Να αναπτύξουν τις απαραίτητες δεξιότητες για να εκφράσουν τις αντιρρήσεις τους με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση απέναντι σε ΛΟΑΤΚΙ μύθους και να αποδομήσουν στερεότυπα για τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα.

[Βασίστηκε σε: Lesta et al., 2018]

Δραστηριότητα	Διάρκεια (λεπτά)
Δραστηριότητα 1: Τι είναι φυσιολογικό;	30
Δραστηριότητα 2: Από πού προέρχονται οι αντιλήψεις μας;	30
Δραστηριότητα 3: Ατομικός αναστοχασμός σχετικά με το κοινωνικό φύλο και τον σεξουαλικό προσανατολισμό	60
Σύνολο	120

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΟ; (30 ΛΕΠΤΑ)

Στόχοι: Να επισημανθεί ότι το «φυσιολογικό» και η «κανονικότητα» είναι έννοιες υποκειμενικές και στην πραγματικότητα δεν υπάρχουν.

Μέθοδος: Συζήτηση

Αυτή η δραστηριότητα έχει ως στόχο να οδηγήσει στην έναρξη μίας συζήτησης σχετικά με το τι είναι «φυσιολογικό» χρησιμοποιώντας ορισμένες τετριμμένες ερωτήσεις από την καθημερινή ζωή.

Υλικοτεχνικός εξοπλισμός: Χαρτιά, στίλο, καρέκλες.

Εισαγωγή: 5 λεπτά

Διανείμετε χαρτιά και στίλο στα συμμετέχοντα άτομα. Στη συνέχεια, εξηγήστε τους ότι θα τους απευθύνετε διάφορες ερωτήσεις και κάθε συμμετέχουσα/ων/ον θα καταγράφει τις απαντήσεις της/του σε ένα χαρτί χωρίς όμως να συνεργάζεται με άλλα μέλη της ομάδας.

Κύρια δραστηριότητα: 5 λεπτά

Οι ερωτήσεις δεν πρέπει να αφορούν αληθινά γεγονότα, αλλά να επιτρέπουν σε κάθε συμμετέχουσα/οντα/ον να απαντά σύμφωνα με την προσωπική της/του άποψη.

Μην αφιερώσετε πολύ χρόνο σε αυτή τη δραστηριότητα. Σημασία έχει όλες/οι/α να είναι σε θέση να γράψουν όποια σκέψη έρχεται πρώτα στο μυαλό τους.

Παραδείγματα ερωτήσεων:

- Πόσα τετραγωνικά μέτρα είναι ένα μικρό διαμέρισμα;
- Ποιο είναι το εισόδημα ενός ανθρώπου με υψηλό μισθό;
- Ποια είναι τα καλύτερα επαγγέλματα;
- Από ποια ηλικία και μετά δεν θεωρείται πλέον νέο ένα άτομο;
- Πόσα λίτρα νερού είναι η κανονική ποσότητα που πρέπει να καταναλώνει ένας άνθρωπος ημερησίως;
- Πόσα φλιτζάνια καφέ την ημέρα πρέπει να πίνει ένας άνθρωπος;
- Πόσα ζευγάρια παπούτσια πρέπει να έχει ένας άνθρωπος;

- Ποια είναι τα τρία (3) βασικά πράγματα που δεν πρέπει να λείπουν ποτέ από μία τσάντα χειρός;
- Προσθέστε, αν θέλετε, δικές σας ερωτήσεις για τον σεξουαλικό προσανατολισμό, το κοινωνικό φύλο και την έκφραση φύλου.

Αποτίμηση: 5 – 15 λεπτά

Συγκρίνετε τις απαντήσεις και ξεκινήστε μια μικρή συζήτηση:

- Γιατί διαφέρουν μεταξύ τους οι απαντήσεις; Με ποιον τρόπο;
- Ποια/ος/ο ορίζει τι θεωρείται φυσιολογικό;
- Το υπόβαθρο ενός ατόμου αντικατοπτρίζει τον τρόπο με τον οποίο σκεφτόμαστε αυτά τα ζητήματα και το τι είναι «φυσιολογικό»;
- Μας επηρεάζουν οι αντιλήψεις περί «φυσιολογικού» που επικρατούν στην κοινωνία που ζούμε;

Συμπέρασμα: 5 λεπτά

Ευχαριστήστε τα συμμετέχοντα άτομα και υπενθυμίστε τους ότι αυτό που θεωρούμε εμείς ως «φυσιολογικό» μπορεί να μην ισχύει για ένα άλλο άτομο και αυτό είναι απολύτως σεβαστό. Η έννοια του «φυσιολογικού» είναι πολύ υποκειμενική και είναι λογικό να γίνεται κατανοητή με διαφορετικό τρόπο από κάθε άνθρωπο. Το γεγονός ότι κάτι θεωρείται «φυσιολογικό» δεν σημαίνει ότι είναι σωστό για εμάς. Επομένως, αυτό που σε ένα άτομο φαντάζει «φυσιολογικό», σε κάποιο άλλο μπορεί να αποτελεί απόκλιση από το «φυσιολογικό».

[Προσαρμόστηκε από: SCI International, 2019]

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: ΑΠΌ ΠΟΥ ΠΡΟΕΡΧΟΝΤΑΙ ΟΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΜΑΣ; (30 ΛΕΠΤΑ)

Μέθοδοι: Παρουσίαση, συζήτηση.

Υλικοτεχνικός εξοπλισμός: Παρουσίαση πολυμέσων.

Προετοιμάστε μία παρουσίαση PowerPoint (δείτε ένα παράδειγμα στα Παραρτήματα), η οποία θα περιέχει στατιστικά στοιχεία και infographics (γραφικές απεικονίσεις δεδομένων και πληροφοριών) που θα παρουσιάσουν τις επιπτώσεις των έμφυλων στερεοτύπων (π.χ. στατιστικά δεδομένα για τις γονικές άδειες που λαμβάνουν γυναίκες και άνδρες, τη διαφορά αμοιβών μεταξύ των δύο φύλων, τον επαγγελματικό διαχωρισμό μεταξύ γυναικών και ανδρών, την έμφυλη βία, τα υψηλά ποσοστά θνησιμότητας των ανδρών και ούτω καθεξής). Μετά την παρουσίαση, ξεκινήστε μία σύντομη συζήτηση για τα θέματα που παρουσιάστηκαν, δώστε τον λόγο σε άτομα που ενδεχομένως να θέλουν να κάνουν ερωτήσεις ή να δυσκολεύονται να κατανοήσουν ορισμένα από τα στατιστικά στοιχεία και τα infographics. Ύστερα, συζητήστε για τα κανάλια μέσω των οποίων δεχόμαστε πληροφορίες για το κοινωνικό φύλο, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου και τα χαρακτηριστικά φύλου: π.χ. παραμύθια, αναπαραστάσεις ανδρών και γυναικών σε βιβλία, περιοδικά, μέσα μαζικής ενημέρωσης κτλ. Ζητήστε από τα συμμετέχοντα άτομα να σκεφτούν τέτοια παραδείγματα και να τα σχολιάσετε από κοινού. Χρησιμοποιήστε πρόσφατα παραδείγματα που προέρχονται από τα εθνικά μέσα ενημέρωσης/σχολικά εγχειρίδια κλπ.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3: ΑΤΟΜΙΚΟΣ ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΤΟΝ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟ (60 ΛΕΠΤΑ)

Μέθοδος: Ατομικός αναστοχασμός, συζήτηση.

Υλικοτεχνικός εξοπλισμός: Εκτυπωμένα ερωτηματολόγια ατομικού αναστοχασμού, επαρκής χώρος που να διασφαλίζει την ιδιωτικότητα όλων των συμμετεχόντων ατόμων.

Τι πρέπει να γνωρίζετε: Τα μέλη της ομάδας θα πρέπει να έχουν αναπτύξει ένα αίσθημα εμπιστοσύνης μεταξύ τους και καθένα θα πρέπει να έχει βρει τουλάχιστον ένα άτομο με το οποίο να αισθάνεται άνετα να μοιραστεί προσωπικά του βιώματα. Η μέθοδος του αναστοχασμού μπορεί να ωθήσει κάποιο μέλος να κάνει “coming out” στο άτομο με το οποίο συνομιλεί. Επίσης, μπορεί να ανακινήσει έντονες συναισθηματικά αναμνήσεις και για τον λόγο αυτό, θα πρέπει να δοθεί επαρκής χώρος και χρόνος για χαλάρωση μετά την εκμυστήρευση. Ασφαλώς, τα συμμετέχοντα άτομα μπορούν να μοιραστούν με κάποιο μέλος της ομάδας τους όσα περισσότερα ή λιγότερα στοιχεία για τον εαυτό τους επιθυμούν. Η/Ο εκπαιδευτρια/ής θα πρέπει να επιλέξει ποιες ερωτήσεις θα συμπεριλάβει σε αυτή τη δραστηριότητα και ποιες δεν θα χρησιμοποιήσει καθόλου. Αν κάποιες ερωτήσεις αναμένεται να εγείρουν έντονα συναισθήματα, καλό θα ήταν να μη ληφθούν υπόψη.

Εισαγωγή: 5 λεπτά

Η/Ο εκπαιδευτρια/ής παρουσιάζει τη δραστηριότητα ατομικού αναστοχασμού και εξηγεί στα συμμετέχοντα άτομα ότι θα σχηματίσουν ζεύγη με ένα άτομο από την ομάδα με το οποίο αισθάνονται άνετα. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι τα μέλη κάθε ζεύγους θα πρέπει να δείξουν αμοιβαία εχεμύθεια σε όσα θα συζητήσουν μεταξύ τους. Στη συνέχεια, η/ο εκπαιδευτρια/ής διανέμει τα ερωτηματολόγια για αυτή τη δραστηριότητα.

Κύρια δραστηριότητα: 40 λεπτά

Τα συμμετέχοντα άτομα μπορούν να πάνε όπου θέλουν εντός του κτηρίου για να σκεφτούν καθαρά πώς πρέπει να απαντήσουν στις ερωτήσεις και να τις συζητήσουν με το άλλο μέλος του ζεύγους. Μετά από λίγα λεπτά, όμως, θα πρέπει να επιστρέψουν στην αίθουσα. (Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε όλες ή μόνο ορισμένες ερωτήσεις από το ερωτηματολόγιο που ακολουθεί παρακάτω.)

Αποτίμηση: 10 λεπτά

Η ομάδα συγκεντρώνεται ξανά στην αίθουσα. Η/Ο εκπαιδευτρια/ής ρωτά τα μέλη πώς τους φάνηκε η εμπειρία του ατομικού αναστοχασμού και πώς ένιωσαν στη συνέχεια. Βεβαιωθείτε ότι τα συμμετέχοντα άτομα δεν αποκαλύπτουν περισσότερα στοιχεία από όσα πρέπει σχετικά με το περιεχόμενο των συνομιλιών στις οποίες έλαβαν μέρος. Δεν υπάρχει πρόβλημα αν κανένα άτομο από την ομάδα δεν επιθυμεί να μοιραστεί πληροφορίες από τις συνομιλίες που προηγήθηκαν.

Συμπέρασμα: 5 λεπτά

Ενημερώστε τα συμμετέχοντα άτομα ότι θα είστε κοντά τους σε περίπτωση που κάποια/ος/ο θελήσει να μοιραστεί μαζί σας αυτά που συζήτησε ή χρειαστεί περαιτέρω στήριξη.

Συζητήστε με ένα άλλο άτομο με το οποίο αισθάνεστε άνετα, αν είναι δυνατόν.

Κοινωνικό φύλο/Σεξουαλικός προσανατολισμός και Εγώ

Αφιερώστε λίγα λεπτά για να απαντήσετε στις ακόλουθες ερωτήσεις σύμφωνα με τις προσωπικές σας απόψεις. Μετά, σχηματίστε ζεύγη και συζητήστε για τις απαντήσεις που δώσατε. Αποφασίστε κατά βούληση πόσες πληροφορίες θέλετε να μοιραστείτε με το άτομο που συνεργάζεστε σε αυτή τη δραστηριότητα.

- Τι σημαίνει, κατά τη γνώμη σας, να είσαι άνδρας, γυναίκα, μη-δυναμική λεσβία, γκέι, τρανς κτλ.;
- Πώς φαντάζεστε την εικόνα μίας γυναίκας και ενός άνδρα;
- Αισθάνεστε ότι έχετε οποιαδήποτε πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα λόγω του φύλου που σας αποδόθηκε, όταν γεννηθήκατε; Αν ναι, ποια είναι αυτά;
- Πιστεύετε ότι πρέπει να συμπεριφέρεστε με συγκεκριμένο τρόπο λόγω του φύλου σας;
- Τι συμβαίνει αν ή όταν δεν συμπεριφέρεστε έτσι;
- Σας ενοχλεί κάτι στη συμπεριφορά των άλλων όσον αφορά το φύλο και τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό; Αν ναι, τι ακριβώς σας ενοχλεί;

Κοινωνικό φύλο και σεξουαλικός προσανατολισμός στην καθημερινή ζωή

Επιλέξτε δύο (2) έως τέσσερις (4) ερωτήσεις στις οποίες θέλετε να απαντήσετε και, κατόπιν, να συζητήσετε. Αφιερώστε λίγα λεπτά για να σκεφτείτε κάθε ερώτηση μόνες/οι/α σας και ύστερα μοιραστείτε τις σε επίπεδο μικρής ομάδας/ζεύγους.

- Πώς μιλάτε συνήθως για τους/τις άνδρες*/γυναίκες*; Τους κρίνετε με βάση την εμφάνισή τους, την επιτυχία τους, τη δύναμή τους, τους σεξουαλικούς συντρόφους τους, την ευφυΐα τους ή άλλα χαρακτηριστικά τους; Αν ναι, σε ποιον βαθμό;
- Πώς μιλάτε για άτομα με διαφορετικό σεξουαλικό προσανατολισμό ή ταυτότητα φύλου;
- Έχετε πει ποτέ σε ένα άτομο άλλου φύλου ότι εσείς θα έπρεπε ή θα μπορούσατε να κάνετε μία συγκεκριμένη δουλειά εκ μέρους του; Τι είδους δουλειά ήταν; Πώς αντέδρασε το άλλο άτομο; Ποιες δουλειές του νοικοκυριού θεωρείτε σημαντικές και ποιες ασήμαντες; Ποιες δουλειές αναλαμβάνετε συνήθως;
- Τι γνώμη έχετε για τους ανθρώπους που έχουν ερωτικές σχέσεις με διάφορες/ους ή πολλές/ούς συντρόφους; Πιστεύετε ότι ο κόσμος είναι επικριτικός όσον αφορά αυτό το θέμα; Ποιο είναι το «πρόβλημα»;
- Έχετε αισθανθεί ποτέ ότι σας επικρίνουν κατά κάποιον τρόπο εξαιτίας του τρόπου που εκφράζεστε και ντύνεστε; Πώς αντιδρούν οι άνθρωποι; Ποια συναισθήματα σας προκαλούν αυτές οι αντιδράσεις; Μπορείτε να περιγράψετε την κατάσταση που προκάλεσε αυτές τις αντιδράσεις;

Άλλες ερωτήσεις που πρέπει να απαντηθούν, να συζητηθούν και να αποτελέσουν αντικείμενο αναστοχασμού στη συνέχεια.

(Η/Ο εκπαιδευτρια/ής θα πρέπει να καταστήσει σαφές ότι οι παρακάτω ερωτήσεις βασίζονται σε προσωπικές απόψεις και συνδέονται με «μύθους» για τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα. Το σκεπτικό είναι να αποδομηθούν και να καταρριφθούν οι εν λόγω «μύθοι». Οι απαντήσεις στηρίζονται σε επιστημονικά τεκμηριωμένα στοιχεία και όχι σε υποκειμενικές γνώμες.)

- **Πιστεύετε ότι ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η ταυτότητα φύλου είναι επιλογή; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.**

Απάντηση: Όχι, δεν είναι το αποτέλεσμα μίας απόφασης ή μίας συνεχιζόμενης καθημερινής προσπάθειας. Επαγγελματικές οργανώσεις ψυχικής υγείας, συμπεριλαμβανομένης της Αμερικανικής Ψυχιατρικής Ένωσης (APA), έχουν εκδώσει ανακοινώσεις στις οποίες διευκρινίζεται ότι ο σεξουαλικός προσανατολισμός δεν αποτελεί επιλογή του ανθρώπου και δεν αλλάζει.

- **Είναι παθολογικές οι ΛΟΑΤΚΙ ταυτότητες; Μπορούν να «θεραπευτούν» ή να αλλάξουν;**

Απάντηση: Εφόσον το να έχει ένας άνθρωπος μη-ετεροφυλοφιλικό σεξουαλικό προσανατολισμό δεν είναι ασθένεια ή διαταραχή, αυτό σημαίνει ότι δεν μπορεί να «θεραπευτεί». Επαγγελματικές, επιστημονικές και ιατρικές οργανώσεις καταδικάζουν ομόφωνα τις προσπάθειες «διόρθωσης» ή «θεραπείας» της ομοφυλοφιλίας κρίνοντάς τις ως αναποτελεσματικές και ψυχοφθόρες διαδικασίες. Οι τρανς ταυτότητες επίσης δεν θεωρούνται παθολογικές και δεν μπορούν να «θεραπευτούν» ή να αλλάξουν. Οι ίντερσεξ παραλλαγές εξακολουθούν να χαρακτηρίζονται ως παθολογικές παραλλαγές της ανάπτυξης του φύλου από τον ΠΟΥ παρά το γεγονός ότι πολλές διεθνείς οργανώσεις έχουν καταδικάσει τις ιατρικές παρεμβάσεις «κανονικοποίησης» χαρακτηριστικών του φύλου.

- **Γιατί διοργανώνονται Φεστιβάλ Υπερηφάνειας (PRIDE) για τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα;**

Απάντηση: Το Φεστιβάλ Υπερηφάνειας (PRIDE) εκφράζει τη θετική στάση ενάντια στις διακρίσεις και τη βία που ασκούνται σε βάρος των ομοφυλόφιλων, των λεσβιών, των αμφισεξουαλικών, των τρανς και των ίντερσεξ ατόμων με στόχο: (α) να προωθήσει την αυτοεπιβεβαίωση, την αξιοπρέπεια και την ισότητα των δικαιωμάτων τους, (β) να αυξήσει την ορατότητά τους ως κοινωνική ομάδα, (γ) να ενισχύσει την ενότητά τους και (δ) να γιορτάσει τη σεξουαλική διαφορετικότητα και την ποικιλομορφία των φύλων. Σε μερικές χώρες, το Φεστιβάλ Υπερηφάνειας αποτελεί μία γιορτή, ενώ σε άλλες μία πολιτική πράξη που δείχνει ότι δεν τυγχάνουν όλα τα άτομα ισότιμης μεταχείρισης και ότι υπάρχουν ομάδες ανθρώπων των οποίων τα δικαιώματα παραβιάζονται. Αφετηρία του PRIDE η έφοδος που πραγματοποίησε η αστυνομία στο γκέι μπαρ Stonewall Inn στο Γκρίνουιτς Βίλατζ της Νέας Υόρκης. Το Φεστιβάλ Υπερηφάνειας συνήθως περιλαμβάνει μία σειρά εκδηλώσεων και συχνά ολοκληρώνεται με μία παρέλαση που περιλαμβάνει διαδηλωτές και πολύχρωμα άρματα με θεματολογία σχετική με τη ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα και τα άτομα που τη στηρίζουν. Πριν τις ταραχές στο Stonewall, τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα γενικά απέφευγαν να προβάλλουν τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή την ταυτότητά τους. Το περιστατικό που συνέβη εκεί κινητοποίησε την ομοφυλοφιλική κοινότητα και προκάλεσε περισσότερες εκδηλώσεις πολιτικού ακτιβισμού. Οι εκδηλώσεις Πρώιμης Υπερηφάνειας (Early Pride), γνωστές και ως «Ημέρα Ελευθερίας» ή «Ημέρα Απελευθέρωσης Ομοφυλόφιλων», είχαν μικρή προσέλευση και συναντούσαν διαμαρτυρίες, ιδίως λόγω των εκκεντρικών ρούχων που φορούσαν ορισμένα άτομα που συμμετείχαν στη διαδήλωση. Το 1978, το πιο αναγνωρισμένο ενδεχομένως σύμβολο της Ομοφυλοφιλικής Υπερηφάνειας, δηλ. η σημαία του ουράνιου τόξου, έκανε την πρώτη του εμφάνιση στην εκδήλωση του Σαν Φρανσίσκο. Η σημαία, η οποία σχεδιάστηκε το 1978 από τον Αμερικανό καλλιτέχνη Gilbert Baker και έκτοτε υιοθετήθηκε σε παγκόσμιο επίπεδο, αποτελείται από οκτώ (8) διαφορετικά χρώματα όπου το καθένα φέρει έναν ειδικό συμβολισμό (έντονο ροζ - σεξουαλικότητα, κόκκινο - ζωή, πορτοκαλί - θεραπεία, κίτρινο - ήλιος, πράσινο - φύση, τρκουάζ - τέχνη, λουλακί/βαθύ μπλε - αρμονία και βιολετί - πνεύμα).

- **Ποια δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ παραβιάζονται; Υφίστανται διακρίσεις τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα;**

Απάντηση: Τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα εξακολουθούν να υφίστανται διακρίσεις και παράλληλα η στάση των ανθρώπων απέναντί τους είναι αρκετά αρνητική. Ο βαθμός και το είδος των διακρίσεων που υφίστανται ποικίλλουν ανάλογα με το κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο της χώρας και της εποχής στην οποία ζουν. Διακρίσεις μπορούν να εκδηλώνονται σε νομοθετικά κείμενα, οδηγίες ή ακόμη και μέσω

διαστρεβλωμένων εικόνων και παραπλανητικών πληροφοριών που προβάλλουν τα ΜΜΕ, μέσω της απόκρυψης πληροφοριών (π.χ. σχολικά εγχειρίδια) και μέσω αρνητικών στάσεων και συμπεριφορών (π.χ. ύβρεις, αστεϊσμοί κτλ.).

Τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα αντιμετωπίζουν διαφορετικά είδη διακρίσεων ανάλογα με το πόσο ανοιχτά εκφράζουν την πραγματική τους ερωτική/σεξουαλική ταυτότητα. Οι άνθρωποι που επιλέγουν να μην κάνουν “coming out” ενδέχεται να αντιμετωπίζουν λιγότερες άμεσες διακρίσεις από εκείνους που έχουν κάνει. Ωστόσο, η επιλογή των ΛΟΑΤΚΙ ατόμων να μην κάνουν “coming out”, δεν σημαίνει απαραίτητα ότι θα αποφύγουν τυχόν διακρίσεις εις βάρος τους. Είναι πιθανό να αντιμετωπίσουν έμμεσες διακρίσεις (π.χ. ακούγοντας αρνητικά σχόλια για τη ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα γενικά ή βλέποντας άλλους τέτοιους ανθρώπους να υφίστανται διακρίσεις). Ακόμα και αν επιμένουν να μην κάνουν “coming out”, θα μπορούσαν κάλλιστα να γίνουν στόχοι διακρίσεων σε περίπτωση που άλλοι υποπτευθούν ότι είναι ΛΟΑΤΚΙ. Το να επιλέξει ένα άτομο να κρύψει τη ΛΟΑΤΚΙ ταυτότητά του δεν συνιστά επιλογή για πολλούς ανθρώπους και ιδίως τους τρανς. Όλοι οι άνθρωποι έχουν δικαίωμα στην ασφάλεια χωρίς να χρειάζεται να αποκρύπτουν τον πραγματικό τους εαυτό.

- **Πώς γίνεται τα ομόφυλα ζευγάρια να αποκτήσουν παιδιά;**

Απάντηση: Τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα μπορούν να γίνουν γονείς με διάφορα μέσα, όπως με τη βοήθεια υφιστάμενων ή προηγούμενων σχέσεων, με συγγονεϊκότητα, με παιδοθεσία, με δωρεά σπέρματος, με αμοιβαία εξωσωματική γονιμοποίηση και με παρένθετη μητρότητα.

Στις κοινωνίες όπου υπάρχουν υψηλά ποσοστά ομοφοβίας, η πλειονότητα των παιδιών που μεγαλώνουν ομόφυλα ζευγάρια προέρχονται από προηγούμενες (κυρίως ετεροφυλοφιλικές) σχέσεις. Οι λεσβίες, κατά κύριο λόγο, μένουν έγκυες με τη βοήθεια δωρητών σπέρματος (άλλες στο σπίτι τους και άλλες σε κλινικές μέσω τεχνητής γονιμοποίησης). Επιπλέον, μερικές επιλέγουν την τεχνητή γονιμοποίηση, ενώ κάποιες άλλες αποκτούν παιδί με έναν άνδρα ή με τον έναν από τους δύο συντρόφους ενός ζευγαριού ομοφυλόφιλων. Η μέθοδος “co-parenting” (συγγονεϊκότητα) συνηθίζεται ιδιαίτερα στα ζευγάρια ομοφυλόφιλων ανδρών, επειδή υπάρχει ο κίνδυνος να μην εγκριθεί η αίτηση για παιδοθεσία ενός ομόφυλου ζευγαριού εξαιτίας ομοφοβικών νόμων και αντιλήψεων. Η παρένθετη μητρότητα είναι η λιγότερο δημοφιλής επιλογή, επειδή ρυθμίζεται από ένα ιδιαίτερα αυστηρό νομοθετικό πλαίσιο. Τα τρανς άτομα που δεν έχουν υποβληθεί σε χειρουργικές επεμβάσεις επαναπροσδιορισμού φύλου μπορούν να αποκτήσουν βιολογικά παιδιά με τις/τους συντρόφους τους που θα μπορούσαν να είναι είτε cis είτε trans. Τα ομόφυλα ζευγάρια μπορούν επίσης να αποκτήσουν δικά τους βιολογικά παιδιά, όταν η/ο μία/ένας από τις/τους συντρόφους είναι cis και η/ο άλλη/ος trans (π.χ. τρανς γυναίκα με σύντροφο cis-γυναίκα).

[Προσαρμόστηκε από: SCI International, 2019]

Θα μπορούσαμε ακόμη να χρησιμοποιήσουμε σε αυτό το μάθημα το Ερωτηματολόγιο Ετεροφυλοφιλίας³. Περιλαμβάνει βασικές ερωτήσεις και μύθους γύρω από την ομοφυλοφιλία αλλά με αντεστραμμένη διατύπωση (π.χ. Τι πιστεύετε ότι προκάλεσε την ετεροφυλοφιλία σας;), γεγονός που μπορεί να μας βοηθήσει να κατανοήσουμε πόσο αλλόκοτες είναι πολλές από τις αντιλήψεις και τις στάσεις μας απέναντι στα μη-ετεροφυλόφιλα άτομα. Θα είχε ενδιαφέρον να διαβάσουμε τις

³ <http://higherlogicdownload.s3.amazonaws.com/NASN/e277e492-64b1-4f55-ac15-00857a7a5662/UploadedImages/Oregon%20Microsite/Documents/HeterosexualQuestionnaire.pdf>

ερωτήσεις στα συμμετέχοντα άτομα και έπειτα να τους ζητήσουμε να εκφράσουν τις αντιδράσεις τους: Γέλασαν; Μήπως οι ερωτήσεις τους έκαναν να νιώσουν άβολα; Τι σκέψεις έκαναν;

(Η παραπάνω ιδέα θα μπορούσε να είναι μία πολύ σύντομη προσθήκη στην άσκηση με διάρκεια περίπου 5 λεπτών.)

ΜΑΘΗΜΑ 3: Κατάρριψη στερεοτύπων και διαχείριση ΛΟΑΤΚΙ-φοβίας στο σχολείο

Διδακτικοί στόχοι

- Ευαισθητοποίηση σχετικά με τα προνόμια που έχουμε λόγω βιολογικού φύλου, κοινωνικού φύλου, σεξουαλικότητας, κοινωνικού υποβάθρου, εθνικότητας κλπ. Ευαισθητοποίηση σχετικά με τα στερεότυπα και τους ρόλους που αποδίδονται σε ένα άτομο λόγω αυτών των ετικετών
- Αύξηση της ευαισθητοποίησης για τον εκφοβισμό ΛΟΑΤΚΙ ατόμων στο σχολείο
- Ανάπτυξη της ενσυναίσθησης μπαίνοντας στη θέση ΛΟΑΤΚΙ κατά τη διάρκεια ενός παιχνιδιού ρόλων στο οποίο τα συμμετέχοντα άτομα θα βιώσουν έντονη ομοφοβία
- Αύξηση της ενσυναίσθησης του αντικτύπου που μπορεί να έχει ο σχολικός εκφοβισμός στα ΛΟΑΤΚΙ άτομα.

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα

Μετά την ολοκλήρωση του μαθήματος, τα εκπαιδευόμενα άτομα θα είναι σε θέση:

- Να γνωρίζουν τι είναι γενικά ο εκφοβισμός και τι είναι ειδικά ο εκφοβισμός με βάση τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή/και την ταυτότητα και έκφραση φύλου του θύματος
- Να γνωρίζουν και να επαγρυπνούν για τους διάφορους τρόπους με τους οποίους μπορεί να εκδηλωθεί ο εκφοβισμός κατά ΛΟΑΤΚΙ ατόμων στο σχολείο
- Να αναγνωρίζουν τις στερεοτυπικές αντιλήψεις και προκαταλήψεις που εκφράζονται για τη ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα
- Να ενισχύσουν το επίπεδο της ενσυναίσθησης τους απέναντι στον αντίκτυπο που μπορεί να έχει ο εκφοβισμός ΛΟΑΤΚΙ ατόμων στη ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα.

Δραστηριότητα	Διάρκεια (λεπτά)
Δραστηριότητα 1: Μπαίνοντας στη θέση ενός άλλου ατόμου	80
Δραστηριότητα 2: Αντιμετώπιση αρνητικών σχολίων και εκφοβισμού στο σχολείο	40
Σύνολο	120

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: ΜΠΑΪΝΟΝΤΑΣ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΕΝΟΣ ΆΛΛΟΥ ΑΤΟΜΟΥ (80 ΛΕΠΤΑ)

Μέθοδος: Παιχνίδι ρόλων.

Υλικοτεχνικός εξοπλισμός: Κάρτες ρόλων.

Ο χώρος θα πρέπει να είναι αρκετά ευρύχωρος, ώστε οι άνθρωποι που θα στέκονται σε μία οριζόντια σειρά να μπορούν να κάνουν πολλά βήματα προς μία κατεύθυνση.

Σημείωση: Οι ρόλοι και οι προτάσεις-δηλώσεις μπορούν να προσαρμοστούν στις ιδιαίτερες ανάγκες της ομάδας με την οποία εργάζεστε και στο θέμα που επιθυμείτε να θίξετε.

Εισαγωγή: 10 λεπτά

Ενημερώστε τα άτομα που συμμετέχουν σε αυτή την άσκηση ότι θα χρειαστεί να βάλουν τους εαυτούς τους στη θέση φανταστικών χαρακτήρων και να φανταστούν πώς θα ήταν να ζουν τη ζωή αυτών των ανθρώπων. Παρακινήστε τα συμμετέχοντα άτομα να ανταποκριθούν θετικά στην ιδέα να υποδυθούν έναν άγνωστο χαρακτήρα και να φανταστούν πραγματικά πώς είναι να βρίσκονται στη θέση του. Ζητήστε από όλες/ους/α να παραμείνουν σιωπηλές/οί/ά κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας και να μην συζητούν με άλλα μέλη της ομάδας.

Κύρια δραστηριότητα: 15 - 20 λεπτά

Μοιράστε τυχαία τις κάρτες ρόλων. Ζητήστε από τα συμμετέχοντα άτομα να διαβάσουν την κάρτα που τους μοιράσατε. Εάν δεν καταλαβαίνουν κάτι, ενημερώστε τα ότι μπορούν να ζητήσουν διευκρινίσεις από εσάς ή τα άλλα μέλη της ομάδας.

Τα συμμετέχοντα άτομα δεν θα πρέπει να γνωρίζουν τους ρόλους των άλλων.

Ρόλοι:

- Ανύπαντρη μητέρα, 22 ετών, μετανάστρια
- Ανύπαντρος πατέρας, 35 ετών, Γερμανία
- Τρανς γυναίκα, 50 ετών, Κένυα
- Τρανς γυναίκα, 24 ετών, Ιταλία
- Τρανς άνδρας, 32 ετών, άνεργος
- Νοικοκυρά, 40 ετών, ΗΠΑ
- Τραπεζίτης, παντρεμένος, Ηνωμένο Βασίλειο
- Ομοφυλόφιλος, φοιτητής πανεπιστημίου, Βερολίνο
- Λεσβία, φοιτήτρια πανεπιστημίου, Ρωσία
- Μη-δυναμικός έφηβος, 14 ετών, πρώην ταλέντο του μπίιζμπολ
- Έφηβη, 16 ετών, ζει σε ορφανοτροφείο
- Γυναίκα καριέρας, 45 ετών, μητέρα
- Ανύπαντρος άνδρας, 45 ετών, ιδιοκτήτης επιχείρησης
- Ανύπαντρη μητέρα, 38 ετών, εργαζόμενη
- Αμφισεξουαλικό (Bisexual) άτομο, πρόσφυγας, σε σχέση
- Άνεργος, 45 ετών
- Συνταξιούχος, χωρίς παιδιά, κινδυνεύει να μείνει άστεγος
- Πρώην πορνοστάρ, 40 ετών, σε σχέση
- Τρανς γυναίκα, 27 ετών, μακιγιέζ, μετανάστρια

Οι παραπάνω ρόλοι αποτελούν απλώς προτάσεις που θα μπορούσατε να προσαρμόσετε κατάλληλα στις ανάγκες των ατόμων που συμμετέχουν στο εργαστήριο.

Μόλις όλα τα συμμετέχοντα άτομα έχουν στα χέρια τους μία κάρτα, ζητήστε από καθένα να διαβάσει σιωπηλά τον ρόλο που πρέπει να υποδυθεί και να φανταστεί τον εαυτό του να βρίσκεται στη θέση του εν λόγω χαρακτήρα. Για να βοηθήσετε και να διευκολύνετε τη διαδικασία, επιτρέψτε τους να περιφέρονται στην αίθουσα εστιάζοντας στα ακόλουθα ερωτήματα που σχετίζονται με τον ρόλο τους: Πώς μεγαλώσατε; Πώς ήταν η παιδική σας ηλικία; Ήταν εύκολη ή δύσκολη; Πού πήγαινατε σχολείο; Πώς ήταν η οικογένειά σας; Πώς είστε τώρα; Πώς είναι η καθημερινή σας ζωή σήμερα; Ποιους χώρους επιλέγετε για την κοινωνικοποίησή σας; Με ποιο/ά άτομο/α περνάτε τον περισσότερο χρόνο; Τι κάνετε το πρωί, το απόγευμα, το βράδυ; Ποιος είναι ο τρόπος ζωής σας; Πόσα χρήματα κερδίζετε; Με ποιες δραστηριότητες ασχολείστε στον ελεύθερο χρόνο σας; Πώς είναι το σπίτι σας; Συγκατοικείτε με κάποιο άλλο άτομο; Αν ναι, με ποιο; Ποια είναι η κατάσταση της υγείας σας;

Στη συνέχεια, αφήστε τα άτομα να ευθυγραμμιστούν το ένα δίπλα στο άλλο κοιτάζοντας προς μία κατεύθυνση. Κάθε άτομο μπορεί να κάνει πολλά βήματα σε αυτή την προκαθορισμένη κατεύθυνση. Όλες/οι/α θα πρέπει όμως να ξεκινήσουν από το ίδιο σημείο (γραμμή εκκίνησης).

Η/Ο εκπαιδευτήρια/ής θα αρχίσει να διαβάζει ορισμένες καταστάσεις ή στιγμιότυπα (προτάσεις-δηλώσεις) και κάθε φορά που η/ο/το συμμετέχουσα/ων/ον θεωρεί ότι ο χαρακτήρας της/του θα μπορούσε να αντιμετωπίσει τη συγκεκριμένη κατάσταση χωρίς να υποστεί κανενός είδους διάκριση, θα προχωρά ένα βήμα μπροστά.

Διαβάστε διαδοχικά τις δηλώσεις, αλλά δώστε λίγο χρόνο στα συμμετέχοντα άτομα να φανταστούν τον εαυτό τους σε αυτήν την κατάσταση και να αποφασίσουν αν πρέπει να κάνουν ένα βήμα μπροστά ή όχι.

Προτάσεις-Δηλώσεις:

- Δεν συναντήσατε ποτέ σοβαρές οικονομικές δυσκολίες.
- Δεν αισθανθήκατε ποτέ ενοχές που είστε αυτό το άτομο που είστε σήμερα.
- Ζείτε τη ζωή σας στο έπακρο και πιστεύετε ότι μπορείτε να καταφέρετε τα πάντα.
- Θεωρείτε ότι η γλώσσα και ο πολιτισμός σας γίνονται σεβαστά στον τόπο που ζείτε.
- Θεωρείτε ότι η γνώμη σας έχει πάντοτε αξία και εγκυρότητα για τους άλλους.
- Δεν φοβάστε να σας σταματήσει η αστυνομία.
- Έχετε μία κοινότητα ανθρώπων που σας γνωρίζουν καλά και σας υποστηρίζουν αν τυχόν χρειαστείτε βοήθεια.
- Δεν έχετε βιώσει ποτέ διακρίσεις λόγω της καταγωγής σας.
- Δεν έχετε βιώσει ποτέ διακρίσεις λόγω του φύλου σας.
- Δεν έχετε βιώσει ποτέ διακρίσεις λόγω της σεξουαλικότητάς σας.
- Έχετε μία ενδιαφέρουσα ζωή και ατενίζετε με αισιοδοξία το μέλλον σας.
- Δεν φοβάστε ότι μπορεί να σας παρενοχλήσουν άγνωστοι.
- Δεν φοβάστε ότι μπορεί να σας παρενοχλήσει κάποιο άτομο στη δουλειά.
- Μπορείτε να σπουδάσετε και να ακολουθήσετε την καριέρα που θέλετε.
- Σημειώνετε επιτυχία στην επαγγελματική σας καριέρα.
- Η οικογένεια και οι φίλες/οι σας σας αποδέχονται όπως είστε.
- Δεν φοβάστε να κρατήσετε το χέρι της/του συντρόφου σας σε δημόσιους χώρους.

- Αισθάνεστε ελεύθερη/ος/ο να ερωτευτείτε οποιοδήποτε άτομο ανεξάρτητα από το φύλο ή την καταγωγή του.
- Δεν φοβάστε για το μέλλον των παιδιών σας.
- Οι γονείς σας δεν αμφισβήτησαν ποτέ εσάς ή τις επιλογές της ζωής σας.
- Δεν φοβάστε τη βία στη σχέση σας.
- Προσθέστε μία άλλη δική σας πρόταση.

Οι παραπάνω προτάσεις-δηλώσεις είναι ενδεικτικές. Μπορείτε να τις προσαρμόσετε με βάση τα προσδοκώμενα αποτελέσματα του εργαστηρίου σας.

Στο τέλος του παιχνιδιού, όλα τα συμμετέχοντα άτομα θα βρίσκονται σε διαφορετικά σημεία της αίθουσας δημιουργώντας κατά κάποιον τρόπο ένα είδος «ανθρώπινης κλίμακας» από τις/τους/τα πιο προνομιούχες/ους/α στις/στους/στα λιγότερο προνομιούχες/ους/α (σύμφωνα με τις υποκειμενικές αποφάσεις τους).

Αποτίμηση: 40 λεπτά

Σε αυτό το σημείο, όλα τα συμμετέχοντα άτομα θα πρέπει να περιγράψουν το χαρακτήρα και τον ρόλο που υποδύθηκαν στην υπόλοιπη ομάδα εξηγώντας τα συναισθήματα που ένιωσαν κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας, τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν και τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξαν.

Ξεκινήστε μία συζήτηση με την ομάδα. Παρακινήστε τα συμμετέχοντα άτομα να κάνουν ερωτήσεις το ένα στο άλλο και να ανταλλάξουν ιδέες και σκέψεις.

Συντονίστε τη συζήτηση θέτοντας τα εξής βασικά ερωτήματα:

- Πώς αισθανθήκατε; Προχωρήσατε μπροστά; Μείνατε ακίνητη/ος/ο;
- Πότε μπορέσατε να μετακινηθείτε; Πότε δεν μπορέσατε;
- Τι είδους διακρίσεις αντιμετωπίσατε;
- Είχατε προνόμια; Αν ναι, τι είδους προνόμια ήταν;
- Υπήρξε κάτι που σας προκάλεσε έκπληξη;
- Θεωρείτε ότι έχετε αυτά τα προνόμια στην πραγματική σας ζωή; Αν ναι, ποια έχετε; Αν όχι, ποια δεν έχετε;
- Τι σημαίνει να έχεις ένα προνόμιο;
- Πόσο καλά γνωρίζετε αυτά τα προνόμια;

Συμπέρασμα: 10 λεπτά

Ευχαριστήστε τα συμμετέχοντα άτομα και αφήστε τα να αναστοχαστούν σύντομα για το πόσο σημαντικό είναι να γνωρίζουν τα προνόμια τους και ότι δεν απολαμβάνουν όλοι οι άνθρωποι τα ίδια προνόμια, ενώ ορισμένοι αντιμετωπίζουν διακρίσεις σε καθημερινή βάση.

[Προσαρμόστηκε από: SCI International, 2019]

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΑΡΝΗΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΙΩΝ ΚΑΙ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Μέθοδος: Συζήτηση σε μικρές ομάδες που θα ολοκληρωθεί με συζήτηση στην ευρύτερη ομάδα.

Υλικοτεχνικός εξοπλισμός: Εκτυπωμένα σενάρια.

Χωρίστε τα συμμετέχοντα άτομα σε μικρές ομάδες και δώστε σε κάθε ομάδα ένα διαφορετικό σενάριο για συζήτηση. Κατόπιν, ζητήστε τους να σκεφτούν τουλάχιστον δύο τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να έχει απαντήσει/αντιδράσει η/ο εκπαιδευτικός, η/ο σχολική/ός ψυχολόγος, η/ο διευθύντρια/ής σε κάθε σχόλιο ή συμπεριφορά που περιγράφει το σενάριο. Τέλος, ζητήστε τους να παρουσιάσουν το σενάριο που τους δόθηκε και τις προτεινόμενες απαντήσεις τους στην ευρύτερη ομάδα.

Σενάρια:

- Είστε εκπαιδευτικός λυκείου. Σκεφτείτε πώς θα απαντούσατε στο ακόλουθο σχόλιο που έκανε η συνάδελφός σας Jane: «Θεέ μου, ήταν τόσο χυδαίο! Πήγα στις γυναικείες τουαλέτες και είδα μία από τις μαθήτρίες μου να φιλάει μία άλλη μαθήτρία...ήταν τόσο αηδιαστικό. Δεν μπορώ να πιστέψω αυτά τα παιδιά σήμερα. Αν μπορούσα να επιλέξω, δεν θα δίδασκα ποτέ σε μία τάξη όπου υπάρχει μία λεσβία μαθήτρία ή ένας γκέι μαθητής. Απλώς δεν μπορώ να ανεχτώ μία τέτοια συμπεριφορά».
- Είσαι εκπαιδευτικός λυκείου. Σκεφτείτε πώς θα αντιδρούσατε στο εξής περιστατικό: Κατά τη διάρκεια του μεσημεριανού διαλείμματος, θυμάστε ότι ξεχάσατε το τηλέφωνό σας σε μία από τις αίθουσες διδασκαλίας. Πηγαίνετε εκεί και βλέπετε μία μαθήτρία να σπρώχνει μία άλλη μαθήτρία στον τοίχο, να της φωνάζει και να την αποκαλεί «λεσβία». Το θύμα κλαίει και προσπαθεί να υπερασπιστεί τον εαυτό του.
- Μία/Ενας μαθήτρία/ής σας προσεγγίζει και σας λέει ότι θέλει να συστηθεί με το νέο της/του όνομα στην υπόλοιπη τάξη και να ζητήσει από όλες/ους/α να χρησιμοποιούν διαφορετικές αντωνυμίες και άρθρα, όταν αναφέρονται στο πρόσωπό της/του. Πώς θα αντιδρούσατε σε αυτή την περίπτωση;
- Είστε η/ο σχολική/ός ψυχολόγος. Μία μέρα ένας μαθητής απευθύνεται σε εσάς για να ζητήσει βοήθεια: «Κάποιοι από τους συμμαθητές μου συνεχίζουν να με εκφοβίζουν, επειδή είδαν μερικές συνομιλίες μου με ένα άλλο αγόρι και κατάλαβαν ότι είμαι γκέι. Με αποκάλεσαν «αδερφή» και μου είπαν ότι μου αξίζει να πεθάνω, αφού μου αρέσουν τα αγόρια. Δεν ξέρω τι να κάνω. Φοβάμαι και δεν νιώθω πλέον ασφαλής εδώ». Πώς θα του απαντούσατε;

ΜΑΘΗΜΑ 4: Προώθηση της ποικιλομορφίας και ενός συμπεριληπτικού περιβάλλοντος στο σχολείο

Διδακτικοί στόχοι

- Ανάδειξη της έννοιας της συμπερίληψης και της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης·
- Κατανόηση των κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/ές στο σχολείο·
- Διάθεση χώρου για την απόκτηση γνώσεων, δεξιοτήτων, στάσεων και πόρων με στόχο τη δημιουργία ενός συμπεριληπτικού σχολείου για τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα·
- Αναστοχασμός και κατανόηση των διαφορετικών τύπων προσωπικών εμπειριών των ΛΟΑΤΚΙ σε σχέση με το φύλο και τη σεξουαλικότητά τους.

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα

Μετά την ολοκλήρωση του μαθήματος, τα εκπαιδευόμενα άτομα θα είναι σε θέση:

- Να αναγνωρίζουν και να σκέφτονται τρόπους για τη δημιουργία ενός συμπεριληπτικού σχολείου για τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα·
- Να αναγνωρίζουν τον εκφοβισμό που ασκείται σε βάρος ΛΟΑΤΚΙ και κατάλληλες σχολικές πολιτικές για την αντιμετώπισή του·
- Να εμπνευστούν για να εργαστούν προς αυτή την κατεύθυνση.

Δραστηριότητα	Διάρκεια (λεπτά)
Δραστηριότητα 1: Το μοντέλο GEEC (GALE)	60
Δραστηριότητα 2: ΛΟΑΤΚΙ Ζωντανή Βιβλιοθήκη	60
Σύνολο	120

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ GEEC (60 ΛΕΠΤΑ)

Μέθοδος: Παρουσίαση, ατομική εργασία, ομαδική συζήτηση.

Υλικοτεχνικός εξοπλισμός: Παρουσίαση πολυμέσων, διανεμόμενα έντυπα.

Ξεκινήστε με μία παρουσίαση πολυμέσων του μοντέλου GEEC (GALE, 2018) (15 λεπτά):

Επεξήγηση του μοντέλου GEEC – Goals (Στόχοι), Environment (Περιβάλλον), Education (Εκπαίδευση), Care (Μέριμνα)

Για να κάνουμε το σχολείο πιο συμπεριληπτικό και ασφαλές για τις/τους ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/ές θα μπορούσαμε να υιοθετήσουμε το μοντέλο GEEC, το οποίο αποτελεί ένα παράδειγμα ορθής πολιτικής για την ασφάλεια στο σχολείο. Χωρίζεται σε τέσσερις πυλώνες: **Goals** (Στόχοι), **Education** (Εκπαίδευση), **Environment** (Περιβάλλον) και **Care** (Μέριμνα). Πρόκειται για ένα χρήσιμο εργαλείο για τις/τους εκπαιδευτικούς που μπορεί να τις/τους βοηθήσει να κατανοήσουν πώς λειτουργεί η

σχολική πολιτική που αφορά στη θετική κοινωνική συμπεριφορά και τη σεξουαλική ποικιλομορφία και τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να την προωθήσουν και να την εφαρμόσουν στα σχολεία που εργάζονται.

Για να το πετύχουν αυτό, η διεύθυνση μίας σχολικής μονάδας και το υπόλοιπο σχολικό προσωπικό οφείλουν να γνωρίζουν κατά πόσον είναι ασφαλές ή όχι το περιβάλλον στο σχολείο για όλες/ους τις/τους μαθήτριες/ές. Το σχολείο θα πρέπει να λάβει υπόψη τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/ές και ότι μερικές φορές το σχολικό περιβάλλον δεν είναι αρκετά ασφαλές για αυτά τα άτομα. Μετά την ολοκλήρωση αυτής της αξιολόγησης, μπορεί να διαμορφώσει **σαφείς στόχους** (πρώτος πυλώνας) με στόχο τη βελτίωση της τρέχουσας κατάστασης. Αν το σχολείο δεν καθορίσει αυτούς τους στόχους, κάθε παρέμβαση όσο καλοπροαίρετη και να είναι, δεν θα έχει παρά μόνο περιστασιακό χαρακτήρα.

Ο δεύτερος πυλώνας είναι το **περιβάλλον**. Κάθε σχολείο λειτουργεί σύμφωνα με συγκεκριμένους κανόνες αλλά εκτός αυτών θα πρέπει να εφαρμόζει μία πολιτική κατά του εκφοβισμού, η οποία θα αφορά κυρίως την πρόληψη του εκφοβισμού στο σχολείο. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με το να συζητήσουμε τους κανόνες του σχολείου με τις/τους μαθήτριες/ές, να δημιουργήσουμε μία ζεστή και φιλόξενη ατμόσφαιρα και να κάνουμε το σχολείο ένα ασφαλές περιβάλλον μάθησης αντί ένα εργοστάσιο κονσερβοποιημένης γνώσης. Είναι πολύ σημαντικό τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και το λοιπό σχολικό προσωπικό να έχουν διαμορφώσει μία κοινή αντίληψη για το πώς θα χειρίζονται περιστατικά αντικοινωνικής συμπεριφοράς, όπως ο εκφοβισμός, σε οποιονδήποτε χώρο και αν εκδηλώνονται.

Ο τρίτος πυλώνας είναι η **εκπαίδευση**. Εκπαιδευτικοί και μαθήτριες/ές θα πρέπει να ενημερωθούν και να διδαχθούν τι σημαίνει καλή, κοινωνικά αποδεκτή συμπεριφορά και πώς επιτυγχάνεται. Για παράδειγμα, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να επιμορφωθούν από ειδικούς ή άλλες/ους συναδέλφους που έχουν ήδη επιμορφωθεί μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων ομότιμης μάθησης. Στόχος είναι αφενός να συνειδητοποιήσουν οι εκπαιδευτικοί τις προσωπικές τους εσωτερικευμένες προκαταλήψεις και τις στερεοτυπικές αντιλήψεις και αφετέρου να προσπαθήσουν να αποφύγουν τη μετάδοση ετεροκανονικών αντιλήψεων μεταβάλλοντας το κρυφό αναλυτικό πρόγραμμα. Το σχολείο μπορεί επιπλέον να ενσωματώσει μαθήματα θετικής κοινωνικής συμπεριφοράς και σε άλλα διδακτικά αντικείμενα για να πετύχει μία διαφορετική, οριζόντια σύνδεση μεταξύ τους.

Τέλος, ο τέταρτος πυλώνας είναι η **μέριμνα** ή αλλιώς μαθητική μέριμνα. Κάθε σχολική μονάδα θα πρέπει να δημιουργήσει ένα σύστημα υποστήριξης των μαθητριών/ών που αντιμετωπίζουν προβλήματα. Αυτές οι προκλήσεις μπορεί να είναι διαφορετικής φύσης, π.χ. μαθησιακές δυσκολίες, προβλήματα στο σπίτι, προβλήματα με άλλες/ους μαθήτριες/ές, προβλήματα συμπεριφοράς και δυσκολίες επικοινωνίας. Ιδιαίτερα οι ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/ές ενδέχεται να αντιμετωπίζουν διάφορες προκλήσεις, όπως δυσκολία προσαρμογής στο περιβάλλον τους λόγω μη αποδοχής της ταυτότητάς τους από συμμαθήτριες/ές ή εκπαιδευτικούς, χλευασμό και εκφοβισμό. Όλα αυτά, όμως, μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά την ψυχική τους υγεία και τις επιδόσεις τους στο σχολείο οδηγώντας τους μερικές φορές στο να εγκαταλείψουν το σχολείο και στο να κάνουν απόπειρα αυτοκτονίας. Για όλους αυτούς τους λόγους, το σχολείο οφείλει να είναι ενήμερο και να λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα στήριξης των ΛΟΑΤΚΙ μαθητριών/ών. Σε ορισμένες χώρες, οι μαθήτριες/ές ενθαρρύνονται να ιδρύσουν στον χώρο του σχολείου έναν σύλλογο που θα καταπιάνεται με ζητήματα φύλου και σεξουαλικότητας (Gender & Sexuality Alliance), ο οποίος θα επιδιώκει τη δημιουργία ενός ασφαλούς περιβάλλοντος για τις/τους ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/ές και τη βελτίωση του σχολικού κλίματος και του προγράμματος σπουδών.

Ωστόσο, δεν χρειάζονται υποστήριξη μόνο οι ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/ές. Ίσως οι ομοφοβικές/οί μαθήτριες/ές να είναι αυτές/οί που έχουν μεγαλύτερη ανάγκη υποστήριξης, καθώς εμφανίζουν προβλήματα συμπεριφοράς που συχνά οφείλονται σε έλλειψη ενσυναίσθησης, στην έντονη ανάγκη να συμμορφωθούν σύμφωνα με τις πιέσεις που τους ασκούνται από συνομήλικά τους άτομα και σε ανεπαρκείς δεξιότητες αντιμετώπισης προβλημάτων. Τα προβλήματα αυτά όχι μόνο προκαλούν συγκρούσεις και κλίμα αβεβαιότητας στο σχολείο αλλά παράλληλα περιορίζουν τις κοινωνικές δεξιότητες και τη μελλοντική καριέρα των ομοφοβικών μαθητριών/ών μετά την αποφοίτηση τους από το λύκειο. Εξάλλου, οι εν λόγω μαθήτριες/ές δεν γεννήθηκαν ομοφοβικές/οί, έγιναν εκ των υστέρων. Οι λόγοι για τους οποίους συμπεριφέρονται με αυτόν τον τρόπο μπορεί να είναι πολύ διαφορετικοί. Συνεπώς, η ενεργός συνεργασία μαζί τους είναι εξαιρετικά σημαντική για την περαιτέρω ανάπτυξη και τη μελλοντική συμπεριφορά τους.

Ατομική εργασία: (15 λεπτά)

Μοιράστε τη Λίστα Ελέγχου σε όλα τα συμμετέχοντα άτομα και δώστε τους περίπου 15 λεπτά για ατομική εργασία. Η λίστα περιλαμβάνει μερικές προτάσεις με στόχο να γίνει το σχολείο ένας ασφαλής χώρος για τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα. Κάθε πρόταση αντιστοιχεί σε έναν από τους τέσσερις πυλώνες (Στόχοι, Περιβάλλον, Εκπαίδευση, Μέριμνα) του μοντέλου GEEC. Ζητήστε τους να τις διαβάσουν όλες και να εξηγήσουν τον τρόπο που συνδέεται κάθε πρόταση με έναν από τους τέσσερις πυλώνες. Παρακινήστε τους να προσπαθήσουν να προβλέψουν και ξεκινήστε την προετοιμασία για τις δραστηριότητες που θα πραγματοποιηθούν τη δεύτερη ημέρα της επιμόρφωσης. Σημειώστε ποιες από τις δράσεις έχουν ήδη εφαρμοστεί (ή εφαρμόζονται επί του παρόντος) στο σχολείο όπου εργάζεται κάθε συμμετέχον άτομο.

	Πρόταση	Πυλώνας του Μοντέλου GEEC (Να μην αναγράφεται στο διανεμόμενο έντυπο.)
1	Να προστατεύονται οι ΛΟΑΤΚΙ εκπαιδευτικοί και τα μέλη του σχολικού προσωπικού που κάνουν “coming out” σε άλλες/ους συναδέλφους. Το σχολείο είναι συνήγορος στην προώθηση της ίσης μεταχείρισης όλων των εργαζομένων και παρέχει προστασία σε ΛΟΑΤΚΙ εκπαιδευτικούς σε περιστατικά διακρίσεων λόγω ΛΟΑΤΚΙ ταυτότητας.	Περιβάλλον
2	Να αυξησετε την ορατότητα των υποστηρικτών ΛΟΑΤΚΙ ατόμων (π.χ. «σύμβουλος ποικιλομορφίας»), ούτως ώστε οι ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/ές να να μπορούν να έρθουν να σας μιλήσουν και να σας ζητήσουν βοήθεια. Γίνετε σύμμαχος όχι μόνο στα λόγια, αλλά και στις πράξεις.	Μέριμνα
3	Να γνωρίζετε και να δίνετε προσοχή στη γλώσσα που χρησιμοποιείτε. Προτιμήστε ουδέτερη ως προς το φύλο, μη ετεροκανονική γλώσσα που να επιβεβαιώνει την ύπαρξη της ποικιλομορφίας.	Περιβάλλον
4	Να θέτετε συμπεριληπτικούς κανόνες και συνήθειες στην τάξη. Φροντίστε να ισχύουν σαφείς κώδικες κοινωνικής συμπεριφοράς στην τάξη σας, οι οποίοι θα στηρίζονται στον αλληλοσεβασμό και την ανεκτικότητα.	Περιβάλλον
5	Να καταγράφετε με συνέπεια όλα τα περιστατικά ΛΟΑΤΚΙ-φοβικού εκφοβισμού. Το σχολείο χρειάζεται αυτή την πληροφόρηση για να παρακολουθεί τα αρχεία των εν λόγω περιστατικών και να εξετάζει την πρόοδό του όσον αφορά το πόσο συμπεριληπτικό και ασφαλές είναι για τις/τους μαθήτριες/ές.	Στόχοι
6	Να ενθαρρύνετε τις/τους μαθήτριες/ές να συγκροτούν συμμαχίες που θα ασχολούνται με ζητήματα φύλου και σεξουαλικότητας ή/και ποικιλομορφίας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εάν δεν υπάρχουν ήδη.	Περιβάλλον
7	Να προωθείτε τη διαφορετικότητα και την ορατότητα των ΛΟΑΤΚΙ ατόμων στο σχολείο. Είναι ένας καλός τρόπος για να τα κάνετε να αισθάνονται ασφαλή, ευπρόσδεκτα και ότι λαμβάνουν στήριξη από από τη σχολική κοινότητα.	Περιβάλλον
8	Να έχουν το δικαίωμα οι ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/ές να καταγγείλουν περιστατικά διακρίσεων ανά πάσα στιγμή. Οι διαδικασίες υποβολής καταγγελίας είναι σαφείς και εξασφαλίζουν έναν διαφανή τρόπο λήψης αποφάσεων.	Μέριμνα

9	Να ενημερώνετε τις/τους μαθήτριες/ές σχετικά με τις πολιτικές ή τις οδηγίες του σχολείου κατά του εκφοβισμού καθώς και τι μπορούν να κάνουν αν τυχόν πέσουν θύματα σχολικού εκφοβισμού.	Εκπαίδευση
10	Να παρέχετε στις/στους μαθήτριες/ές διάφορες πηγές για τη σεξουαλική ποικιλομορφία (π.χ. βιβλία, ταινίες, θεματικές ενότητες, αφίσες, παιχνίδια, ομιλίες TED κτλ.).	Εκπαίδευση
11	Να λαμβάνετε υπόψη τις ανάγκες που έχουν οι «οικογένειες ουράνιο τόξο» και να συζητάτε μαζί τους για παράδειγμα, πώς θα ήθελαν να συστήνονται στους άλλους γονείς. Φροντίστε να ενθαρρύνετε την ορατότητα τέτοιων οικογενειών στο σχολείο.	Περιβάλλον
12	Να ενθαρρύνετε τις/τους μαθήτριες/ές σας να συμμετέχουν σε ομιλίες και συζητήσεις με θέμα την αμισβήτηση ετεροκανονικών στερεοτύπων και στερεοτυπικών προσδοκιών.	Εκπαίδευση
13	Να συμμετέχετε σε συζητήσεις με τις/τους συναδέλφους και με τη/τον διευθύντρια/ή του σχολείου σας για να μάθετε με ποιον τρόπο χειρίζονται ζητήματα ερωτικού/σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου αλλά και περιστατικά ΛΟΑΤΚΙ-φοβίας. Μοιραστείτε τις γνώσεις και την προσωπική σας εμπειρία.	Στόχοι
14	Το σχολείο θα πρέπει να διέπεται από αυστηρούς και σαφείς κώδικες ή πολιτικές κοινωνικής συμπεριφοράς που θα στηρίζονται στον αλληλοσεβασμό και την ανεκτικότητα. Σκεφτείτε πώς μπορείτε να αντιμετωπίσετε τις μισαλλόδοξες συμπεριφορές από παιδαγωγική άποψη.	Περιβάλλον
15	Το σχολείο θα πρέπει να ορίσει σαφείς στόχους προκειμένου να καταστήσει τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα περισσότερο αποδεκτά και προστατευμένα.	Στόχοι
16	Το σχολείο θα πρέπει να επιμορφώνει τις/τους εκπαιδευτικούς, ώστε να είναι ανοιχτές/οί σε θέματα σεξουαλικής ποικιλομορφίας και να αντιμετωπίζουν με κατάλληλο τρόπο τις διακρίσεις και τον εκφοβισμό σε βάρος ΛΟΑΤΚΙ ατόμων.	Εκπαίδευση
17	Προσπαθήστε να κάνετε το πρόγραμμα σπουδών συμπεριληπτικό. Χρησιμοποιήστε συμπεριληπτικά παραδείγματα, όταν διδάσκετε, και παρουσιάστε θετικά πρότυπα ΛΟΑΤΚΙ ατόμων από όλο τον κόσμο. Εμπλουτίστε το προκαθορισμένο πρόγραμμα σπουδών με δικές σας δραστηριότητες ανεξαρτήτως του διδακτικού αντικειμένου που διδάσκετε, ώστε όλες/οι/α να αισθάνονται ότι λαμβάνουν στήριξη και ότι είναι ευπρόσδεκτες/οι/α από τη σχολική και τη μαθητική κοινότητα.	Εκπαίδευση

18	Να προσφέρετε συμβουλευτικές υπηρεσίες σε ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/ές που νιώθουν μοναξιά και ανασφάλεια όσον αφορά τη θέση τους στο σχολείο ή την κοινωνία. Μιλήστε τους με πνεύμα ειλικρίνειας, ευαισθησίας και εμπιστευτικότητας.	Μέριμνα
19	Να παρέχετε ενημέρωση σε θέματα που έχουν ιδιαίτερη σημασία για τις/τους ΛΟΑΤΙ μαθήτριες/ές (π.χ. πώς να κάνουν “coming-out”, πώς να χειριστούν τις διακρίσεις που γίνονται σε βάρος τους, πώς να κάνουν ασφαλές σεξ κτλ.).	Εκπαίδευση
20	Προσπαθήστε να μην επιτρέπετε στις/στους μαθήτριες/ές να χρησιμοποιούν ομοφοβικές και σεξιστικές υβριστικές εκφράσεις αλλά και προσβλητικούς χαρακτηρισμούς για τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα, ανεξάρτητα από το πόσο συνηθισμένοι και ευρέως διαδεδομένοι είναι.	Περιβάλλον

Αφιερώστε 10 λεπτά για να συζητήσετε ομαδικά τις σωστές απαντήσεις.

Ζητήστε από τα συμμετέχοντα άτομα να μοιραστούν παραδείγματα από τη δουλειά τους (εάν είναι εφικτό) προκειμένου να εξηγήσουν πώς εφαρμόζονται ορισμένες από τις παραπάνω δράσεις στον χώρο όπου εργάζονται (20 λεπτά).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: ΛΟΑΤΚΙ ΖΩΝΤΑΝΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ (60 ΛΕΠΤΑ)

Περιορισμένο μέγεθος ομάδας: Όχι περισσότερες/οι από 5 ακροάτριες/ές ταυτόχρονα ανά «βιβλίο» (το μέγεθος της ομάδας εξαρτάται από τον αριθμό των «βιβλίων»).

Διάρκεια: Εξαρτάται από τον αριθμό των «βιβλίων» και τον αριθμό των ερωτήσεων (βλέπε παρακάτω). Ιδανικά, η δραστηριότητα θα πρέπει να πραγματοποιηθεί σε μία φιλική και χαλαρή ατμόσφαιρα.

Υλικοτεχνικός εξοπλισμός: Τραπέζια και καρέκλες (ένα τραπέζι ανά «βιβλίο»), καμπανάκι (προαιρετικό), ετικέτες για τα «βιβλία», ενδεχομένως ετικέτες με ονόματα για τις/τους «βιβλιοθηκάρους» ή τις/τους επισκέπτριες/ες.

Τα «βιβλία» θα μπορούσαν να είναι εθελόντριες/ές από τη ΛΟΑΤΚΙ κοινότητα που δεν έχουν κανένα πρόβλημα να μοιραστούν τις προσωπικές τους ιστορίες με τα συμμετέχοντα άτομα. Θα πρέπει επίσης, να προέρχονται από ποικίλα υπόβαθρα και να αφηγηθούν ενώπιον της ομάδας διαφορετικές ιστορίες, όπως π.χ. πώς είναι να κάνεις “coming out”, να είσαι ΛΟΑΤΚΙ στο σχολείο, να σε εκφοβίζουν κτλ. Αν οι εθελόντριες/ές αδυνατούν να συμμετάσχουν στο ζωντανό μάθημα, μπορούν να στείλουν τις γραπτές και ανώνυμες ιστορίες τους και η/ο εκπαιδευτρια/ής μπορεί να τις διανείμει στην ομάδα του ως μαρτυρίες. Στη συνέχεια, τα συμμετέχοντα άτομα μπορούν να θέσουν τα ερωτήματά τους στην/στον εκπαιδευτρια/ή και να συζητήσουν μαζί την εμπειρία που περιγράφηκε στη μαρτυρία.

Εισαγωγή: 10 λεπτά

Πριν την άφιξη των συμμετεχόντων ατόμων, αφιερώστε χρόνο και δημιουργήστε την κατάλληλη ατμόσφαιρα, ώστε οι άνθρωποι-«βιβλία» να μπορέσουν να αλληλογνωριστούν, αν δεν έχουν ήδη συναντηθεί.

- Καλωσορίστε τα συμμετέχοντα άτομα.
- Εξηγήστε το σκεπτικό και τη δομή αυτής της δραστηριότητας.
- Πού στηρίζεται η ιδέα των «βιβλίων»;
- Πού είναι τα βιβλία; Ποιοι είναι οι τίτλοι τους;
- Τονίστε ότι είναι σημαντικό οι «βιβλιοθηκάρους» να σέβονται τις ανωνυμίες κάθε «βιβλίου».
- Πώς θα γίνει η αλλαγή των ομάδων; Πόσο συχνά θα γίνεται; Πόσο χρόνο θα έχει κάθε ομάδα με κάθε «βιβλίο»;
- Πόσα άτομα μπορούν «να διαβάσουν ένα βιβλίο» ταυτόχρονα;

Κύρια δραστηριότητα: 40 λεπτά

Κάθε «βιβλίο» κάθεται σε διαφορετικό τραπέζι μέσα στην αίθουσα. Κάθε ομάδα επιλέγει σε ποιο «βιβλίο» θέλει να πάει. Μόλις χτυπήσει το καμπανάκι, οι ομάδες σηκώνονται και πηγαίνουν σε ένα «βιβλίο» που δεν έχουν ακόμα «διαβάσει». Τα «βιβλία» είναι ελεύθερα να αφηγηθούν τις ιστορίες τους, όπως επιθυμούν. Μπορούν να ξεκινήσουν με ένα μακρινό περιστατικό από το παρελθόν τους ή να μοιραστούν βασικές πληροφορίες για τον εαυτό τους και μετά να υπεισέλθουν σε περαιτέρω λεπτομέρειες.

Είναι σημαντικό να σεβαστούμε τον τρόπο με τον οποίο τα «βιβλία» επιθυμούν να μοιραστούν την ιστορία τους και να τα αφήσουμε να μιλήσουν.

Εξάλλου, κάθε ιστορία είναι μοναδική και αξίζει σεβασμό και εκτίμηση από την πλευρά μας.

Προσπαθήστε να ακούσετε με προσοχή και χωρίς προκατάληψη. Εάν θέλετε να κάνετε ερωτήσεις σε ένα «βιβλίο», κάντε το με ευγένεια και σεβασμό.

Να θυμάστε ότι τα «βιβλία» είναι πιθανό να μην απαντήσουν σε μία ερώτηση αν δεν το επιθυμούν.

Η διάρκεια ενός γύρου μπορεί να προσαρμοστεί με βάση τον αριθμό συμμετεχόντων-«βιβλίων».

Ανάλογα με τη διάρκεια αυτής της δραστηριότητας, φροντίστε να δώσετε χρόνο στα «βιβλία» για να ξεκουραστούν (η αφήγηση της προσωπικής τους ιστορίας επαναλαμβανόμενες φορές μπορεί να γίνει κουραστική).

Συμπέρασμα: 10 λεπτά

Ευχαριστήστε όλα τα άτομα για τη συμμετοχή τους.

Στο τέλος, αφιερώστε λίγο χρόνο για να κάνετε μία αποτίμηση του μαθήματος με τα «βιβλία» και να συζητήσετε, μεταξύ άλλων, αν αντιμετώπισαν προβλήματα ή απλώς ποια συναισθήματα τους προκάλεσε αυτή η εμπειρία.

Προτάσεις:

- Πώς να βρείτε «βιβλία»: Θα μπορούσαν να είναι μέλη της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας που ήδη γνωρίζουν τον οργανισμό ή φίλες/οί.
- Τόπος: Θα μπορούσε να είναι οπουδήποτε, αλλά για να δημιουργήσετε ένα ασφαλές και φιλικό περιβάλλον, επιλέξτε μία ήσυχη καφετέρια ή ένα μπαρ ή απλώς έναν ήσυχο χώρο. Καλό θα ήταν να προσφερθείτε να κεράσετε τα «βιβλία» καφέ, χυμό, ποτό ή κάποιο άλλο ρόφημα της αρεσκείας τους.
- Οι ετικέτες για τα «βιβλία» μπορούν να περιλαμβάνουν το όνομα, ένα σύντομο κείμενο teaser (π.χ. μερικές ενδιαφέρουσες πληροφορίες για το «βιβλίο», έναν μεγαλύτερο τίτλο και τις ομιλούμενες γλώσσες).
- Τοποθετήστε τη σωστή ετικέτα στο τραπέζι του αντίστοιχου «βιβλίου».

[Προσαρμόστηκε από: SCI International, 2019]

ΜΑΘΗΜΑ 5: Εθνικό νομικό πλαίσιο για την πρόληψη του εκφοβισμού και την ενθάρρυνση της ποικιλομορφίας στο σχολείο· αξιολόγηση της υφιστάμενης σχολικής πολιτικής (σε ποιον βαθμό καθιστά το σχολείο ασφαλές για τις/τους ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/ές) μέσω της εφαρμογής των Κατευθυντήριων Οδηγιών για Σχολεία που συντάχθηκαν από τους εταίρους του έργου CHOICE

Διδακτικοί στόχοι

- Βελτίωση των γνώσεων των συμμετεχόντων ατόμων σχετικά με το εθνικό νομικό πλαίσιο για την πρόληψη του σχολικού εκφοβισμού και τις υφιστάμενες πολιτικές·
- Ευαισθητοποίηση σχετικά με τον εκφοβισμό λόγω ταυτότητας και ενημέρωση σχετικά με τις συνήθεις μορφές του·
- Σύνδεση της πολιτικής με την πρακτική μέσω της ενδυνάμωσης δεξιοτήτων για την αξιολόγηση των υφιστάμενων σχολικών πολιτικών κατά του εκφοβισμού και μέσω της ανάπτυξης προτάσεων για τη βελτίωσή τους, ώστε να καταστούν συμπεριληπτικές προς τις/τους ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/ές.

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα

Μετά την ολοκλήρωση του μαθήματος, τα εκπαιδευόμενα άτομα θα είναι σε θέση:

- Να αναλύουν τις υφιστάμενες σχολικές πολιτικές τους, να ελέγχουν εάν ενισχύουν τα εθνικά πρότυπα κατά των διακρίσεων και κατά του εκφοβισμού και σε ποιον βαθμό ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ΛΟΑΤΚΙ μαθητριών/ών·
- Να αναγνωρίζουν τον εκφοβισμό λόγω ταυτότητας και να προτείνουν τρόπους αντιμετώπισής του·
- Να εξοικειωθούν με τις Κατευθυντήριες Οδηγίες για Σχολεία του έργου CHOICE και να μάθουν πρακτικά βήματα για να καταστήσουν τη σχολική πολιτική τους ενάντια στον εκφοβισμό πιο αποτελεσματική για την πρόληψη του σε βάρος ΛΟΑΤΚΙ ατόμων.

Δραστηριότητα	Διάρκεια (λεπτά)
Δραστηριότητα 1: Εθνικό νομικό πλαίσιο για την πρόληψη του εκφοβισμού ΛΟΑΤΚΙ ατόμων	30
Δραστηριότητα 2: Κατευθυντήριες οδηγίες για σχολεία σχετικά με την εφαρμογή συμπεριληπτικής πολιτικής κατά του εκφοβισμού/υπέρ της ποικιλομορφίας σε ΛΟΑΤΚΙ ζητήματα	90
Σύνολο	120

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: ΕΘΝΙΚΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ ΛΟΑΤΚΙ ΑΤΟΜΩΝ (40 ΛΕΠΤΑ)

Μέθοδος: Ομαδική εργασία, παρουσίαση.

Υλικοτεχνικός εξοπλισμός: Παρουσίαση πολυμέσων, διανεμόμενα έντυπα.

Ξεκινήστε μία συζήτηση σχετικά με το εθνικό νομικό πλαίσιο για την πρόληψη του εκφοβισμού, και ειδικότερα του εκφοβισμού λόγω ταυτότητας.

Ερωτήσεις για τον συντονισμό της συζήτησης:

- Ποιοι νόμοι σχετίζονται με την πρόληψη του εκφοβισμού στο σχολείο και του εκφοβισμού λόγω ταυτότητας; (Παρουσιάστε έναν ορισμό του εκφοβισμού λόγω ταυτότητας σε περίπτωση που τα συμμετέχοντα άτομα δεν γνωρίζουν την έννοια).
- Υπάρχει μηχανισμός πρόληψης και αντιμετώπισης του σχολικού εκφοβισμού σε εθνικό επίπεδο; Ποια είναι τα ενδιαφερόμενα μέρη; Ποιος είναι ο ρόλος των σχολικών αρχών;
- Ποια είναι τα βήματα που πρέπει να γίνουν για την καθιέρωση μίας πολιτικής υπέρ της ποικιλομορφίας και κατά του εκφοβισμού στο σχολείο; Ποιοι φορείς θα εμπλέκονται; Ποιες αρχές θα εγκρίνουν την εν λόγω πολιτική; Ποιες αρχές θα παρακολουθούν την εφαρμογή αυτής της πολιτικής;

Η συζήτηση θα αποτυπώσει την πλήρη εικόνα των εθνικών νόμων και πολιτικών που σχετίζονται με τη σχολική ποικιλομορφία και τις πολιτικές κατά του εκφοβισμού. Θα διευκρινιστεί επίσης ο ρόλος των σχολικών αρχών και το επίπεδο ανεξαρτησίας όσον αφορά την έγκριση μίας πολιτικής για την ποικιλομορφία, η οποία θα υπερβαίνει τα πρότυπα που απαιτούνται από τον νόμο.

Η/Ο συντονίστρια/ής θα πρέπει να προετοιμάσει εκ των προτέρων μία σύντομη παρουσίαση των βασικών στοιχείων του εθνικού νομικού πλαισίου και του εθνικού μηχανισμού για την πρόληψη και την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού με την προϋπόθεση ότι υπάρχει τέτοιος μηχανισμός. Η παρουσίαση αυτή θα είναι λεπτομερέστερη εάν τα συμμετέχοντα άτομα δεν γνωρίζουν τους νόμους και τις πολιτικές που συζητούνται. Αν το επίπεδο των γνώσεών τους είναι επαρκές, η παρουσίαση μπορεί να προβληθεί εν τάχει και να συμβάλει στην ομαλή εξέλιξη και ολοκλήρωση της συζήτησης.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ/ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΠΟΙΚΙΛΟΜΟΡΦΙΑΣ ΣΕ ΛΟΑΤΚΙ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Μέθοδος: Παρουσίαση, ομαδική εργασία.

Υλικοτεχνικός εξοπλισμός: Παρουσίαση πολυμέσων, διανεμόμενα έντυπα.

Προετοιμάστε μία παρουσίαση πολυμέσων με θέμα τις Κατευθυντήριες Οδηγίες για Σχολεία, οι οποίες αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο υλοποίησης του έργου CHOICE. Η παρουσίαση θα πρέπει να διαρκέσει 20-30 λεπτά και να καλύψει τα κύρια στοιχεία των κατευθυντήριων οδηγιών.

Αρχικά, συζητήστε τον ορισμό του εκφοβισμού που είναι ευρέως αποδεκτός σε όλα τα σχολεία της χώρας. Καλύπτει ο ορισμός αυτός τον εκφοβισμό λόγω ταυτότητας; Ο εκφοβισμός λόγω ταυτότητας αποτελεί ένα μείγμα εκφοβισμού και μεροληψίας. Ορίζεται ως κάθε μορφή εκφοβισμού που σχετίζεται με χαρακτηριστικά που θεωρούνται μέρος της ταυτότητας ενός ατόμου ή μίας

εκλαβανόμενης ομάδας ταυτοτήτων, όπως η φυλή, η θρησκεία, η αναπηρία, το μεταναστευτικό καθεστώς, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η ταυτότητα φύλου, η εξωτερική εμφάνιση, τα χαρακτηριστικά φύλου κλπ. Επειδή ο εκφοβισμός λόγω ταυτότητας πλήττει τον πυρήνα της ταυτότητας μίας/ενός μαθήτριας/ή, μπορεί να έχει ιδιαιτέρως επιβλαβείς συνέπειες. Δεν επηρεάζει αρνητικά μόνο την/τον εκάστοτε μαθήτρια/ή αλλά όλα τα άτομα γύρω της/του, τα οποία ταυτίζονται με το θύμα και ανησυχούν ότι μπορεί να είναι εκείνα ο επόμενος στόχος. Εκτός από αυτό, επηρεάζει αρνητικά και την υπόλοιπη σχολική κοινότητα στέλνοντας το μήνυμα ότι η ταυτότητα κάθε ατόμου μπορεί να αποτελέσει αφορμή για άσκηση εκφοβισμού.

Κατά τη συζήτηση αυτού του θέματος, είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι ο εκφοβισμός εκδηλώνεται λόγω της μεροληψίας του θύτη και όχι λόγω της ταυτότητας του θύματος. Οι μαθήτριες/ές που έχουν πέσει στο παρελθόν θύματα εκφοβισμού λόγω ταυτότητας θα πρέπει να ενδυναμωθούν ώστε να κατανοήσουν ότι δεν ευθύνονται για ό,τι τους συνέβη. Ένας άνθρωπος δεν εκφοβίζεται, επειδή είναι Ρομά ή ομοφυλόφιλος ή ανάπηρος, αλλά λόγω της μεροληψίας του επιτιθέμενου ατόμου σε βάρος της ομάδας των ταυτοτήτων που ανήκουν στο θύμα.

Ο εκφοβισμός λόγω ταυτότητας μπορεί να λάβει πολλές μορφές. Μπορεί να είναι λεκτικός εκφοβισμός, διαδικτυακός εκφοβισμός (cyber-bullying) ή να σχετίζεται με τον αποκλεισμό της/του εκφοβισμένης/ου μαθήτριας/ή από ομαδικές δραστηριότητες. Μπορεί ακόμη και να λάβει τη μορφή σωματικής επίθεσης, όπως κλωτσιές, σπρωξίματα και κάθε άλλου είδους χτυπήματα. Ενδεικτικά, μερικά συνήθη παραδείγματα είναι τα ακόλουθα:

- Στιγματισμός μαθήτριας/ή με αναπηρία
- Κοροϊδία μίας/ενός υπέρβαρης/ου έφηβης/ου για το σώμα της/του
- Χρήση ομοφοβικής γλώσσας για μαθήτριες/ές που αυτοπροσδιορίζονται ως γκέι, λεσβίες ή αμφισεξουαλικές/οί (bisexual)
- Αποκλεισμός νέων που δεν συμμορφώνονται με τις έμφυλες νόρμες
- Αποστολή γραπτών μηνυμάτων με προσβλητικούς φυλετικούς χαρακτηρισμούς
- Slut-shaming (διαπόμπευση γυναίκας λόγω της σεξουαλικής της συμπεριφοράς) σε μία νεαρή γυναίκα Ρομά.

Οι κύριες προσεγγίσεις για την αντιμετώπιση του εκφοβισμού λόγω ταυτότητας είναι οι εξής:

- Αύξηση της ευαισθησίας του προσωπικού των σχολείων προς αυτό το φαινόμενο, ώστε να γίνεται αντιληπτό και να αντιμετωπίζεται κάθε περίπτωση εκφοβισμού λόγω ταυτότητας
- Αξιοποίηση πολλών και διαφορετικών ευκαιριών κατά τη διάρκεια των μαθημάτων και των εξωσχολικών δραστηριοτήτων για να διδαχθούν οι μαθήτριες/ές τις έννοιες της ταυτότητας και της προκατάληψης και παράλληλα να αναπτύξουν τις κατάλληλες ικανότητες για να είναι σε θέση να αμφισβητούν τις δικές τους προκαταλήψεις
- Ενδυνάμωση των μαθητριών/ών ώστε να ενεργούν ως σύμμαχοι, και όχι παθητικές/οί παρευρισκόμενες/οί.

Μετά την παρουσίαση, αφιερώστε 5-10 λεπτά για να απαντήσετε σε ερωτήσεις των συμμετεχόντων ατόμων.

Εργασία σε μικρές ομάδες: Ανάπτυξη μίας συμπεριληπτικής σχολικής πολιτικής κατά του εκφοβισμού/υπέρ της ποικιλομορφίας σε ΛΟΑΤΚΙ ζητήματα.

Μοιράστε στα συμμετέχοντα άτομα το Έντυπο που περιλαμβάνει το Πρότυπο Πολιτικής για την Καταπολέμηση του Σχολικού Εκφοβισμού, το οποίο προτείνεται από το έργο CHOICE. Στη συνέχεια, χωρίστε τα συμμετέχοντα άτομα σε μικρές ομάδες των 4-5 ατόμων και δώστε τους 40 λεπτά για να

εργαστούν από κοινού. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να συμπληρώσουν το πρότυπο για να δημιουργήσουν ένα μοντέλο πολιτικής κατά του εκφοβισμού για ένα πραγματικό σχολείο (θα πρέπει να ανήκει σε ένα από τα σχολεία του οποίου το προσωπικό συμμετέχει στο εν λόγω εργαστήριο). Κατά την ανάπτυξη του προτύπου, κάθε ομάδα θα πρέπει συγχρόνως να αναλογιστεί τα ακόλουθα ερωτήματα:

- Ποια άτομα πρέπει να συμμετάσχουν στη διαδικασία ανάπτυξης μίας τέτοιας πολιτικής στο σχολείο μου;
- Ποια άτομα πρέπει να αναλάβουν την πρωτοβουλία να ξεκινήσει η διαδικασία (π.χ. η/ο διευθύντρια/ής, οι εκπαιδευτικοί, οι μαθήτριες/ές ή οι γονείς) και γιατί;
- Ποια άτομα θα πρέπει να εγκρίνουν την πολιτική πριν από την εφαρμογή της;
- Πώς θα πραγματοποιηθεί η παρακολούθηση της εφαρμογής;
- Ποια άτομα πρέπει να αναλάβουν την παρακολούθηση;
- Ποια άτομα είναι υπεύθυνα για την αναβάθμιση της πολιτικής και την κοινοποίηση των αλλαγών στις/στους μαθήτριες/ές και τους γονείς;

Κάθε μικρή ομάδα ορίζει 1-2 εκπροσώπους που πρόκειται να παρουσιάσουν τα αποτελέσματα της συνεργασίας τους στην ευρύτερη ομάδα (20 λεπτά).

Ολοκληρώστε τη συζήτηση σχολιάζοντας τις πολιτικές που έχουν αναπτύξει τα συμμετέχοντα άτομα. Καλό θα ήταν να τα συγχαρείτε για τη σκληρή δουλειά, το ομαδικό πνεύμα και την επιμονή τους. Τέλος, θα σας συνιστούσαμε να τους δώσετε ορισμένες συμβουλές που θα βοηθήσουν στην ομαλή ενσωμάτωση της πολιτικής κατά του εκφοβισμού/υπέρ της ποικιλομορφίας στη σχολική ζωή. (10 λεπτά)

ΔΙΑΝΕΜΟΜΕΝΟ ΈΝΤΥΠΟ: ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ

(Ιρλανδικό Υπουργείο Παιδείας, 2013)

Σύμφωνα με τις απαιτήσεις της εθνικής νομοθεσίας κατά των διακρίσεων (Αναφέρατε εδώ την ειδική ονομασία και το έτος του ισχύοντος νόμου κατά των διακρίσεων στη χώρα σας), το διοικητικό συμβούλιο του ..... (όνομα σχολείου) έχει υιοθετήσει την ακόλουθη πολιτική καταπολέμησης του σχολικού εκφοβισμού στο πλαίσιο του γενικού κώδικα συμπεριφοράς του σχολείου. Η πολιτική αυτή είναι απολύτως σύμφωνη με τις απαιτήσεις των εθνικών πολιτικών κατά του εκφοβισμού (Αναφέρατε εδώ τη συγκεκριμένη πράξη ή κανονισμό που υιοθετήθηκε στη χώρα σας, αν υπάρχει).

Το διοικητικό συμβούλιο του ..... (όνομα σχολείου) αναγνωρίζει τον εξαιρετικά σοβαρό χαρακτήρα του σχολικού εκφοβισμού και τον αρνητικό αντίκτυπο που μπορεί να έχει στη ζωή των μαθητριών/ών και, ως εκ τούτου, δεσμεύεται πλήρως να υιοθετήσει τις ακόλουθες βασικές αρχές βέλτιστης πρακτικής για την πρόληψη και την αντιμετώπιση εκφοβιστικών συμπεριφορών:

Θετική σχολική κουλτούρα και κλίμα που: (α) αποδέχεται τη διαφορά και την ποικιλομορφία και στηρίζεται στην ενσωμάτωση· (β) ενθαρρύνει τις/τους μαθήτριες/ές να αποκαλύπτουν και να συζητούν περιστατικά εκφοβισμού σε μη απειλητικό περιβάλλον· και (γ) προωθεί τις σχέσεις σεβασμού σε ολόκληρη τη σχολική κοινότητα.

- Αποτελεσματική ηγεσία·
- Προσέγγιση σε επίπεδο σχολείου·
- Αμοιβαία κατανόηση του τι είναι ο εκφοβισμός και των επιπτώσεών του.

Εφαρμογή στρατηγικών εκπαίδευσης και πρόληψης (συμπεριλαμβανομένων μέτρων ευαισθητοποίησης) που ενισχύουν την ενσυναίσθηση, τον σεβασμό και την ψυχική ανθεκτικότητα των μαθητριών/ών και τις/τους βοηθούν να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τα προβλήματα του διαδικτυακού εκφοβισμού (cyber-bullying) και του εκφοβισμού λόγω ταυτότητας, αλλά κυρίως του ομοφοβικού και του τρανσφοβικού εκφοβισμού.

- Αποτελεσματική εποπτεία και παρακολούθηση των μαθητριών/ών·
- Υπηρεσίες υποστήριξης για το προσωπικό·

Συνεπής καταγραφή, διερεύνηση και παρακολούθηση της συμπεριφοράς εκφοβισμού (συμπεριλαμβανομένης της χρήσης καθιερωμένων στρατηγικών παρέμβασης)· και

Συνεχής αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της πολιτικής κατά του εκφοβισμού.

Ορισμός του εκφοβισμού που έχει υιοθετηθεί από το σχολείο (Εδώ, μπορούν να χρησιμοποιηθούν ορισμοί που είναι αποδεκτοί σε εθνικό επίπεδο. Ωστόσο, ελέγξτε και βεβαιωθείτε ότι περιλαμβάνουν τον εκφοβισμό λόγω ταυτότητας, ο οποίος συχνά παραβλέπεται).

Ο εκφοβισμός, ή bullying στα αγγλικά, είναι η ανεπιθύμητη αρνητική συμπεριφορά, λεκτική, ψυχολογική ή σωματική, η οποία ασκείται από άτομο ή ομάδα κατά άλλου προσώπου (ή προσώπων) και η οποία επαναλαμβάνεται με την πάροδο του χρόνου. Οι ακόλουθες μορφές εκφοβιστικής συμπεριφοράς περιλαμβάνονται στον ορισμό του εκφοβισμού:

σκόπιμος αποκλεισμός, κακοήθειες και λοιπές μορφές σχεσιακού/κοινωνικού, διαδικτυακού εκφοβισμού,

εκφοβισμός λόγω ταυτότητας, όπως ο ομοφοβικός εκφοβισμός, ο ρατσισμός, ο εκφοβισμός Ρομά/Μουσουλμάνων ή ο εκφοβισμός ατόμων με ειδικές ανάγκες ή ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (Olweus, D., 1993).

Μεμονωμένα περιστατικά εσκεμμένης αρνητικής συμπεριφοράς, τα οποία περιλαμβάνουν αποστολή προσβλητικών ή επώδυνων γραπτών μηνυμάτων ή άλλων ιδιωτικών μηνυμάτων, δεν εμπíπτουν στον ορισμό του εκφοβισμού και θα πρέπει να αντιμετωπίζονται, κατά περίπτωση, σύμφωνα με τον κώδικα συμπεριφοράς του σχολείου.

Ωστόσο, στο πλαίσιο αυτής της πολιτικής, η δημοσίευση ενός μεμονωμένου προσβλητικού ή επώδυνου μηνύματος, εικόνας ή δήλωσης σε μία ιστοσελίδα κοινωνικής δικτύωσης ή σε άλλο δημόσιο φόρουμ όπου το μήνυμα, η εικόνα ή η δήλωση μπορεί να προβληθεί ή/και να επαναληφθεί από άλλους ανθρώπους θα θεωρείται ως εκφοβιστική συμπεριφορά.

Η αρνητική συμπεριφορά που δεν ανταποκρίνεται στο περιεχόμενο του προαναφερθέντος ορισμού του εκφοβισμού θα αντιμετωπίζεται σύμφωνα με τον κώδικα συμπεριφοράς του σχολείου.

Πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με τις διάφορες μορφές εκφοβισμού θα μπορούσαν να περιληφθούν εδώ, αν κριθεί σκόπιμο.

Το αρμόδιο σχολικό όργανο (επιτροπή) για τη διερεύνηση και την αντιμετώπιση του εκφοβισμού έχει ως εξής: (Να περιγραφεί εδώ η ειδική δομή της επιτροπής για την αντιμετώπιση του εκφοβισμού· ο τρόπος σύνθεσής της· τα μέλη της)

Οι στρατηγικές εκπαίδευσης και πρόληψης (συμπεριλαμβανομένων των στρατηγικών που στοχεύουν ειδικά στον διαδικτυακό εκφοβισμό και τον εκφοβισμό λόγω ταυτότητας αλλά κυρίως του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού) που θα χρησιμοποιηθούν από το σχολείο είναι οι ακόλουθες: (Να αναφέρετε και να περιγράψετε με συντομία συγκεκριμένες σχολικές στρατηγικές για την πρόληψη και την αντιμετώπιση των προαναφερθεισών μορφών εκφοβισμού, συμπεριλαμβανομένων στρατηγικών ευαισθητοποίησης, παροχής στήριξης στα θύματα και συνεργασίας με τις/τους δράστιδες/ες.)

Οι διαδικασίες του σχολείου για τη διερεύνηση, την παρακολούθηση και την καταγραφή της εκφοβιστικής συμπεριφοράς και οι καθιερωμένες στρατηγικές παρέμβασης που εφαρμόζει για την αντιμετώπιση περιστατικών εκφοβισμού είναι οι ακόλουθες (Να περιγράψετε εδώ την ειδική διαδικασία που ακολουθεί το σχολείο για την καταπολέμηση του εκφοβισμού):

Το πρόγραμμα υποστήριξης του σχολείου για την εργασία με μαθήτριες/ές που έχουν υποστεί εκφοβισμό είναι το ακόλουθο (Να περιγράψετε με συντομία το υφιστάμενο πρόγραμμα υποστήριξης που λειτουργεί στο σχολείο σας):

Εποπτεία και Παρακολούθηση των Μαθητριών/ών

Το ..... διοικητικό ..... συμβούλιο ..... του ..... (όνομα σχολείου) επιβεβαιώνει ότι εφαρμόζονται κατάλληλες πολιτικές και πρακτικές εποπτείας και παρακολούθησης αφενός για την πρόληψη και την αντιμετώπιση συμπεριφορών εκφοβισμού και αφετέρου για τη διευκόλυνση της έγκαιρης παρέμβασης όπου αυτό είναι εφικτό.

Πρόληψη της Παρενόχλησης

Το συμβούλιο του ..... (όνομα σχολείου) επιβεβαιώνει ότι το σχολείο, σύμφωνα με τις υποχρεώσεις του βάσει της εθνικής νομοθεσίας για την ισότητα, θα λάβει όλα τα σχετικά μέτρα που είναι ευλόγως εφαρμόσιμα για την πρόληψη της σεξουαλικής παρενόχλησης των μαθητριών/ών ή

του προσωπικού, ή της παρενόχλησης μαθητριών/ών ή προσωπικού για οποιονδήποτε από τους παρακάτω δέκα λόγους: ταυτότητα φύλου, πολιτική κατάσταση, οικογενειακή κατάσταση, σεξουαλικός προσανατολισμός, χαρακτηριστικά φύλου, πολιτικές ή θρησκευτικές πεποιθήσεις, ηλικία, αναπηρία, φυλή και εθνική ή εθνοτική καταγωγή.

Η εν λόγω πολιτική υιοθετήθηκε από το συμβούλιο του ..... (όνομα σχολείου) στις ..... (ημερομηνία)

Η πολιτική αυτή έχει τεθεί στη διάθεση του σχολικού προσωπικού, έχει δημοσιευθεί στον δικτυακό τόπο του σχολείου (ή, αν δεν υπάρχει, είναι κατά τα άλλα άμεσα προσβάσιμη από γονείς/κηδεμόνες και μαθήτριες/ές κατόπιν αιτήματος) και έχει παρασχεθεί στον σύλλογο γονέων και κηδεμόνων (εφόσον υπάρχει).

Η παρούσα πολιτική και η εφαρμογή της θα επανεξετάζονται από τη διοίκηση του σχολείου μία φορά ανά σχολικό έτος. Η γραπτή κοινοποίηση ότι η επανεξέταση έχει ολοκληρωθεί θα διατίθεται στο σχολικό προσωπικό, θα δημοσιεύεται στον δικτυακό τόπο του σχολείου (ή, αν δεν υπάρχει, θα είναι εύκολα προσβάσιμη σε γονείς/κηδεμόνες και μαθήτριες/ές κατόπιν αιτήματος) και θα παρέχεται στον σύλλογο γονέων και κηδεμόνων (εφόσον υπάρχει).

Υπογραφή: _____
(Πρόεδρος του Σχολικού Συμβουλίου)

Υπογραφή: _____
(Διευθύντρια/ής του Σχολείου)

Ημερομηνία: _____ Ημερομηνία: _____

Ημερομηνία επόμενης επανεξέτασης: _____

ΜΑΘΗΜΑ 6: Δημιουργία ασφαλούς και συμπεριληπτικού περιβάλλοντος στην τάξη

Διδακτικοί στόχοι

- Δημιουργία προσωπικής δέσμευσης για όλα τα συμμετέχοντα άτομα ούτως ώστε, μετά το τέλος της επιμόρφωσης, να προβούν σε συγκεκριμένες ενέργειες στο σχολείο που εργάζονται, προκειμένου να βελτιωθεί η υφιστάμενη πολιτική κατά του εκφοβισμού και να καταστεί το σχολείο ασφαλές για τις/τους ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/ές.

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα

Μετά την ολοκλήρωση του μαθήματος, τα εκπαιδευόμενα άτομα θα είναι σε θέση:

- Να δράσουν κατάλληλα, να διατηρήσουν τον δυναμισμό τους, να καταρτίσουν ένα ατομικό σχέδιο για συμμετοχή στην ενίσχυση της ασφάλειας του σχολικού περιβάλλοντος για τις/τους ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/ές.

Δραστηριότητα	Διάρκεια (λεπτά)
Δραστηριότητα 1: Ο ρόλος της/του εκπαιδευτικού στη δημιουργία ενός ασφαλούς περιβάλλοντος για ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/ές	40
Δραστηριότητα 2: Λίστα εργασιών εκπαιδευτικών για τη δημιουργία ασφαλούς και συμπεριληπτικού περιβάλλοντος στην τάξη	35
Δραστηριότητα 3: Δημιουργία σχεδίου δράσης και ανταλλαγή ιδεών	35
Σύνολο	120

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ/ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΝΟΣ ΑΣΦΑΛΟΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΓΙΑ ΛΟΑΤΚΙ ΜΑΘΗΤΡΙΕΣ/ΕΣ (40 ΛΕΠΤΑ)

Αρχίστε δείχνοντας μία λίστα με προτεινόμενες δηλώσεις και προσκαλέστε συζήτηση στην ευρύτερη ομάδα (30 λεπτά).

- Οι εκπαιδευτικοί έχουν την ευθύνη να αντιδρούν, όταν αντιμετωπίζουν περιστατικά ομοφοβικού ή τρανσφοβικού εκφοβισμού.
- Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να εστιάζουν κυρίως στην ποιότητα των μαθημάτων τους και να αποφεύγουν τη συζήτηση «αμφιλεγόμενων» ζητημάτων (π.χ. σεξουαλική ποικιλομορφία) που ενδέχεται να προκύψουν κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας.

- Η αντιμετώπιση του εκφοβισμού σε βάρος ΛΟΑΤΚΙ ατόμων είναι η ίδια όπως για κάθε άλλη μορφή εκφοβισμού.
- Ο εκφοβισμός σε βάρος ΛΟΑΤΚΙ ατόμων στο σχολείο μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο όταν υπάρχει σχολική πολιτική κατά του εκφοβισμού.
- Είναι περισσότερο ωφέλιμο για τα θύματα ΛΟΑΤΚΙ-φοβικού εκφοβισμού να αναλάβουν τα ίδια την ευθύνη να αντιδράσουν σε αυτό που τους συνέβη, ώστε να ενδυναμωθούν σταδιακά.
- Τα άτομα που εκφοβίζουν θα πρέπει να τιμωρούνται, ώστε να μην επαναλάβουν τις ίδιες πράξεις στο μέλλον.
- Το σχολείο είναι υπεύθυνο για τη συμπερίληψη των τρανς και των ίντερσεξ νέων μέσω της δημιουργίας ουδέτερων προς το φύλο χώρων.
- Τα σχολεία δεν μπορούν να αναλάβουν το έργο της συμπερίληψης των τρανς και των ίντερσεξ νέων δημιουργώντας χώρους ουδέτερους ως προς το φύλο. Αντιθέτως, είναι ευθύνη των τρανς νέων να προσαρμοστούν στο υφιστάμενο σχολικό περιβάλλον.
- Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να αποκαλούν μία/έναν τρανς μαθήτριά/ή με το όνομα με το οποίο επιθυμεί να αυτοπροσδιορίζεται.
- Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να απευθύνονται σε όλες/ους τις/τους μαθήτρες/ές με τα ονόματα που αναγράφονται στα νομικά τους έγγραφα.

(Μπορείτε να τροποποιήσετε τις παραπάνω δηλώσεις ή να προσθέσετε και άλλες επιπλέον.) Ξεκινήστε μία αναλυτική συζήτηση και ενθαρρύνετε όλα τα συμμετέχοντα άτομα να παραθέσουν την προσωπική τους άποψη.

Ολοκλήρωση της δραστηριότητας: (10 λεπτά)

Το να είσαι εκπαιδευτικός είναι κάτι πολύ περισσότερο από το να διδάσκεις και να μεταδίδεις γνώσεις. Εξίσου σημαντικό είναι να εμφυσήσει η/ο εκπαιδευτικός αξίες και αυτό μπορεί να επιτευχθεί δίνοντας το καλό παράδειγμα στις/στους μαθήτρες/ές της/του. Στην «επίσημη εκπαίδευση», απαντώνται σε καθημερινή βάση πολλές παιδαγωγικές στιγμές (γνωστές και ως «Λανθάνον ή Κρυφό Αναλυτικό Πρόγραμμα») που ακόμα και αν περάσουν απαρατήρητες, διδάσκουν κάτι στα παιδιά. Η ίδια η απραξία συνιστά πράξη. Πέραν αυτού, οι εκπαιδευτικοί έχουν την ευθύνη να μεριμνούν για την ασφάλεια των παιδιών και με αυτό εννοούμε την ασφάλεια από κάθε είδους βλάβη, συμπεριλαμβανομένης της ψυχολογικής βλάβης. Όταν μία/ένας εκπαιδευτικός αρνείται να συζητήσει με τις/τους μαθήτρες/ές της/του «αμφιλεγόμενα» ζητήματα, όπως η σεξουαλική και η έμφυλη ποικιλομορφία, μοιάζει σαν να στέλνει το μήνυμα ότι πρόκειται για θέματα ταμπού και με αυτό τον τρόπο διαιωνίζει ομο-αμφι-τρανσφοβικά στερεότυπα. Πολύ συχνά, υπάρχει ένα γκρίζο σύννεφο γύρω από αυτό το ζήτημα. Για τον λόγο αυτό, η αντιμετώπιση του εκφοβισμού σε βάρος ΛΟΑΤΚΙ ατόμων θα μπορούσε να αποτελέσει δυσκολότερη υπόθεση σε σχέση με την αντιμετώπιση άλλων μορφών εκφοβισμού. Επιπλέον, το να προσδοκούν οι εκπαιδευτικοί από τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα που έχουν υποστεί εκφοβισμό να υπερασπιστούν και να προστατεύσουν τους εαυτούς τους είναι ειρωνικό από τη στιγμή που υπάρχουν άγραφοι κοινωνικοί κανόνες που αποδυναμώνουν τα ίδια τα θύματα. Αυτό που έχουν ανάγκη είναι βοήθεια από δομές στήριξης και έναν μηχανισμό για την υποβολή ανώνυμων αναφορών. Παράλληλα, οι μαθήτρες/ές που εκφοβίζουν δικαιούνται να λαμβάνουν τη φροντίδα του συστήματος και να αντιμετωπίζονται με σεβασμό. Χρειάζεται επίσης, να παρακολουθούνται οι ψυχολογικές τους ανάγκες και φυσικά να ενημερώνονται για τις συνέπειες των πράξεών τους. Αν και οι εκπαιδευτικοί και γενικά, το σχολείο οφείλουν να διατηρούν μία τακτική μη καταλογισμού ευθυνών, θα πρέπει συνάμα να βεβαιωθούν ότι εξαλείφουν την πιθανότητα υποτροπής των εν λόγω μαθητριών/ών στο να εκφοβίσουν στο μέλλον ΛΟΑΤΚΙ άτομα.

Παρουσιάστε παραδείγματα από το εθνικό πλαίσιο, τα οποία καταδεικνύουν τον τρόπο με τον οποίο εφαρμόζονται οι ανωτέρω δηλώσεις. Προσθέστε μερικά παραδείγματα καλών πρακτικών για να υποστηρίξετε τις/τους ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/ές (και άλλα θύματα ΛΟΑΤΚΙ-φοβικού εκφοβισμού που αυτοπροσδιορίζονται ως ΛΟΑΤΚΙ).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: ΛΙΣΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΣΦΑΛΟΥΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ (35 ΛΕΠΤΑ)

Μέθοδος: Συζήτηση, παρουσίαση.

Υλικοτεχνικός εξοπλισμός: Χαρτοπίνακες (flipcharts), διανεμόμενο έντυπο με λίστα εργασιών, διανεμόμενο έντυπο με στρατηγικές για ένα συμπεριληπτικό περιβάλλον μάθησης.

Η δημιουργία ενός ασφαλούς χώρου στην τάξη είναι απαραίτητη για την ευημερία των μαθητριών/ών και ενθαρρυντική για τη μαθησιακή διαδικασία. Μερικές/οί μαθήτριες/ές ενδεχομένως να μην αισθάνονται ασφαλείς στο σχολείο. Αν δυσφορούν και νιώθουν ανασφαλείς, είναι απίθανο να έχουν τη νοητική ικανότητα να επικεντρωθούν στις σπουδές τους. Τα υποστηρικτικά περιβάλλοντα μάθησης είναι εκείνα που βοηθούν τις/τους μαθήτριες/ές να γίνουν υπεύθυνες/οι, ασφαλείς και ψυχικά ανθεκτικές/οί ενήλικες.

Δραστηριότητα: Ζητήστε από τα συμμετέχοντα άτομα να αναλογιστούν τι κάνουν ήδη στο σχολείο που εργάζονται για τη δημιουργία ενός ασφαλούς περιβάλλοντος για τις/τους μαθήτριες/ές τους και στη συνέχεια, προχωρήστε σε μία ανοιχτή συζήτηση. Σημειώστε σε έναν χαρτοπίνακα τις ενέργειες στις οποίες έχουν ήδη προβεί. Ξεκινήστε μία συζήτηση σχετικά με το τι θα μπορούσε να γίνει με καλύτερο ή διαφορετικό τρόπο. Γράψτε τις προτάσεις τους σε έναν άλλο χαρτοπίνακα.

Προβάλετε την παρουσίαση με τη λίστα εργασιών για εκπαιδευτικούς:

Λίστα εργασιών εκπαιδευτικών για τη δημιουργία ασφαλούς περιβάλλοντος στην τάξη (διανεμόμενο έντυπο)

- **Πώς μπορώ να δημιουργήσω καλές σχέσεις με τις/τους μαθήτριες/ές μου;**

Το πρώτο βήμα για να μετατρέψετε την τάξη σας σε ασφαλή χώρο είναι να γνωρίσετε τις/τους μαθήτριες/ές σας, τις κοινότητές τους, το ιστορικό και τις ανάγκες τους. Μελέτες δείχνουν ότι η δημιουργία τέτοιων δεσμών και θετικών εντυπώσεων με τις/τους μαθήτριες/ές μπορούν να τις/τους παρακινήσουν να βελτιώσουν τις σχολικές τους επιδόσεις. Για τον λόγο αυτό είναι πολύ σημαντικό να κάνετε τις/τους μαθήτριες/ές σας να αισθάνονται ότι η φωνή τους ακούγεται, είναι κατανοητή, και γενικότερα, ότι η παρουσία τους στο μάθημα είναι αισθητή. Η δημιουργία αντίστοιχων σχέσεων μπορεί να γεμίσει με θετικότητα την ημέρα μίας/ενός μαθήτριας/ή και να δημιουργήσει έναν ασφαλή χώρο στην αίθουσα διδασκαλίας.

Μία συμπεριληπτική σχολική κουλτούρα επιτρέπει στις/στους μαθήτριες/ές να αισθάνονται ότι τις/τους σέβονται και τις/τους εκτιμούν οι εκπαιδευτικοί και οι συμμαθήτριες/ές τους στην τάξη. Ως εκπαιδευτικοί, οφείλουμε να δείχνουμε ότι ενδιαφερόμαστε για κάθε ημέρα που περνά στο σχολείο κάθε μαθήτρια/ής. Με αυτό τον τρόπο, αυξάνεται η προθυμία τους να ασχοληθούν με το διδακτικό υλικό, να εκφράσουν τις απόψεις τους και να έχουν θετική στάση για την εκπαίδευσή τους.

Μπορείτε ακόμη να χρησιμοποιήσετε ένα διάγραμμα ελέγχου (check-in chart) που θα βοηθήσει τις/τους μαθήτριες/ές να αξιολογήσουν τα συναισθήματά τους. Το εν λόγω διάγραμμα θα σας

βοηθήσει να κατανοήσετε καλύτερα πόσο έτοιμες/οι είναι να μάθουν και να συμμετάσχουν στην τάξη. Το άνοιγμα ενός παιδιού ή μίας/ενός έφηβης/ου σε μία/έναν ενήλικα για τον καθημερινό αγώνα, εκφοβισμό ή προβλήματα που αντιμετωπίζει στο σπίτι μπορεί να είναι εξαιρετικά δύσκολη υπόθεση. Επομένως, μόλις δείξετε ότι ενδιαφέρεστε ειλικρινά για την ευημερία της/του μαθήτριάς/ή σας, ενισχύετε τις πιθανότητες να σας εμπιστευτεί και να στραφεί σε εσάς για βοήθεια σε περίπτωση ανάγκης.

- **Πώς μπορώ να μετατρέψω την τάξη μου σε έναν ασφαλή χώρο;**

Η συγγραφή ιστοριών, το σχέδιο, η ζωγραφική και η διασκέδαση όχι μόνο παρέχει μία δημιουργική διέξοδο στους/στις μαθήτριες/ές αλλά επίσης ενισχύει την αίσθηση μίας στενότερης σχέσης μεταξύ τους. Όταν οι μαθήτριες/ές νιώθουν ότι μπορούν να μοιραστούν την τέχνη τους στο περιβάλλον της τάξης, εκφράζονται με μεγαλύτερη άνεση και αυτοπεποίθηση. Αυτό δημιουργεί ένα ασφαλές περιβάλλον στην τάξη και συγχρόνως είναι ένας καλός τρόπος για να δεθούν συναισθηματικά οι μαθήτριες/ές με βάση τα ενδιαφέροντά τους.

Η τόνωση της δημιουργικότητας είναι ζωτικής σημασίας για την καλή ψυχική υγεία και τη μείωση του άγχους. Επιπρόσθετα, είναι ένας καλός τρόπος για την ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων και τη διευκόλυνση της αυτοέκφρασης.

- **Πώς μπορώ να διαμορφώσω ένα ελκυστικό περιβάλλον μάθησης;**

Το να κάθεται όλη μέρα μία/ένας μαθήτριάς/ής σε ένα θρανίο μπορεί να της/του φαίνεται εντελώς άβολο και ανιαρό. Εξετάστε το ενδεχόμενο να χρησιμοποιήσετε εναλλακτικά καθίσματα όπως πουφ, σκαμνιά, μαξιλάρια ή ακόμα και το ίδιο το δάπεδο. Η δημιουργία ενός σωματικά άνετου περιβάλλοντος μπορεί να αυξήσει τον ενθουσιασμό και την προσοχή των μαθητριών/ών στο μάθημα. Μη διστάσετε να χρησιμοποιήσετε διαφορετικούς πόρους, όπως το Pinterest και το Instagram, για να αναζητήσετε νέους τρόπους που θα σας βοηθήσουν να κάνετε την τάξη σας πιο οπτικά ελκυστική και συναρπαστική. Αναζητήστε μη τυπικές μεθόδους και εργαλεία που μπορείτε να χρησιμοποιήσετε στην τάξη για να εκπαιδεύσετε τις/τους μαθήτριάς/ές σας. Μία άλλη ιδέα είναι να βγείτε έξω, αν ο καιρός το επιτρέπει, και να συζητήσετε με τις/τους μαθήτριάς/ές σας για τη φύση. Η σύνδεση με τη φύση συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην αποβολή του στρες, του άγχους και του θυμού.

Μερικές φορές η δημιουργία ενός ασφαλούς χώρου στην τάξη μπορεί να αποτελέσει μεγάλη πρόκληση. Κάθε βήμα και προσπάθεια είναι σημαντικό για τη δημιουργία ενός καλύτερου και ασφαλέστερου περιβάλλοντος για τις/τους μαθήτριάς/ές σας προκειμένου να αισθάνονται ότι ανήκουν σε μία ομάδα και ότι είναι αποδεκτές/οί.

Εσείς, τι κάνετε για να δημιουργήσετε έναν ασφαλή χώρο στην τάξη;

[Βασίστηκε σε: *PikMyKid School Safety Company, 2018*]

Πηγή: bsd © 2020

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΓΙΑ ΈΝΑ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΜΑΘΗΣΗΣ (ΔΙΑΝΕΜΌΜΕΝΟ ΈΝΤΥΠΟ)

(Iowa State University Center for Excellence in Learning and Teaching, χ.χ.)

Εξετάστε τις υποθέσεις σας.

Πολύ συχνά, οι εκπαιδευτικοί υποθέτουν ότι οι μαθήτριές/ές τους έχουν παρόμοιο ιστορικό με το δικό τους, χωρίς αυτό να ισχύει απαραίτητα. Σας έχει τύχει να απευθύνεστε στις/στους μαθήτριές/ές σας σαν να έχουν όλες/οι την ίδια θρησκεία, τον ίδιο σεξουαλικό προσανατολισμό ή την ίδια οικονομική κατάσταση με εσάς; Αν ναι, την επόμενη φορά προσπαθήστε να αποφύγετε να κάνετε τέτοιες υποθέσεις.

Μάθετε και χρησιμοποιήστε τα μικρά ονόματα των μαθητριών/ών σας.

Ακόμα και σε μεγάλες τάξεις, μπορείτε να ξεκινήσετε με μερικά ονόματα στην αρχή και στη συνέχεια, να προχωρήσετε με τα υπόλοιπα. Τουλάχιστον, ενημερώστε τις/τους μαθήτριές/ές σας ότι καταβάλετε προσπάθεια για να το πετύχετε.

Χρησιμοποιήστε συμπεριληπτική γλώσσα.

Για παράδειγμα, να αποφεύγετε τη χρήση αντωνυμιών αρσενικού γένους τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες. Όταν χρησιμοποιείτε ιδιωματισμούς από τα αμερικανικά αγγλικά, εξηγήστε τη σημασία τους για λογαριασμό των μη φυσικών ομιλητριών/ών της αγγλικής γλώσσας.

Αξιοποιήστε πολλαπλά και ποικίλα παραδείγματα.

Τα πολλά και διαφορετικά παραδείγματα αυξάνουν τις πιθανότητες των μαθητριών/ών να ταυτιστούν με τουλάχιστον ένα από αυτά. Φροντίστε να συμπεριλάβετε παραδείγματα που απευθύνονται και στα δύο φύλα και που είναι λειτουργικά σε διαπολιτισμικό επίπεδο.

Ορίστε βασικούς κανόνες αλληλεπίδρασης.

Έτσι, θα διασφαλίσετε ότι και οι μαθήτριές/ές σας θα συμπεριφέρονται χωρίς αποκλεισμούς και με σεβασμό απέναντι στις/στους συμμαθήτριές/ές τους. Για να επιτύχετε τη μέγιστη δυνατή αποδοχή

των βασικών κανόνων, μπορείτε να συμπεριλάβετε τις/τους μαθήτριες/ές στη διαδικασία καθορισμού τους. Θα χρειαστεί ασφαλώς να συνεισφέρετε και εσείς στους βασικούς κανόνες και να διορθώσετε τις/τους μαθήτριες/ές για μεμονωμένα μη συμπεριληπτικά ή ασεβή σχόλια.

Επανεξετάστε το πρόγραμμα σπουδών του μαθήματος που διδάσκετε.

Υπάρχουν κάποιες πτυχές που συστηματικά παραβλέπονται στο υλικό των μαθημάτων σας (π.χ. ένα μάθημα για την οικογένεια που επικεντρώνεται μόνο στις παραδοσιακές οικογένειες ή ένα μάθημα για τη δημόσια πολιτική που αγνοεί τα φυλετικά ζητήματα); Η παραμέληση ορισμένων θεμάτων συνεπάγεται μία αξιολογική κρίση, η οποία μπορεί να αποξενώσει ορισμένες ομάδες μαθητριών/ών.

Η δικαιοσύνη είναι το παν.

Ιδιαίτερα σε διδακτικά αντικείμενα με πολλαπλές ενότητες, είναι σημαντικό να υπάρχει δικαιοσύνη τόσο στην κατάταξη όσο και στην εφαρμογή πολιτικών για κάθε μάθημα. Η αντίληψη της αδικίας μπορεί να προκαλέσει αισθήματα μαθημένης αβοηθητότητας, τα οποία είναι ιδιαίτερα αποθαρρυντικά για τις/τους μαθήτριες/ές.

Να έχετε επίγνωση των υπαινιγμών χαμηλής ικανότητας.

Στην προσπάθειά τους να βοηθήσουν τις/τους μαθήτριες/ές, κάποιες/οι εκπαιδευτικοί στέλνουν ανάμικτα μηνύματα (π.χ. «Βεβαίως, θα χαρώ να σε βοηθήσω. Ξέρω ότι τα κορίτσια έχουν πρόβλημα με τα μαθηματικά.»). Αυτοί οι υπαινιγμοί ενθαρρύνουν αποδόσεις που εστιάζουν σε μόνιμες, ανεξέλεγκτες αιτίες, οι οποίες μειώνουν την αυτοαποτελεσματικότητα των μαθητριών/ών. Αντιθέτως, είναι πιο παραγωγικό να εστιάζουμε σε ελεγχόμενες αιτίες, όπως η προσπάθεια.

Να παρέχετε διευκολύνσεις σε μαθήτριες/ές με ειδικές ανάγκες.

Σύμφωνα με τον νόμο, οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να παρέχουν εύλογες διευκολύνσεις σε μαθήτριες/ές με πιστοποιημένες αναπηρίες.

Μην ζητάτε από τις/τους μαθήτριες/ές να μιλούν εξ ονόματος ολόκληρης της ομάδας.

Οι μαθήτριες/ές με υποεκπροσωπούμενες ταυτότητες συχνά αναφέρουν είτε ότι αισθάνονται άορατες/οι στην τάξη είτε ότι μοιάζουν σαν τη μύγα μες στο γάλα. Η εμπειρία αυτή επαυξάνεται, όταν καλούνται να μιλήσουν εκπροσωπώντας ολόκληρη την ομάδα τους, γεγονός που μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τη σχολική τους απόδοση.

Εξασκήστε συμπεριληπτικές συμπεριφορές στην τάξη.

Ως εκπαιδευτικοί, δεν θέλουμε να αποκλείσουμε σκοπίμως καμία/κανέναν μαθήτρια/ή από την εκπαιδευτική εμπειρία. Ωστόσο, πολλές/οί ερευνήτριες/ές συχνά κάνουν λόγο για μικρής έκτασης μη συνείδητες συμπεριφορές – «μικροεπιθετικότητες» - τις οποίες υφίστανται επανειλημμένα ορισμένες ομάδες μαθητριών/ών. Για παράδειγμα, οι γυναίκες αναφέρουν ότι οι εκπαιδευτές έχουν την τάση να τις διακόπτουν συχνότερα σε σχέση με τους άνδρες, να τις αγνοούν συχνότερα, να τους απευθύνονται λιγότερο συχνά, να τους θέτουν περισσότερες ερωτήσεις ανάκλησης και λιγότερες ερωτήσεις ανάλυσης, να αναγνωρίζουν λιγότερο τη συνεισφορά τους και να λαμβάνουν λιγότερο σοβαρά τις απαντήσεις τους (Hall, 1982). Όμως, οι εν λόγω μικροεπιθετικότητες συσσωρεύονται και έχουν εξαιρετικά αποθαρρυντικές επιπτώσεις σε αυτές/ούς τις/τους μαθήτριες/ές.

Ολοκληρώστε το μάθημα με μία ανοιχτή συζήτηση. Συζητήστε για τις δυσκολίες που υπάρχουν κατά τη δημιουργία ενός ασφαλούς χώρου στην τάξη και ανταλλάξτε ιδέες για τη διαμόρφωση ενός σχολικού περιβάλλοντος χωρίς αποκλεισμούς.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΙΔΕΩΝ (45 ΛΕΠΤΑ)

Μέθοδος: Ατομική εργασία, άσκηση ατομικού αναστοχασμού.

Υλικοτεχνικός εξοπλισμός: διανεμόμενο έντυπο με το σχέδιο ενός γραφείου, διανεμόμενο έντυπο με καθοδηγητικές ερωτήσεις, μουσική υπόκρουση.

Αυτή η δραστηριότητα θα βοηθήσει τα συμμετέχοντα άτομα να επικεντρωθούν στις προσωπικές τους δεσμεύσεις για δράση μετά την επιμόρφωση με έναν δομημένο τρόπο - έναν κατάλογο με καθοδηγητικές ερωτήσεις.

Εξηγήστε την εργασία: Μοιράστε σε όλα τα συμμετέχοντα άτομα μία κόλλα χαρτί στην οποία θα είναι σχεδιασμένο ένα γραφείο με συρτάρια πάνω στο οποίο υπάρχει ένας ηλεκτρονικός υπολογιστής (Η/Υ), ενώ πάνω από το γραφείο υπάρχει ένας πίνακας. Κάθε σημείο του σχεδίου περιέχει χώρο για να απαντηθούν ερωτήσεις που σχετίζονται με τις προσωπικές δεσμεύσεις της/του καθεμιάς/νός όσον αφορά την πρόληψη και την καταπολέμηση του ΛΟΑΤΚΙ-φοβικού εκφοβισμού στα σχολεία και τη μετάδοση σχετικών γνώσεων σε άλλες/ους εκπαιδευτικούς ή σχολικό προσωπικό. Τα συμμετέχοντα άτομα θα έχουν στη διάθεσή τους 30 λεπτά για να σκεφτούν και να γράψουν τι σκοπεύουν να κάνουν τους επόμενους έξι μήνες και επίσης να σκεφτούν ποιες άλλες πληροφορίες, δεξιότητες κτλ. χρειάζεται να αποκτήσουν για να υλοποιήσουν το πρόγραμμα δεσμεύσεων που έχουν στο μυαλό τους. Ζητήστε από τα συμμετέχοντα άτομα να γράψουν τις απαντήσεις τους πάνω στο σχέδιο λαμβάνοντας υπόψη τις ακόλουθες καθοδηγητικές ερωτήσεις.

Καθοδηγητικές Ερωτήσεις

Γραφείο: Τι σκοπεύω να κάνω στην καθημερινή μου ζωή για την πρόληψη και την αντιμετώπιση του ΛΟΑΤΚΙ-φοβικού εκφοβισμού; Ποιες/οι είναι οι σύμμαχοί μου; Ποια είναι τα εμπόδια ή οι δυσκολίες που θα κληθώ να αντιμετωπίσω; Ποια είναι τα πρώτα βήματα που πρέπει να κάνω τους επόμενους 6 μήνες;

Η/Υ: Ποιες πληροφορίες πρέπει να αναζητήσω ή ποιες δεξιότητες πρέπει να καλλιεργήσω για να μεταβιβάσω τις γνώσεις μου σε άλλες/ους εκπαιδευτικούς και σχολικό προσωπικό σχετικά με την πρόληψη και την αντιμετώπιση του ΛΟΑΤΚΙ-φοβικού εκφοβισμού; Τι είδους βοήθεια χρειάζομαι (π.χ. εκπαιδευτικό υλικό, πόροι κτλ.);

Πίνακας πάνω από τον Η/Υ: Ποια είναι τα σχέδιά μου για την πρόληψη και την αντιμετώπιση του ΛΟΑΤΚΙ-φοβικού εκφοβισμού στον χώρο της εκπαίδευσης; Πότε σκέφτομαι να τα υλοποιήσω; Σε ποιες αρχές πρέπει να απευθυνθώ; Ποιες δυνατότητες υπάρχουν για την αντιμετώπιση του προβλήματος σε ανώτερο επίπεδο;

Συρτάρια 1 και 2: Ποια είναι τα σχέδιά μου για την πρόληψη και την αντιμετώπιση του ΛΟΑΤΚΙ-φοβικού εκφοβισμού στο σχολείο που εργάζομαι; Ποιες συγκεκριμένες δράσεις πρέπει να αναλάβω τους επόμενους 6 μήνες; Ποιες/οι είναι οι σύμμαχοί μου; Πώς θα τις/τους παρακινήσω να εμπλακούν στην υλοποίηση του σχεδίου μου; Ποιοι άνθρωποι ενδέχεται να εκφέρουν αντιρρήσεις; Πώς πρέπει να τους αντιμετωπίσω; Ποιες συγκεκριμένες ευκαιρίες υπάρχουν μέσα στους επόμενους 6 μήνες

ώστε να συμμετάσχουν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη της σχολικής κοινότητας στην αντιμετώπιση του ΛΟΑΤΚΙ-φοβικού εκφοβισμού με συστηματικό τρόπο;

Ανταλλαγή απόψεων: (20 λεπτά)

Πρώτος γύρος ανατροφοδότησης: Ζητήστε από τα μέλη της ομάδας σας να επιστρέψουν στον κύκλο που είχαν σχηματίσει στην αρχή με τα εξής λόγια: «Επιστρέψαμε, λοιπόν, στον αρχικό μας κύκλο. Φανταστείτε ότι αυτός είναι ένας κύκλος αλληλοϋποστήριξης. Τώρα, θα ήθελα να σας ζητήσω να δώσετε στο άτομο που κάθεται ακριβώς αριστερά σας το πρόγραμμα προσωπικών δεσμεύσεων που γράψατε η/ο/το καθεμία/καθένας/καθένα. Το άτομο που θα πάρει στα χέρια του το πρόγραμμά σας θα γράψει με τη σειρά του σχόλια, προτάσεις και ό,τι άλλο τυχόν θα έκανε αλλά και πώς θα το έκανε. Επίσης, αν θέλετε, μπορείτε να γράψετε εκφράσεις υποστήριξης και ευχής. Ο λόγος που παρέχουμε ανατροφοδότηση σε ένα άτομο είναι για να ενθαρρύνουμε και να υποστηρίξουμε την προσπάθεια που έκανε. Έχετε στη διάθεσή σας 5 λεπτά για αυτή την εργασία».

Δεύτερος γύρος ανατροφοδότησης: «Δώστε το πρόγραμμα προσωπικών δεσμεύσεων που γράψατε σε ένα άλλο άτομο που κάθεται στα αριστερά σας. Ο ρόλος που θα αναλάβει θα είναι ο ίδιος με αυτόν του ατόμου στον πρώτο γύρο ανατροφοδότησης. Έχετε στη διάθεσή σας 5 λεπτά για τον δεύτερο γύρο ανατροφοδότησης».

Ανταλλαγή απόψεων στην ολομέλεια: Προτού ξεκινήσει η ανταλλαγή απόψεων, αφήστε τα συμμετέχοντα άτομα να διαβάσουν και να αναστοχαστούν σχετικά με τα σχόλια των συναδέλφων τους για 5 λεπτά. Στη συνέχεια, ζητήστε τους να μοιραστούν με τα υπόλοιπα άτομα πώς αισθάνονται στο τέλος αυτής της δραστηριότητας (π.χ. γεμάτες/οι/α ενέργεια, δεσμευμένες/οι/α ή φοβισμένες/οι/α, ανασφαλείς/ή ότι θα καταφέρουν να κάνουν τη διαφορά με τις προσωπικές τους ενέργειες). Ζητήστε από τα υπόλοιπα άτομα να σχολιάσουν τις δηλώσεις κάθε συμμετέχουσας/οντος. Αν κάποιο άτομο νιώθει ανασφάλεια, τα άλλα μέλη της ομάδας θα πρέπει να εξασκηθούν παρέχοντας του λεκτική υποστήριξη και ενθάρρυνση, καθώς και να του προτείνουν τρόπους για να ξεπεράσει τους ενδοιασμούς του.

Συμβουλές για εκπαιδευτές/ές: Αν και αυτό είναι το τελευταίο μάθημα του προγράμματος, είναι πολύ σημαντικό. Σε αυτό το σημείο, τα συμμετέχοντα άτομα έχουν την ευκαιρία να αναστοχαστούν ως προς τις γνώσεις που αποκόμισαν και να συνειδητοποιήσουν ποιες από αυτές μπορούν να χρησιμοποιήσουν στην καθημερινή τους ζωή και εργασία. Επομένως, μην βιαστείτε να παραλείψετε αυτό το μάθημα, αλλά να δώσετε επαρκή χρόνο στα εκπαιδευόμενα άτομα, ώστε να σκεφτούν τι θα μπορούσαν να κάνουν σχετικά με την πρόληψη και την αντιμετώπιση του ΛΟΑΤΚΙ-φοβικού εκφοβισμού μόλις επιστρέψουν στη δουλειά τους.

ΜΑΘΗΜΑ 7: Ανακεφαλαίωση – επόμενα βήματα· Αξιολόγηση της ικανοποίησης από την επιμόρφωση· Αξιολόγηση των νέων γνώσεων, δεξιοτήτων, στάσεων (μεταξιολόγηση του προγράμματος επιμόρφωσης)

Διδακτικοί στόχοι

- Συλλογή των προσωπικών απόψεων των συμμετεχόντων ατόμων σχετικά με την ποιότητα της επιμόρφωσης (μέσω της συμπλήρωσης ερωτηματολογίων διαμορφωτικής και συνολικής αξιολόγησης)
- Έλεγχος του επιπέδου γνώσεων στο τέλος της επιμόρφωσης και σύγκριση με τα αποτελέσματα της προ-αξιολόγησης του προγράμματος χρησιμοποιώντας το ίδιο ερωτηματολόγιο
- Ολοκλήρωση του προγράμματος επιμόρφωσης και επεξήγηση των επόμενων βημάτων και της υποστήριξης που θα παράσχουν οι εταίροι του έργου CHOICE σε δύο (2) ,ά σχολεία για την εισαγωγή/αναβάθμιση των πολιτικών τους υπέρ της ποικιλομορφίας τους και κατά του εκφοβισμού.

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα

Μετά την ολοκλήρωση του μαθήματος, τα εκπαιδευόμενα άτομα θα είναι σε θέση:

- Να αξιολογήσουν το πρόγραμμα επιμόρφωσης, αλλά και τον εαυτό τους αναφορικά με τις γνώσεις που αποκόμισαν σχετικά με τις ΛΟΑΤΚΙ ταυτότητες και τα συναφή ζητήματα
- Να γνωρίζουν τα επόμενα βήματα στην υλοποίηση του έργου CHOICE και την υποστήριξη που πρόκειται να παράσχει ο εθνικός εταίρος του CHOICE στο σχολείο τους μακροπρόθεσμα σχετικά με την πρόληψη και την αντιμετώπιση του ΛΟΑΤΚΙ-φοβικού εκφοβισμού.

Δραστηριότητα	Διάρκεια (λεπτά)
Δραστηριότητα 1: Μεταξιολόγηση των γνώσεων, διαμορφωτική και συνολική αξιολόγηση του προγράμματος επιμόρφωσης	45
Δραστηριότητα 2: Συζήτηση των επόμενων βημάτων, ολοκλήρωση και συναισθηματική αξιολόγηση του προγράμματος	60
Σύνολο	105

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: ΜΕΤΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ, ΔΙΑΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ (45 ΛΕΠΤΑ)

Μέθοδος: Ατομική εργασία, άσκηση ατομικού αναστοχασμού, ανταλλαγή απόψεων στην ολομέλεια.

Υλικοτεχνικός εξοπλισμός: Διανεμόμενα ερωτηματολόγια.

Στην αρχή, τονίστε στα συμμετεχόντα άτομα πόσο σημαντικά είναι για εσάς τα σχόλια και οι παρατηρήσεις τους, καθώς θα σας βοηθήσουν να βελτιώσετε τις εκπαιδεύσεις που θα πραγματοποιήσετε στο μέλλον. Ζητήστε τους να δώσουν όσο το δυνατόν πιο ειλικρινείς απαντήσεις κατά την αξιολόγηση του προγράμματος επιμόρφωσης. Η αξιολόγηση χωρίζεται σε δύο μέρη. Το πρώτο αφορά στην αξιολόγηση των γνώσεων και το δεύτερο στις πρακτικές πτυχές της επιμόρφωσης (ερωτηματολόγιο διαμορφωτικής αξιολόγησης).

Στη συνέχεια, διανείμετε το ερωτηματολόγιο μεταξιολόγησης του προγράμματος επιμόρφωσης. Δώστε στα συμμετέχοντα άτομα 15-20 λεπτά για να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο. Αφού ολοκληρώσουν τη συμπλήρωσή του, ζητήστε τους να επιστρέψουν στον κύκλο και να μοιραστούν με την υπόλοιπη ομάδα τις αλλαγές που έχουν παρατηρήσει σε επίπεδο γνώσεων και κατανόησης των ΛΟΑΤΚΙ ταυτοτήτων και ζητημάτων. Ρωτήστε τους αν έχουν αλλάξει τη στάση τους σε σχέση με τα θέματα που θίχτηκαν στην επιμόρφωση.

Τέλος, ζητήστε από όλα τα συμμετέχοντα άτομα να σχολιάσουν τη χρησιμότητα του προγράμματος επιμόρφωσης. Κανείς/Καμία/Κανένα δεν θα πρέπει να παραγκωνιστεί από αυτήν την άσκηση ανταλλαγής απόψεων.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΪΟΜΕΝΩΝ ΒΗΜΑΤΩΝ, ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ (60 ΛΕΠΤΑ)

Ενημερώστε τα συμμετέχοντα άτομα σχετικά με τις επικείμενες δράσεις του έργου CHOICE και συζητήστε για τον τρόπο με τον οποίο μπορούν, εφόσον το επιθυμούν, να λάβουν μέρος σε αυτές. Πείτε τους για την υποστήριξη, την οποία θα παρέχει ο εθνικός εταίρος του CHOICE σε τέσσερα (4) πιλοτικά σχολεία της χώρας για την εισαγωγή ή τη βελτίωση της πολιτικής τους κατά του εκφοβισμού και υπέρ της ποικιλομορφίας, ώστε να είναι συμπεριληπτική προς τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα.

Εξοικειώστε τα συμμετέχοντα άτομα με έναν Κατάλογο ΛΟΑΤΚΙ οργανώσεων και πόρων που υπάρχουν στη χώρα και που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για περαιτέρω εργασίες σε ΛΟΑΤΚΙ ζητήματα στο σχολείο.

Συναισθηματική αξιολόγηση: (30 λεπτά)

Τοποθετήστε ένα άδειο γυάλινο βάζο στο κέντρο της αίθουσας. Ζητήστε από όλα τα συμμετέχοντα άτομα να γράψουν σε ένα χαρτάκι τύπου “post-it” την απάντηση στην εξής ερώτηση: «Άλλαξε κάτι για εμένα κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου; Αν ναι, με ποιον τρόπο;». Αφού γράψουν την απάντησή τους, ζητήστε τους να ρίξουν το χαρτάκι μέσα στο βάζο. Διαβάστε μαζί τους τις απαντήσεις που έδωσαν και κατόπιν, ζητήστε τους να προχωρήσουν στη διαδικασία της συναισθηματικής αξιολόγησης.

Παρακαλέστε τα συμμετέχοντα άτομα να καθίσουν αντικριστά σχηματίζοντας έναν κύκλο. Ξεκινήστε σχολιάζοντας τον παραγωγικό χρόνο που αφιερώσατε από κοινού την τελευταία μιάμιση ημέρα: «Είχαμε την ευκαιρία να αποκτήσουμε νέες γνώσεις, να προβληματιστούμε ως προς τις προσωπικές μας στάσεις και αντιλήψεις, να κάνουμε αυτοανάλυση, να μελετήσουμε το σχολικό περιβάλλον και γενικά, να μάθουμε η/ο/το μία/έναν/ένα από την/τον/το άλλη/ο. Εδώ, έχω στα χέρια μου ένα παιχνίδι που συμβολίζει κάτι που θα μας μείνει, όταν τελειώσει το μάθημα και φύγουμε από την αίθουσα. Θα ήθελα, λοιπόν, να μου πείτε η/ο/το κάθεμία/καθένας/καθένα 1-2 προτάσεις που θα αναφέρονται σε σκέψεις, συναισθήματα, γνώσεις που αποκομίσατε από τη σημερινή μας εκπαιδευτική συνάντηση». Η/Ο εκπαιδευτήρια/ής ζητά από τα συμμετέχοντα άτομα να μοιραστούν τις προτάσεις που θα σχηματίσουν με την υπόλοιπη ομάδα. Η συναισθηματική αξιολόγηση θα τα βοηθήσει να εκφράσουν τα συναισθήματά τους και να αναστοχαστούν με κριτικό πνεύμα την εμπειρία τους. Για τον λόγο αυτό, θα πρέπει να πραγματοποιείται σε ένα ασφαλές περιβάλλον που θα επιτρέπει στα άτομα να αναστοχαστούν με ειλικρίνεια χωρίς διακοπές ή επεξηγήσεις των αναστοχασμών τους.

Δεν έχει σημασία ποιο άτομο θα ξεκινήσει πρώτο τον κριτικό του αναστοχασμό, αλλά να εκφράσουν όλες/οι/α την άποψή τους χωρίς να τις/τους/τα διακόπτουν και να τις/τους/τα επικρίνουν. Επομένως, μη διστάσετε να απευθυνθείτε προσωπικά σε όσα συμμετέχοντα άτομα είναι περισσότερο ήσυχα ή/και χαμηλών τόνων και να τους ζητήσετε να σας πουν τι αποκόμισαν από το πρόγραμμα επιμόρφωσης.

Μετά από αυτό, η/ο εκπαιδύτρια/ής ευχαριστεί τα συμμετέχοντα άτομα για την ειλικρίνεια, τη συνεργασία και τη συνεισφορά τους στο πρόγραμμα, ενώ παράλληλα, εκφράζει τις προσωπικές της/του σκέψεις και συναισθήματα.

Εναλλακτικά, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ένα κουβάρι νήμα και να ζητήσετε από τα συμμετέχοντα άτομα να σηκώνονται και, αφού μιλήσουν και μοιραστούν με την υπόλοιπη ομάδα τη συναισθηματική τους αξιολόγηση, να το πετούν σε ένα άλλο άτομο του κύκλου. Με τον τρόπο αυτό, όλα τα συμμετέχοντα άτομα θα έρθουν σε επαφή μεταξύ τους πιάνοντας το νήμα. Στο τέλος της άσκησης, η/ο εκπαιδύτρια/ής μπορεί να σχολιάσει ότι το νήμα συμβολίζει το δίκτυο των ομοϊδεατών εκπαιδευτικών και λοιπών μελών του σχολικού προσωπικού που έχουν ήδη δεσμευτεί να εργαστούν για την αντιμετώπιση και την εξάλειψη του ΛΟΑΤΚΙ-φοβικού εκφοβισμού στη χώρα.

Κλείσιμο του προγράμματος: Για μία τελευταία φορά, η/ο εκπαιδύτρια/ής επαναλαμβάνει τις ευχαριστίες της/του προς όλες/ους/α για τον εντατικό τρόπο με τον οποίο εργάστηκαν κατά τη διάρκεια της επιμόρφωσης, την ανταλλαγή των προσωπικών τους εμπειριών και γνώσεων στο πλαίσιο της ομάδας αλλά και την προθυμία τους να συμβάλουν στη διαμόρφωση ενός ασφαλέστερου περιβάλλοντος στο σχολείο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα 1: Ερωτηματολόγιο Προ-αξιολόγησης του Προγράμματος Επιμόρφωσης

Θα θέλαμε να συμπληρώσετε το ακόλουθο ερωτηματολόγιο εκφράζοντας τις απόψεις σας όσο το δυνατόν ακριβέστερα και απαντώντας σε ερωτήσεις που αφορούν πραγματικά περιστατικά εξ όσων γνωρίζετε. Δεν υπάρχουν «σωστές» ή «λάθος» απαντήσεις. Το ερωτηματολόγιο συμπληρώνεται ανώνυμα. Οι απαντήσεις σε καμία περίπτωση δεν θα παραπέμπουν στην ταυτότητα των συμμετεχόντων ατόμων. Αφού συμπληρώσετε το παρόν ερωτηματολόγιο, παρακαλούμε τοποθετήστε το στον φάκελο που σας δόθηκε και επιστρέψτε το στην/στον εκπαιδευτήρα/ή.

Οδηγίες: Τοποθετήστε ένα «x» στο κουτάκι δίπλα στην απάντηση της επιλογής σας ή γράψτε την απάντησή σας στο γκρι πλαίσιο που παρέχεται ανάλογα με την περίπτωση.

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Η ηλικία μου είναι:

- 18-30 ετών
 31-50 ετών
 51-64 ετών
 65 ετών και άνω

2. Η ταυτότητα του φύλου μου είναι (προαιρετικό):

- γυναίκα
 άνδρας
 άλλο, παρακαλώ διευκρινίστε: _____+++_____

3. Ο σεξουαλικός προσανατολισμός μου είναι (προαιρετικό):

- ασέξουαλ
 αμφισεξουαλική/ός
 ετεροφυλόφιλη/ος
 ομοφυλόφιλη/ος
 άλλο, παρακαλώ διευκρινίστε: _____+++ +_____

4. Η θέση μου στο σχολείο είναι:

- εκπαιδευτικός
 διευθύντρια/ής
 σχολική/ός ψυχολόγος
 άλλη/ος επαγγελματίας εκπαίδευσης (παρακαλώ διευκρινίστε)

_____++++
 _____++++

5. Ποιοι ήταν οι κύριοι λόγοι που σας ώθησαν να συμμετάσχετε στο πρόγραμμα επιμόρφωσης; Μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις.

- Για να βελτιώσω τις γνώσεις ή/και τις δεξιότητές μου.
 Μου ζητήθηκε να συμμετάσχω από την/τον διευθύντρια/ή του σχολείου.
 Μπορεί να μου φανεί χρήσιμο στο μέλλον.
 Με ενδιέφερε η θεματολογία του.
 Ήταν κάτι που έπρεπε να γίνει.
 Άλλο, παρακαλώ διευκρινίστε:

ΣΤΑΣΕΙΣ-ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ-ΓΝΩΣΕΙΣ

6. Πόσο πιθανό είναι να παρέμβετε σε περίπτωση που γίνετε μάρτυρας ενός περιστατικού διάκρισης ή στιγματισμού μίας/ενός ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριας/ή στον χώρο της εργασίας σας;

- πολύ πιθανό
 αρκετά πιθανό
 κάπως πιθανό
 όχι πολύ πιθανό
 Δεν γνωρίζω

7. Πόσο πιθανό είναι να ρωτήσετε ποιος/α είναι ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η ταυτότητα φύλου ή/και τα χαρακτηριστικά φύλου μίας/ενός μαθήτριας/ή που σας εκμυστηρεύτηκε ένα περιστατικό εκφοβισμού που εκδηλώθηκε σε βάρος της/του;

- πολύ πιθανό
 αρκετά πιθανό
 κάπως πιθανό
 όχι πολύ πιθανό
 Δεν γνωρίζω

8. Σε ποια θέση της παρακάτω κλίμακας θα τοποθετούσατε τον εαυτό σας ως προς τη στάση που τηρείτε απέναντι στα ΛΟΑΤΚΙ άτομα;

1: συμπεριληπτική στάση

10: αρνητική στάση

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Σε ποιον βαθμό συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις παρακάτω δηλώσεις;

9. «Γενικά, στο σχολείο που εργάζομαι οι ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/ές αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο όπως όλες/οι οι υπόλοιπες/οι μαθήτριες/ές.»

- συμφωνώ απόλυτα
 συμφωνώ
 ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
 διαφωνώ
 διαφωνώ απόλυτα

<p>_____ +++++</p> <p>++++_</p> <p>_____ +++++</p> <p>_____</p>	<p>10. «Είναι δύσκολο να μιλήσω για τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου ή/και τα χαρακτηριστικά φύλου στο σχολείο που εργάζομαι.»</p> <p>☐ συμφωνώ απόλυτα ☐</p> <p>συμφωνώ</p> <p>☐ ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ</p> <p>☐ διαφωνώ</p> <p>☐ διαφωνώ απόλυτα</p>
---	--

11. «Θεωρώ ότι η ΛΟΑΤΚΙ διάσταση πρέπει να αποτελέσει αναπόσπαστο μέρος του προγράμματος σπουδών των εκπαιδευτικών.»

- συμφωνώ απόλυτα συμφωνώ
 ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
 διαφωνώ
 διαφωνώ απόλυτα

12. Πόσο συχνά χρησιμοποιείτε ουδέτερη ως προς το φύλο γλώσσα (π.χ. «σύντροφος» αντί «αγόρι»/«κορίτσι», «γονέας» αντί «πατέρας»/«μητέρα» κτλ.) όταν ρωτάτε τις/τους μαθήτριες/ές σας για τις ερωτικές ή τις οικογενειακές τους σχέσεις;

- πολύ συχνά
 συχνά
 κάπως συχνά
 όχι πολύ συχνά
 καθόλου συχνά

Σε ποιον βαθμό συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις παρακάτω δηλώσεις:

13. «Θα ήθελα όλες/οι οι μαθήτριες/ές και οι συνάδελφοί μου να γνωρίζουν ότι ενδιαφέρομαι για τις ιδιαίτερες ανάγκες των ΛΟΑΤΚΙ μαθητριών/ών.»

- συμφωνώ απόλυτα συμφωνώ
 ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
 διαφωνώ
 διαφωνώ απόλυτα

14. «Δεν καταλαβαίνω πώς μπορεί να επηρεαστεί ο ρόλος μου στη δουλειά αν γνωρίζω ότι ένα άτομο είναι λεσβία, ομοφυλόφιλο, αμφισεξουαλικό, τρανς ή ίντερσεξ.»

- συμφωνώ απόλυτα συμφωνώ
 ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
 διαφωνώ
 διαφωνώ απόλυτα

15. «Νομίζω ότι το καλύτερο είναι οι μαθήτριες/ές μου να μην μου αποκαλύπτουν τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου ή/και τα χαρακτηριστικά του φύλου τους.»

- συμφωνώ απόλυτα συμφωνώ
 ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
 διαφωνώ

16. Διαθέτω σημαντική επαγγελματική πείρα

με	Ναι	Όχι
λεσβίες μαθήτριες	☐	☐
ομοφυλόφιλους μαθητές	☐	☐
αμφισεξουαλικές/ούς μαθήτριες/ές	☐	☐
τρανς μαθήτριες/ές	☐	☐
ίντερσεξ μαθήτριες/ές	☐	☐

17. «Αν μπορούσα να αποφασίσω μόνη/ος/ο μου, θα αισθανόμουν άνετα να αλλάξω το σχολικό περιβάλλον, ώστε να γίνει πιο φιλικό προς τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα.»

- συμφωνώ απόλυτα συμφωνώ
 ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
 διαφωνώ
 διαφωνώ απόλυτα

18. Οι όροι «σεξουαλικός προσανατολισμός», «ταυτότητα φύλου» και «χαρακτηριστικά φύλου» είναι:

- συνώνυμοι, καθώς όλοι αναφέρονται στο συγκεκριμένο σύνολο χαρακτηριστικών ενός ατόμου.
 διαφορετικοί και δεν συνδέονται κατ' ανάγκη ούτε επηρεάζουν/συνεπάγονται απαραίτητα συγκεκριμένη ανάπτυξη των άλλων.
 διαφορετικοί, αλλά συνδέονται μεταξύ τους και ο καθένας συνεπάγεται υποχρεωτικά συμμορφούμενα αποτελέσματα στην ανάπτυξη των άλλων.

19. «Με βάση την έως τώρα επαγγελματική μου πορεία, θεωρώ ότι διαθέτω τις απαραίτητες ικανότητες και δεξιότητες για να βοηθήσω τις/τους ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/ές να αισθάνονται αποδεκτές/οί στο σχολείο.»

- συμφωνώ απόλυτα συμφωνώ
 ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
 διαφωνώ
 διαφωνώ απόλυτα

20. Η χρήση ουδέτερης ως προς το φύλο γλώσσας (π.χ. «σύντροφος» αντί «αγόρι»/«κορίτσι», «γονέας» αντί «πατέρας»/«μητέρα» κτλ.):

- μπορεί να προκαλέσει σύγχυση, καθώς ενδέχεται να μην είναι πολύ σαφές σε ποια/ον/ο αναφέρεται η/ο εκπαιδευτικός.
 δεν είναι απαραίτητη για την πλειονότητα των ανθρώπων. Επομένως, η/ο μαθήτρια/ής θα πρέπει να

διαφωνώ απόλυτα

αποσαφηνίζει τα πράγματα, όταν η/ο εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί έναν εσφαλμένο όρο ή υποθέτει μία τυπική κατάσταση.

είναι ένα από τα πράγματα που μπορεί να κάνει μία/ένας εκπαιδευτικός για να δημιουργήσει ένα συμπεριληπτικό περιβάλλον μάθησης.

21. Όταν οι εκπαιδευτικοί συνομιλούν με τρανς μαθήτριες/ές, θα πρέπει:

να τους απευθύνονται με το όνομα που αναγράφεται στα νομικά τους έγγραφα, διότι αυτό απαιτεί ο ρόλος της/του εκπαιδευτικού.

να γνωρίζουν τόσο το όνομα που αναγράφεται στα νομικά έγγραφα της/του τρανς μαθήτριας/ή όσο και το όνομα που έχει επιλέξει για τον εαυτό της/του και μετά, να τη/τον ρωτήσουν με ποιο όνομα θέλει να την/τον αποκαλούν δημοσίως.

να τους απευθύνονται με το όνομα που έχουν επιλέξει οι τρανς μαθήτριες/ές για τον εαυτό τους.

22. Οι όροι "gay" (ομοφυλόφιλος άνδρας) και "MSM" (άνδρες που κάνουν σεξ με άνδρες) είναι:

διαφορετικοί, διότι το "MSM" αναφέρεται σε σεξουαλική συμπεριφορά που δεν σημαίνει απαραίτητα ότι το άτομο αυτοπροσδιορίζεται ως ομοφυλόφιλο ή αμφισεξουαλικό.

συνώνυμοι, αλλά ο όρος "gay" είναι περισσότερο γνωστός και εκτός της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας σε αντίθεση με τον όρο "MSM".

συνώνυμοι, αλλά ο όρος "gay" μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για γυναίκες, ενώ ο όρος "MSM" αναφέρεται συγκεκριμένα σε μία συμπεριφορά μεταξύ ανδρών.

23. Διαθεματικότητα. Όταν μιλάμε για τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα, αυτή η έννοια επισημαίνει κοινωνικά μειονεκτήματα και λοιπούς παράγοντες που μπορούν να αντιμετωπίσουν ανεξάρτητα από το γεγονός ότι είναι ΛΟΑΤΚΙ:

σωστό

λάθος

δεν γνωρίζω

24. Το γεγονός ότι ένα άτομο έχει ίντερσεξ σώμα:

σίγουρα δεν θα γίνει φανερό, ενώ είναι πιθανό κάποια ίντερσεξ άτομα να μην το μάθουν ποτέ.

σίγουρα θα γίνει φανερό στο προγεννητικό στάδιο ή κατά τη γέννηση, μόλις το διαπιστώσει το ιατρικό προσωπικό.

σίγουρα θα γίνει φανερό, αλλά αυτό μπορεί να συμβεί σε διαφορετικές χρονικές περιόδους της ζωής: κατά τη γέννηση, στην παιδική ηλικία, στην εφηβεία ή ακόμη και στην ενηλικίωση.

25. «Η Μαρία είναι μία τρανς γυναίκα»:

Η Μαρία αυτοπροσδιορίζεται ως άνδρας: η ταυτότητα του φύλου της είναι γυναικεία.

Η Μαρία αυτοπροσδιορίζεται ως άνδρας: η ταυτότητα του φύλου της είναι γυναικεία. Ωστόσο, το φύλο που της αποδόθηκε, όταν γεννήθηκε, ήταν το αρσενικό.

Η Μαρία έχει εξίσου ανδρικά και γυναικεία χαρακτηριστικά φύλου, αλλά έχει επιλέξει να αυτοπροσδιορίζεται ως γυναίκα.

Σας ευχαριστούμε για τον χρόνο που αφιερώσατε για να συμπληρώσετε αυτό το ερωτηματολόγιο. Παρακαλώ τοποθετήστε το συμπληρωμένο ερωτηματολόγιο στον φάκελο και επιστρέψτε το στην/στον εκπαιδευτή/ή.

Παράρτημα 2: Ερωτηματολόγιο Μεταξιολόγησης του Προγράμματος Επιμόρφωσης

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Η ηλικία μου είναι:

- 18-30 ετών
 31-50 ετών
 51-64 ετών
 65 ετών και άνω

2. Η ταυτότητα του φύλου μου είναι (προαιρετικό):

- γυναίκα
 άνδρας
 άλλο, παρακαλώ διευκρινίστε: _____+++_____

3. Ο σεξουαλικός προσανατολισμός μου είναι (προαιρετικό):

- ασέξουαλ
 αμφισεξουαλική/ός
 ετεροφυλόφιλη/ος
 ομοφυλόφιλη/ος
 άλλο, παρακαλώ διευκρινίστε: _____++++_____

4. Το επάγγελμά μου είναι:

- εκπαιδευτικός
 διευθύντρια/ής
 σχολική/ός ψυχολόγος
 άλλη/ος επαγγελματίας εκπαίδευσης (παρακαλώ διευκρινίστε)

_____++++_____
_____++++_____

5. Ανταποκρίθηκε το πρόγραμμα επιμόρφωσης στις προσδοκίες σας:

- συμφωνώ απόλυτα
 συμφωνώ
 ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
 διαφωνώ
 διαφωνώ απόλυτα
 άλλο, παρακαλώ διευκρινίστε:

_____++++_____
_____++++_____
_____++++_____

ΣΤΑΣΕΙΣ-ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ-ΓΝΩΣΕΙΣ

6. Πόσο πιθανό είναι να παρέμβετε σε περίπτωση που γίνετε μάρτυρας ενός περιστατικού διάκρισης ή στιγματισμού μίας/ενός ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριας/ή στον χώρο της εργασίας σας:

- πολύ πιθανό
 αρκετά πιθανό
 κάπως πιθανό
 όχι πολύ πιθανό
 Δεν γνωρίζω

7. Πόσο πιθανό είναι να ρωτήσετε ποιος/α είναι ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η ταυτότητα φύλου ή/και τα χαρακτηριστικά φύλου μίας/ενός μαθήτριας/ή που σας εκμυστηρεύτηκε ένα περιστατικό εκφοβισμού που εκδηλώθηκε σε βάρος της/του;

- πολύ πιθανό
 αρκετά πιθανό
 κάπως πιθανό
 όχι πολύ πιθανό
 Δεν γνωρίζω

8. Σε ποια θέση της παρακάτω κλίμακας θα τοποθετούσατε τον εαυτό σας ως προς τη στάση που τηρείτε απέναντι στα ΛΟΑΤΚΙ άτομα:

1: συμπεριληπτική στάση

10: αρνητική στάση

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Σε ποιον βαθμό συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις παρακάτω δηλώσεις:

9. «Γενικά, στο σχολείο που εργάζομαι οι ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/ές αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο όπως όλες/οι οι υπόλοιπες/οι μαθήτριες/ές.»

- συμφωνώ απόλυτα
 συμφωνώ
 ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ

	☐ διαφωνώ ☐ διαφωνώ απόλυτα 10. «Είναι δύσκολο να μιλήσω για τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου ή/και τα χαρακτηριστικά φύλου στο σχολείο που εργάζομαι.» ☐ συμφωνώ απόλυτα ☐ συμφωνώ ☐ ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ ☐ διαφωνώ ☐ διαφωνώ απόλυτα
--	--

<p>11. «Θεωρώ ότι η ΛΟΑΤΚΙ διάσταση πρέπει να αποτελέσει αναπόσπαστο μέρος του προγράμματος σπουδών των εκπαιδευτικών.»</p> ☐ συμφωνώ απόλυτα ☐ συμφωνώ ☐ ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ ☐ διαφωνώ ☐ διαφωνώ απόλυτα <p>12. Πόσο συχνά χρησιμοποιείτε ουδέτερη ως προς το φύλο γλώσσα (π.χ. «σύντροφος» αντί «αγόρι»/«κορίτσι», «γονέας» αντί «πατέρας»/«μητέρα» κτλ.), όταν ρωτάτε τις/τους μαθήτριες/ές σας για τις ερωτικές ή τις οικογενειακές τους σχέσεις;</p> ☐ πολύ συχνά ☐ συχνά ☐ κάπως συχνά ☐ όχι πολύ συχνά ☐ καθόλου συχνά <p><u>Σε ποιον βαθμό συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις παρακάτω δηλώσεις:</u></p> <p>13. «Θα ήθελα όλες/οι οι μαθήτριες/ές και οι συνάδελφοί μου να γνωρίζουν ότι ενδιαφέρομαι για τις ιδιαίτερες ανάγκες των ΛΟΑΤΚΙ μαθητριών/ών.»</p> ☐ συμφωνώ απόλυτα ☐ συμφωνώ ☐ ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ ☐ διαφωνώ ☐ διαφωνώ απόλυτα	<p>16. Διαθέτω σημαντική επαγγελματική πείρα με</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Ναι</th> <th>Όχι</th> <th>Δεν γνωρίζω</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>λεσβίες μαθήτριες</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>ομοφυλόφιλους μαθητές</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>αμφισεξουαλικές/ούς μαθήτριες/ές</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>τρανς μαθήτριες/ές</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>ίντερσεξ μαθήτριες/ές</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> </tbody> </table> <p>17. «Αν μπορούσα να αποφασίσω μόνη/ος/ο μου, θα αισθανόμουν άνετα να αλλάξω το σχολικό περιβάλλον, ώστε να γίνει πιο φιλικό προς τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα.»</p> ☐ συμφωνώ απόλυτα ☐ συμφωνώ ☐ ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ ☐ διαφωνώ ☐ διαφωνώ απόλυτα <p>18. Οι όροι «σεξουαλικός προσανατολισμός», «ταυτότητα φύλου» και «χαρακτηριστικά φύλου» είναι:</p> ☐ συνώνυμοι, καθώς όλοι αναφέρονται στο συγκεκριμένο σύνολο χαρακτηριστικών ενός ατόμου.		Ναι	Όχι	Δεν γνωρίζω	λεσβίες μαθήτριες	☐	☐	☐	ομοφυλόφιλους μαθητές	☐	☐	☐	αμφισεξουαλικές/ούς μαθήτριες/ές	☐	☐	☐	τρανς μαθήτριες/ές	☐	☐	☐	ίντερσεξ μαθήτριες/ές	☐	☐	☐
	Ναι	Όχι	Δεν γνωρίζω																						
λεσβίες μαθήτριες	☐	☐	☐																						
ομοφυλόφιλους μαθητές	☐	☐	☐																						
αμφισεξουαλικές/ούς μαθήτριες/ές	☐	☐	☐																						
τρανς μαθήτριες/ές	☐	☐	☐																						
ίντερσεξ μαθήτριες/ές	☐	☐	☐																						

14. «Δεν καταλαβαίνω πώς μπορεί να επηρεαστεί ο ρόλος μου στη δουλειά αν γνωρίζω ότι ένα άτομο είναι λεσβία, ομοφυλόφιλο, αμφισεξουαλικό, τρανς ή ίντερσεξ.»

- συμφωνώ απόλυτα συμφωνώ
 ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
 διαφωνώ
 διαφωνώ απόλυτα

15. «Νομίζω ότι το καλύτερο είναι οι μαθήτριες/έσμουνα μην μου αποκαλύπτουν τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου ή/και τα χαρακτηριστικά του φύλου τους.»

- συμφωνώ απόλυτα συμφωνώ
 ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
 διαφωνώ
 διαφωνώ απόλυτα

διαφορετικοί και δεν συνδέονται κατ' ανάγκη ούτε επηρεάζουν/συνεπάγονται απαραίτητα συγκεκριμένη ανάπτυξη των άλλων.

διαφορετικοί, αλλά συνδέονται μεταξύ τους και ο καθένας συνεπάγεται υποχρεωτικά συμμορφούμενα αποτελέσματα στην ανάπτυξη των άλλων.

19. «Με βάση την έως τώρα επαγγελματική μου πορεία, θεωρώ ότι διαθέτω τις απαραίτητες ικανότητες και δεξιότητες για να βοηθήσω τις/τους ΛΟΑΤΚΙ μαθήτριες/ές να αισθάνονται αποδεκτές/οί στο σχολείο.»

- συμφωνώ απόλυτα συμφωνώ
 ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
 διαφωνώ
 διαφωνώ απόλυτα

20. Η χρήση ουδέτερης ως προς το φύλο γλώσσας (π.χ. «σύντροφος» αντί «αγόρι»/«κορίτσι», «γονέας» αντί «πατέρας»/«μητέρα» κτλ.):

μπορεί να προκαλέσει σύγχυση, καθώς ενδέχεται να μην είναι πολύ σαφές σε ποια/ον/ο αναφέρεται η/ο εκπαιδευτικός.

δεν είναι απαραίτητη για την πλειονότητα των ανθρώπων. Επομένως, η/ο μαθήτρια/ής θα πρέπει να αποσαφηνίσει τα πράγματα, όταν η/ο εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί έναν εσφαλμένο όρο ή υποθέτει μία τυπική κατάσταση.

είναι ένα από τα πράγματα που μπορεί να κάνει μία/ένας εκπαιδευτικός για να δημιουργήσει ένα συμπεριληπτικό περιβάλλον μάθησης.

21. Όταν οι εκπαιδευτικοί συνομιλούν με τρανς μαθήτριες/ές, θα πρέπει:

να γνωρίζουν τόσο το όνομα που αναγράφεται στα νομικά έγγραφα της/του τρανς μαθήτριας/ή όσο και το όνομα που έχει επιλέξει για τον εαυτό της/του και μετά, να τη/τον ρωτήσουν με ποιο όνομα θέλει να την/τον αποκαλούν δημοσίως.

να τους απευθύνονται με το όνομα που αναγράφεται στα νομικά τους έγγραφα, διότι αυτό απαιτεί ο ρόλος της/του εκπαιδευτικού.

να τους απευθύνονται με το όνομα που έχουν επιλέξει οι τρανς μαθήτριες/ές για τον εαυτό τους.

22. Οι όροι "gay" (ομοφυλόφιλος άνδρας) και "MSM" (άνδρες που κάνουν σεξ με άνδρες) είναι:

διαφορετικοί, διότι το "MSM" αναφέρεται σε σεξουαλική συμπεριφορά που δεν σημαίνει απαραίτητα ότι το άτομο αυτοπροσδιορίζεται ως ομοφυλόφιλο ή αμφισεξουαλικό.

συνώνυμοι, αλλά ο όρος "gay" είναι περισσότερο γνωστός και εκτός της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας σε αντίθεση με τον όρο "MSM".

συνώνυμοι, αλλά ο όρος "gay" μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για γυναίκες, ενώ ο όρος "MSM" αναφέρεται συγκεκριμένα σε μία συμπεριφορά μεταξύ ανδρών.

23. Διαθεματικότητα. Όταν μιλάμε για τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα, αυτή η έννοια επισημαίνει κοινωνικά μειονεκτήματα και λοιπούς παράγοντες που μπορούν να αντιμετωπίσουν ανεξάρτητα από το γεγονός ότι είναι ΛΟΑΤΚΙ:

- σωστό
- λάθος
- δεν γνωρίζω

26. Παρακαλώ, αξιολογήστε τις γνώσεις σας μετά την επιμόρφωση.

	Πριν	Μετά	
1.	☐	☐	πολύ καλές
2.	☐	☐	καλές
3.	☐	☐	αποδεκτές
4.	☐	☐	κακές
5.	☐	☐	πολύ κακές
6.	☐	☐	μηδαμινές

27. Παρακαλώ, αξιολογήστε τις δεξιότητές σας μετά την επιμόρφωση.

	Πριν	Μετά	
1.	☐	☐	πολύ καλές
2.	☐	☐	καλές
3.	☐	☐	αποδεκτές
4.	☐	☐	κακές
5.	☐	☐	πολύ κακές
6.	☐	☐	μηδαμινές

28. Πόσο σίγουρη/ος/ο αισθάνεστε να εφαρμόσετε όσα μάθατε στο επάγγελμά σας;

- πολύ σίγουρη/ος/ο
- σίγουρη/ος/ο
- κάπως σίγουρη/ος/ο
- όχι πολύ σίγουρη/ος/ο
- καθόλου σίγουρη/ος/ο

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

29. Πώς σας φάνηκε η διάρκεια του προγράμματος επιμόρφωσης;

- πολύ καλή
- καλή
- αποδεκτή
- κακή
- πολύ κακή

24. Το γεγονός ότι ένα άτομο έχει ίντερσεξ σώμα:

- σίγουρα δεν θα γίνει φανερό, ενώ είναι πιθανό κάποια ίντερσεξ άτομα να μην το μάθουν ποτέ.
- σίγουρα θα γίνει φανερό στο προγεννητικό στάδιο ή κατά τη γέννηση, μόλις το διαπιστώσει το ιατρικό προσωπικό.
- σίγουρα θα γίνει φανερό, αλλά αυτό μπορεί να συμβεί σε διαφορετικές χρονικές περιόδους της ζωής του: κατά τη γέννηση, στην παιδική ηλικία, στην εφηβεία ή ακόμη και στην ενηλικίωση.

25. «Η Μαρία είναι μία τρανς γυναίκα»:

- Η Μαρία αυτοπροσδιορίζεται ως άνδρας: η ταυτότητα του φύλου της είναι γυναικεία.
- Η Μαρία αυτοπροσδιορίζεται ως γυναίκα : η ταυτότητα του φύλου της είναι γυναικεία. Ωστόσο, το φύλο που της αποδόθηκε, όταν γεννήθηκε, ήταν το αρσενικό
- Η Μαρία έχει εξίσου ανδρικά και γυναικεία χαρακτηριστικά φύλου, αλλά έχει επιλέξει να αυτοπροσδιορίζεται ως γυναίκα.

30. Πώς σας φάνηκε η δομή του προγράμματος επιμόρφωσης:

- πολύ καλή
- καλή
- αποδεκτή
- κακή
- πολύ κακή

31. Πόσο χρήσιμες σας φάνηκαν οι ακόλουθες μέθοδοι κατά την εκμάθηση;

(από 1 = καθόλου χρήσιμη έως 5 = πολύ χρήσιμη)

	1	2	3	4	5
Ομαδική συζήτηση	☐	☐	☐	☐	☐
Καταιγισμός ιδεών	☐	☐	☐	☐	☐
Μελέτες περιπτώσεων	☐	☐	☐	☐	☐
Παιχνίδι ρόλων	☐	☐	☐	☐	☐
Διάλεξη	☐	☐	☐	☐	☐
Εργασία σε μικρές ομάδες	☐	☐	☐	☐	☐
Ατομικός αναστοχασμός	☐	☐	☐	☐	☐

32. Παρακαλώ βαθμολογήστε τις/τους εκπαιδευτριές/ές σας στους ακόλουθους τομείς:

(από 1 = πολύ κακή/ός έως 5 = πολύ καλή/ός)

	1	2	3	4	5
γνώσεις επί του θέματος	☐	☐	☐	☐	☐
πρόκληση ενδιαφέροντος για το υπό εξέταση θέμα	☐	☐	☐	☐	☐
συσχέτιση της επιμόρφωσης με το επάγγελμά σας	☐	☐	☐	☐	☐
κατανόηση των αναγκών σας	☐	☐	☐	☐	☐
επίλυση αποριών	☐	☐	☐	☐	☐

33. Παρακαλώ βαθμολογήστε τις ακόλουθες πτυχές των εγκαταστάσεων της επιμόρφωσης και της διαχείρισής τους:

(από 1 = πολύ κακή/ός έως 5 = πολύ καλή/ός)

	1	2	3	4	5
διαχείριση του προγράμματος και επιλογή των εκπαιδευτριών/ών	☐	☐	☐	☐	☐
χώρος της διοργάνωσης	☐	☐	☐	☐	☐
πρόσβαση στον χώρο διεξαγωγής του προγράμματος	☐	☐	☐	☐	☐

35. Πόσο σχετικές θεωρείτε ότι είναι οι θεματικές ενότητες της επιμόρφωσης από πλευράς μελλοντικής χρησιμότητας στη δουλειά σας; (από 1 = καθόλου σχετικές έως 5 = πολύ σχετικές)

	1	2	3	4	5
Μάθημα 1. Εισαγωγή, Βασικοί Κανόνες, Έννοιες και Όροι	☐	☐	☐	☐	☐
Μάθημα 2. Διερεύνηση Προσωπικών Στάσεων	☐	☐	☐	☐	☐
Μάθημα 3. ΛΟΑΤΚΙ Ταυτότητες	☐	☐	☐	☐	☐
Μάθημα 4. Συμπεριληπτικό Σχολείο	☐	☐	☐	☐	☐
Μάθημα 5. Εθνικό νομικό πλαίσιο και σχολικές πολιτικές καταπολέμησης του εκφοβισμού	☐	☐	☐	☐	☐
Μάθημα 6. Προσωπική Δέσμευση	☐	☐	☐	☐	☐

36. Θα προτείνατε αυτό το πρόγραμμα επιμόρφωσης στις/στους συναδέλφους σας;

- Ναι
- Όχι
- Δεν είμαι σίγουρη/ος/ο.

36α. Να αιτιολογήσετε εν συντομία την απάντησή σας:

37. Τι σας άρεσε περισσότερο και τι λιγότερο σε αυτό το πρόγραμμα;

38. Πώς ευελπιστείτε να αλλάξετε τον τρόπο που εργάζεστε μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος επιμόρφωσης;

39. Αν θέλετε να κάνετε άλλα τυχόν σχόλια, συμπληρώστε τα εδώ:

- κατά πόσον η επιμόρφωση σας βοήθησε να αναπτύξετε την αυτογνωσία σας σχετικά με τις διακρίσεις και τον στιγματισμό που πλήττουν τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα στο σχολείο;
- σχόλια σχετικά με τη σημασία της επιμόρφωσης;
- σχόλια σχετικά με το περιεχόμενο της επιμόρφωσης;

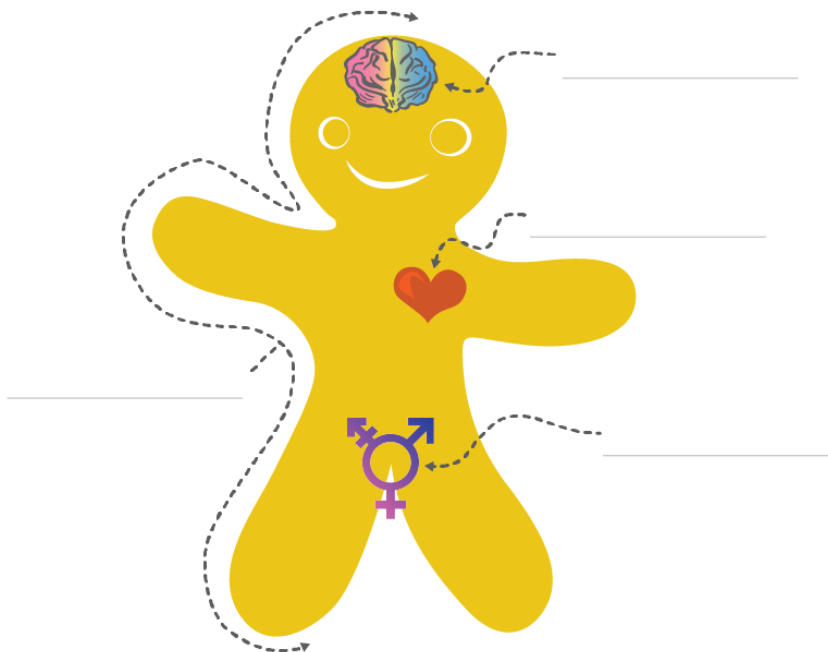
<p>υλικοτεχνική υποστήριξη κατά τη διάρκεια του προγράμματος ☐ ☐ ☐ ☐ ☐</p> <p>τροφοδοσία (catering) ☐ ☐ ☐ ☐ ☐</p> <p>34. Πόσο συχνά θεωρείτε ότι θα εφαρμόζετε τις γνώσεις που αποκομίσατε από την επιμόρφωση στη δουλειά σας</p> <p>☐ πολύ συχνά</p> <p>☐ συχνά</p> <p>☐ κάπως συχνά</p> <p>☐ όχι πολύ συχνά</p> <p>☐ καθόλου συχνά</p>	<p>δ) σχόλια σχετικά με τις εκπαιδευτικές μεθόδους: Σας ευχαριστούμε για τον χρόνο που αφιερώσατε για να συμπληρώσετε αυτό το ερωτηματολόγιο!</p>
---	--

Παράρτημα 3: The Genderbread person (φύλλο εργασίας)

Για περισσότερες πληροφορίες, κάντε κλικ εδώ: <https://www.genderbread.org/>

The Genderbread Person_{v4}

⊘ means a lack of what's on the right side

_____

⊘ → _____

⊘ → _____

_____

⊘ → _____

⊘ → _____

_____

⊘ → _____

⊘ → _____

_____

⊘ → _____

⊘ → _____

_____

⊘ → _____

⊘ → _____

Genderbread Person Version 4 created and uncopyrighted 2017 by Sam Killermann

For a bigger bite, read more at www.genderbread.org

Παράρτημα 4: Γλωσσάρι

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Σεξουαλικός Προσανατολισμός: Η συναισθηματική ή/και σεξουαλική έλξη προς άλλα άτομα.

Ταυτότητα Φύλου: Ο προσωπικός και εσωτερικός τρόπος με τον οποίο ένα άτομο βιώνει το φύλο του ή την έλλειψη φύλου. Ο όρος «φύλο» στην περίπτωση αυτή αναφέρεται στο σύνολο των ρόλων, των συμπεριφορών, των νορμών και των χαρακτηριστικών που κάθε κοινωνία, πολιτισμός ή/και τάξη σε μία συγκεκριμένη ιστορική περίοδο αποδίδει ως «αντιπροσωπευτικά» των ανδρών και των γυναικών (βάσει του δυαδικού μοντέλου του φύλου). Μπορεί να συμπίπτει ή όχι με το φύλο που αποδίδεται σε ένα άτομο κατά τη γέννησή του.

Έκφραση Φύλου: Οι τρόποι με τους οποίους ένα άτομο εκφράζει σε άλλους έμφυλες συμπεριφορές και χαρακτηριστικά φύλου (π.χ. αρρενωπότητα, θηλυκότητα ή άλλα). Έκφραση φύλου αποτελούν χαρακτηριστικά όπως το κούρεμα, το ντύσιμο, ο τρόπος με τον οποίο μιλάει και κινείται ένα άτομο. Ζούμε σε μία κοινωνία στην οποία η έκφραση του φύλου αναμένεται και επιβάλλεται να συμπίπτει με την ταυτότητα φύλου ενός ατόμου. Ένας άνδρας αναμένεται να έχει αρρενωπή έκφραση φύλου και μία γυναίκα θηλυκή έκφραση φύλου. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα άνθρωποι που δεν συμμορφώνονται με αυτό το απλοϊκό μοντέλο να αντιμετωπίζονται με φόβο ή μίσος από την κοινωνία.

Χαρακτηριστικά Φύλου: Τα χαρακτηριστικά φύλου περιλαμβάνουν τα πρωτογενή χαρακτηριστικά φύλου (π.χ. εσωτερικά και εξωτερικά γεννητικά όργανα, χρωμοσώματα και ορμόνες) και τα δευτερογενή (π.χ. μυϊκή μάζα, σωματική τριχοφυΐα, ανάπτυξη του στήθους και άλλα).

ΤΟ ΑΚΡΩΝΥΜΙΟ ΛΟΑΤΚΙ+

Λεσβία: Ένα άτομο το οποίο αυτοπροσδιορίζεται ως γυναίκα και αισθάνεται συναισθηματική, ρομαντική ή/και σεξουαλική έλξη προς άτομα του ίδιου φύλου.

Γκέι/Ομοφυλόφιλος: Ένα άτομο το οποίο αυτοπροσδιορίζεται ως άνδρας και αισθάνεται συναισθηματική, ρομαντική ή/και σεξουαλική έλξη προς άτομα του ίδιου φύλου. Ο όρος γκέι στην Ελλάδα χρησιμοποιείται κυρίως για άνδρες, αν και υπάρχουν περιπτώσεις όπου και γυναίκες τον χρησιμοποιούν για να περιγράψουν τον σεξουαλικό ή/και τον ρομαντικό τους προσανατολισμό («γκέι γυναίκα», γυναίκες που ελκύνονται συναισθηματικά ή/και σεξουαλικά από γυναίκες).

Αμφιφυλόφιλος-η-ο (Bisexual): Ένα άτομο το οποίο αισθάνεται συναισθηματική ή/και σεξουαλική έλξη προς δύο φύλα ή περισσότερα. Χρησιμοποιείται συχνά ως όρος-ομπρέλα για να περιγράψει διάφορες μορφές πολυσεξουαλικότητας.

Τρανς: Άτομα των οποίων το φύλο δεν συμβαδίζει με το φύλο που τους αποδόθηκε κατά τη γέννηση. Τα τρανς άτομα μπορούν να ταυτιστούν με τη δυαδικότητα του φύλου (τρανς άνδρες ή τρανς γυναίκες) ή όχι (τρανς μη-δυϊκά άτομα).

Κουίρ/Queer: Πρόκειται για έναν περίπλοκο όρο που επιδέχεται πολλαπλές ερμηνείες. Στο παρελθόν χρησιμοποιούνταν ως υποτιμητικός όρος προς τα άτομα με ομόφυλο σεξουαλικό προσανατολισμό, αλλά στη δεκαετία του 1980 υιοθετήθηκε από ακτιβιστές και ακαδημαϊκούς ως θετικός και συγκρουσιακός αυτοχαρακτηρισμός σε μία προσπάθεια να αμφισβητήσουν τις κοινωνικές νόρμες

σχετικά με τη σεξουαλικότητα, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου ή/και άλλες μορφές κανονικότητας. Χρησιμοποιείται συχνά από άτομα που δεν αποδέχονται τις παραδοσιακές έννοιες του φύλου και της σεξουαλικότητας και δεν ταυτίζονται με κανέναν από τους υπόλοιπους όρους του ακρωνυμίου ΛΟΑΤΚΙ+, αλλά και ως όρος-ομπρέλα για όλα τα ΛΟΑΤΙ+ άτομα. Ως όρος, ταυτίζεται επίσης με ορισμένα τμήματα της Κουίρ Θεωρίας.

Ίντερσεξ: Τα ίντερσεξ άτομα γεννιούνται με χαρακτηριστικά φύλου που δεν ανήκουν αυστηρά στην αρσενική ή θηλυκή κατηγορία ή ανήκουν και στις δύο κατηγορίες ταυτόχρονα. Ο όρος ίντερσεξ είναι ένας όρος-ομπρέλα και ένα φάσμα βιολογικών διαφοροποιήσεων σε σχέση με τα φύλα που απαντώνται φυσικά στο ανθρώπινο είδος. Τα ίντερσεξ άτομα έχουν οποιονδήποτε σεξουαλικό προσανατολισμό, ταυτότητα φύλου και έκφραση φύλου.

(+): Το σύμβολο + χρησιμοποιείται για να συμπεριλάβει όλες τις υπόλοιπες ταυτότητες σχετικά με τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή/και την ταυτότητα φύλου που αποτελούν μέλη της κοινότητας, π.χ. ασέξουαλ, μη-δυϊκά άτομα, πανσέξουαλ κτλ.

ΛΟΙΠΟΙ ΟΡΟΙ

Gender non-conforming: Άτομα με ταυτότητα φύλου ή/και έκφραση φύλου που δεν συμπίπτει/ουν πλήρως με το φύλο που τους αποδόθηκε κατά τη γέννηση.

Ετεροφυλόφιλη/ος (Straight): Άτομο το οποίο αισθάνεται ρομαντική ή/και σεξουαλική έλξη προς άτομα του «άλλου» φύλου. Ο όρος αυτός βασίζεται στην αποδοχή της δυαδικότητας του φύλου, εξού και η χρήση του α' συνθετικού «έτερο-».

Cisgender: Άτομο του οποίου η ταυτότητα φύλου δεν διαφέρει από το φύλο που του αποδόθηκε κατά τη γέννησή του. Ο όρος χρησιμοποιείται ως αντίθετος του όρου τρανς.

Coming Out: Αναφέρεται στη διαδικασία οικειοθελούς αποκάλυψης του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας φύλου ή/και της intersex κατάστασης σε άλλα άτομα (π.χ. φίλες/ους, συμμαθήτριες/ές, εκπαιδευτικούς, γονείς ή άλλα μέλη της οικογένειας). Οι νέες/οι ενδέχεται να επιλέξουν να αποκαλύψουν την ταυτότητά τους, ώστε να μπορούν να εκφράζονται ελεύθερα. Σε πολλές περιπτώσεις, η «ανοιχτότητα» (“outness”) ενός ατόμου είναι «στρατηγική» (Orne, 2011), που σημαίνει ότι πρέπει να αναλύσει και να αξιολογήσει τη στάση και τις πεποιθήσεις της/του συνομήτριάς/ή του προτού της/του γνωστοποιήσει τον ερωτικό/σεξουαλικό του προσανατολισμό. Το “coming out” διαφέρει από το “outing”. Το “outing” αναφέρεται στην κοινοποίηση του σεξουαλικού προσανατολισμού ή της ταυτότητας φύλου ενός ατόμου από τρίτους χωρίς τη συγκατάθεσή του. Το “coming out” είναι ένα ζήτημα μεγάλης σημασίας, ειδικότερα για τα νεαρά άτομα που προσφάτως έχουν ανακαλύψει ή αποδεχτεί τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή/και την ταυτότητα του φύλου τους. Το “coming out” στο σχολικό περιβάλλον μπορεί να συνδεθεί στενά με περιστατικά εκφοβισμού από συνομήλικα άτομα εντός και εκτός σχολείου (π.χ. μέσω διαδικτυακού εκφοβισμού) ή ακόμα και με αρνητικές αντιδράσεις από εκπαιδευτικούς ή από κάποιο άλλο μέλος του προσωπικού του σχολείου. Τέλος, το “coming out” είναι «διαδικαστικό» (Liang, 1997: 291-292; Chirrey, 2003: 28), δηλαδή δεν αποτελεί ένα μεμονωμένο γεγονός που συμβαίνει μία μόνο φορά αλλά αντίθετα είναι κάτι το οποίο πρέπει να κάνει ένα άτομο πολλές φορές στη διάρκεια της ζωής του.

Questioning: Είναι η προσωπική διαδικασία διερεύνησης της ταυτότητας φύλου ή/και του σεξουαλικού προσανατολισμού του ατόμου.

Χρήση της γλώσσας: Όλοι οι προαναφερθέντες όροι είναι αυτοί που γίνονται αποδεκτοί και χρησιμοποιούνται από τη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα. Πολλοί όροι που χρησιμοποιούνται ευρέως για την αναφορά σε ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα έχουν αρνητικές συνυποδηλώσεις και χρησιμοποιούνται με κακοποιητικό, στιγματιστικό ή/και παθολογικό τρόπο (π.χ. τρανσέξουαλ, ομοφυλόφιλος, τραβεστί, κλπ.). Ωστόσο, ορισμένοι άνθρωποι μπορεί να αναφέρονται στον εαυτό τους με όρους που θεωρούνται στιγματιστικοί, συνήθως σε μία προσπάθεια να τους επαναπροσδιορίσουν. Στην πράξη, χρησιμοποιήστε τους πιο κοινά αποδεκτούς όρους, αλλά επίσης σεβαστείτε τον τρόπο με τον οποίο κάθε άτομο επιθυμεί να αυτοπροσδιορίζεται.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Brander, P., Oliveira, B., Gomes, R., Ondrácková, J., Keen, E., Surian, A., Lemineur, M-L., Suslova, O. (2002). Compass: A manual on human rights education with young people. Council of Europe. Ανακτήθηκε από: http://www.eycb.coe.int/compass/en/chapter_2/2_38.asp

Chirrey, D. (2003). 'I Hereby Come Out': What Sort of Speech Act Is Coming Out?. Journal of Sociolinguistics. 7(1). 24 - 37. 10.1111/1467-9481.00209.

GALE (2018). HOMBAT project: teacher training in Greece, Cyprus and Lithuania, Ανακτήθηκε από <https://www.gale.info/en/projects/hombat-project>

Dankmeijer, P. (2020) My-ID Reader Sexual Diversity in Schools. Amsterdam: GALE Ανακτήθηκε από: https://www.gale.info/doc/project-sense/IO2_My-ID_Reader_Sexual_Diversity_in_Schools_2019_EN.pdf

GLSEN (n.d.), Guidelines for Respectful GSA spaces. Ανακτήθηκε από: <https://www.glsen.org/Δραστηριότητα/guidelines-respectful-gsa-spaces>

Hall, R. (1982). The classroom climate: A chilly one for women? Washington, D.C.: Association of American Colleges

[Iowa State University](http://www.iastate.edu) Center for Excellence in Learning and Teaching. (n.d). Inclusive LearninEnvironment Strategies. Ανακτήθηκε από <https://www.celt.iastate.edu/teaching/creating-an-inclusive-classroom/creating-an-inclusive-learning-environment/>

Ireland Department of Education. (2013). Anti-Bullying Procedures in Schools. Ανακτήθηκε από: <https://www.education.ie/en/Schools-Colleges/Information/Bullying/Anti-Bullying-Procedures-in-Schools.html>

Lesta, S., Papageorgiou, K., Gabrieliute, V., Sabatauskaite, B. (2018). HOMBAT Trainers Manual. The manual has been produced under the EU-funded project HOMBAT and provided by KMOP, Greece.

Liang, A. C. (1997). The Creation of Coherence in Coming-Out Stories” in Livia, A., Hall, K. (ed.) (1997) Queerly Phrased: Language, Gender, and Sexuality. New York, Oxford: Oxford University Press.

Olweus, D. (1993). Bullying at school: What we know and what we can do. (pp. 140). Malden, MA: Blackwell Publishing.

Orne, J. (2011). 'You Will Always Have to "Out" Yourself': Reconsidering Coming Out through Strategic Outness. Sexualities. 14(6). 681-703. DOI: 10.1177/1363460711420462.

PikMyKid School Safety Company. (November 16, 2018). Teacher's to do list for creating a safe space in the classroom. Ανακτήθηκε από: <https://www.pikmykid.com/how-to-create-a-safe-space-in-your-classroom/>

SCI International (2019). Free to be you and me. Toolkit for youth workers, volunteer coordinators and trainers. Ανακτήθηκε από: <https://sci.ngo/resource/free-to-be-you-and-me/>

promoting sCHOol environments
InClusivE of diversity based on SOGI

Συντονιστής Έργου: ΚΜΟΠ

Διεύθυνση: Σκουφά 75, Αθήνα 106 80, Ελλάδα

Email: kmop@kmop.gr

Website: <https://www.kmop.gr/>

Funded by the rights, Equality
and Citizenship (REC) Programme
of the European Union

Funded by the rights, Equality
and Citizenship (REC) Programme
of the European Union

European Commission's support for the production
of this content does not constitute an endorsement
of the contents, which reflect the views only of the